

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

**Osobnost učitele jako nástroj výchovy a prevence sociálně
patologických jevů**

Knihovna JU - PF

Autor: Renata Kučerová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Petr Grininger

Rok: 2006

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta pedagogická
Katedra pedagogiky a psychologie
Akademický rok: 2004/2005

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Renata KUČEROVÁ**
Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obory: **Učitelství pro 1. stupeň ZŠ**
anglický jazyk pro 1. stupeň ZŠ
Speciální pedagogika - certifikátový program

Název tématu: **Osobnost učitele jako jeho nástroj výchovy a prevence**
sociálně patologických jevů

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tato diplomová práce je součástí většího projektu. Autorka má za úkol vyhledat 4 až 6 zkušených učitelů ZŠ s pověstí velmi dobrých učitelů a navázat s nimi pozitivní kontakty. Pak s pomocí nástrojů navržených vedoucím práce porovnat jejich objektivní osobnostní charakteristiky jak s jejich sebehodnocením, tak s vlastním pozorováním diplomantky (při výuce i mimo ni) a s hodnocením učitelů jejich žáky. Hledat společné osobnostní rysy a dovednosti, tyto pak porovnat jak s teoretickými předpoklady z literatury, tak s výsledky dřívějších DP a ZP studentů PF JU na toto téma.

Rozsah práce: 60 stran
Rozsah příloh: dle potřeby
Forma zpracování diplomové práce: tištěná
Seznam odborné literatury: viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Petr Grinninger**
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání diplomové práce: **16. listopadu 2004**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2006**

prof. RNDr. Miroslav Papáček, CSc.

děkan

doc. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 16. listopadu 2004

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

BROCKET Siegfried, - Braunová Gabriele: TESTY EMOCIONÁLNÍ INTELI-
GENCE, Praha, Ikar 1997

FONTANA David: PSYCHOLOGIE VE ŠKOLNÍ PRAXI, Praha, Portál 1997

GOLEMAN Daniel: EMOČNÍ INTELIGENCE, Praha, Columbus 1997

GOODMANOVÁ, L., ZNAMENÍ VZTAHŮ, Jota, Brno 1999, ISBN 80-7217-085-
6

HENNIG C.- Keller G.: ANTISTRESOVÝ PROGRAM PRO UČITELE, Praha,
Portál 1995

KOPŘIVA Karel: LIDSKÝ VZTAH JAKO SOUČÁST PROFESE, Praha, Hestia
1995, Portál 1997

KARNASOVÁ M.: JAK BUDOVAT DOBRÝ VZTAH MEZI UČITELEM A ŽÁ-
KEM, Praha, Portál 1995

Kritické myšlení jako metoda i cíl: (RWCT) <http://www.kritickemysleni.cz>

Morris, D., BODYTALK, ŘEČ TĚLA, Ivo Železný, Praha 1999 159.925

Pařízek, V., UČITEL V NEZVYKLÉ ŠKOLNÍ SITUACI, SPN, Praha 1990, ISBN
80-04-23897-1

Psychologie dnes <http://psychologie.studovna.cz/> <http://www.studovna.cz/>

Psychologie <http://www.portal.cz/psycho/>

Peaseovi A.a B., PROČ MUŽI NEPOSLOUCHAJÍ A ŽENY NEUMÍ ČÍST V MA-
PÁCH, Alman, Brno 2000, ISBN 80-86135-15-2

ÚLEHLA Ivan: UMĚNÍ POMÁHAT, Písek, Renesance 1996, později jako učeb-
nice VŠ

VALISOVÁ Alena: ASERTIVITA V RODINĚ A VE ŠKOLE, event. jakákoliv
další publikace o asertivitě 159.94

Schandl B.: IMPLICITNÍ ZNALOSTI A DOVEDNOSTI UČITELE PRO 3. TI-
SÍCILETÍ: JAK K NIM PŘISPÍVAJÍ UČITELÉ BUDOUCÍCH UČITELŮ, záv.
práce DPS, PF JU 2003

ŠVEC Vlastimil (ed.): MONITOROVÁNÍ A ROZVOJ PEDAGOGICKÝCH DO-
VEDNOSTÍ, PAIDO, Brno 2000

Zaviačič, J.: IMPLICITNÍ ZNALOSTI A DOVEDNOSTI UČITELE PRO 3. TI-
SÍCILETÍ: JAK K NIM PŘISPÍVAJÍ UČITELÉ BUDOUCÍCH UČITELŮ, záv.
práce DPS, PF JU 2003

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jsem jen uvedených zdrojů literatury. Diplomovou práci jsem vypracovala v souladu se všemi předpisy a nařízeními platnými o provádění diplomových prací.

V Českých Budějovicích, dne 27. dubna 2006

Renata Kučerová

Renata Kučerová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu diplomové práce panu Mgr. Petru Grinningerovi za jeho pomoc při tvorbě diplomové práce.

Anotace

Cílem diplomové práce Osobnost učitele jako nástroj výchovy a prevence sociálně patologických jevů je vyhledání 6 učitelů s pověstí dobrých učitelů. V teoretické části se autorka zaměřuje na jednotlivé předměty, o kterých se pojednává v praktické části. Učitel je zkoumán jako vychovatel, který se může stát pro děti vzorem a který má vliv na jejich výchovu a prevenci sociálně patologických jevů.

Annotation

The aim of the diploma work The personality of the teacher as a tool of upbringing and prevention of social morbid phenomenon is seeking of six good teachers. In the theoretic part there is a focus on individual topics which are mentioned in the practical part. The teacher is taken as a man who brings up the children. He may become a pattern for children. He may influence children's upbringing and prevention of social morbid phenomenon.

Obsah

Úvod	5
1. Teoretická část	10
1.1 Osobnost učitele	10
1.1.1 Osobnost	10
1.1.2 Učitel	11
1.1.3 Sociálně patologické jevy	13
1.2 Hodnocení učitele	16
1.3 Kompetence učitele	18
1.4 Asertivita	20
1.5 Autorita	24
1.6 Učitelský stres, syndrom vyhoření	26
1.7 Metody výzkumu – pozorování, rozhovor, testy, dotazník	28
2. Praktická část	31
2.1 Úkol a cíl projektu	31
2.2 Způsob vyhledání zkušených učitelů s pověstí velmi dobrých učitelů a navázání pozitivních kontaktů s učiteli	31
2.3 Objektivní osobnostní charakteristika	33
2.4 Vlastní pozorování diplomantky	50
2.5 Hodnocení učitelů jejich žáky	66
2.6 Rozhovor autorky se žáky	69
2.7 Rozhovor autorky s učiteli	80
3. Diskuse výsledků	93
3.1 Společné osobnostní rysy a dovednosti	93
3.2 Porovnání s dřívějšími diplomovými pracemi studentů PF JU na toto téma	97
4. Závěr	98

5. Použitá literatura	100
6. Přílohy	101

Úvod

*„ Byltě pan učitel učiněná dobrota a láska jak k nám, tak i k lidem „ B Němcová:
O dobrých lidech: Pan učitel*

Když jsem navštěvovala gymnázium, bylo nám párkrát uloženo cvičení na téma:

Můj oblíbený učitel. Tento námět mě neminul ani na vysoké škole. Někomu se to nezdá být těžké, avšak pro mě to lehké nebylo. Ne že bych neměla oblíbeného učitele, ale za celou dobu jsem mezi pedagogy nenalezla toho, kdo by nějaký, výrazným způsobem dokázal změnit směr mého života. Ovšemže nemohu říci, že by učitelé, kteří mě provázeli během mého školního života, byli špatní. Nebyli. Každý z nich měl svá pozitiva, ale i negativa. S nikým z nich jsem však neztotožnila své myšlenky.

To vše platilo jen do jisté doby. Ve čtvrtém ročníku vysoké školy jsem se setkala s pedagožkou didaktiky anglického jazyka. Byl to člověk, kterého jsem konečně mohla označit za svůj „ideál“. Zcela obrátila mé životní cíle. Začala jsem si přivlastňovat její gesta, úsměvy, přívětivost, upřímnost, v neposlední řadě i vědomosti a nový vztah k dětem – vřelejší, citovější a chápavější. Vše jsem přenášela do svých pedagogických pokusů a setkávala jsem se s úspěchem a kladnou reakcí žáků. Vytvořila ve mně nového člověka, schopného povolání učitelky. Vidím v ní vzor, jenž se stal mým cílem.

Každý potřebuje mít svůj vzor pro budoucí povolání, které bude vykonávat. Někdo musí jít příkladem. Vzhledem k tomu, že jsem zaměřena svým studovaným oborem na první stupeň, rozhodla jsem se tímto směrem vést výběr zkoumaných učitelů. V celém školském systému jsou to právě oni, kteří mají k dětem nejbližší. Mají možnost poznat děti ze všech možných úhlů pohledů, ovlivnit jejich výchovu, včas rozpoznat některé obtíže a pro některé děti se mohou stát vzorem na celý život. Kdo jiný má tak důležitou pozici v životě dětí?

Na každého učitele prvního stupně je kladena obrovská zodpovědnost. Musí děti naučit číst a psát, seznamuje je s poznatky ze života kolem sebe, připravuje je

na život ve společnosti, předkládá jim morální zásady a ty by se měly naučit respektovat, rozvíjí jejich osobnost, pomáhá jim emočně zrát a ještě spousta jiných věcí. Z nejnižšího stupně školy lidé těží po celý život. Základy vědomostí, jež jsou nám předány co možná nejpříjemnější formou, většinou nikdo nezapomíná.

Co je v tomto věku uloženo do paměti není jen díky tomu, že je to nejvhodnější období pro zapamatování si, ale též díky osobnosti učitele. Platí tato věta i u dnešní mládeže? Je pro žáky učitel člověkem, kterému by se chtěli podobat?

Finanční problémy – platy učitelů – jsou i ožehavým problémem ve školství. Jsou i jedním z důvodů, proč především na prvním stupni základních škol pracují ženy – učitelky. Průcha (2002) uvádí podíl žen v procentech v učitelské profesi v primárním vzdělávání v České republice 84,5%. Průměr zemí OECD je 77%. (Education at a Glance – OECD Indicators 2001).

Český statistický úřad uvádí v ročence za rok 2003 počet učitelů v základním školství 65 615, z toho je 54 693 učitelek – žen, tudíž 83.35 %.

A tak se učitelství stává jakýmsi „posláním“, jež vykonávají lidé, kteří učit skutečně chtějí. Neodchází ale ze školství za lepším platem spousta výtečných učitelů?

Kdo jiný je má co nejlépe předmětu naučit než aprobovaný učitel. Věřím, že v oblasti finančního ohodnocení se situace bude i nadále zlepšovat a máme naději, že tyto migrace ustanou a dětem se dostane kvalitního vzdělání po všech stránkách.

Jsem přesvědčena, že dobří učitelé našich škol tradičně byli a jsou osobnostmi s nelíčeným zájmem o poznání, o hlubší porozumění své práci. Stejně tak je nyní přáním, aby nasazení učitelů odpovídaly i podmínky, které jim pro práci vytváří společnost

Naprosto absurdní se pro mě stává představa, že by se na prvním stupni vyskytovali lidé, kteří nedělají svou práci dobře a nemají děti rádi. Nechci tím naznačit, že se mezi pedagogy nachází jen lidé s pozitivy. Jako každý člověk, tak i oni mají právo na záporné vlastnosti. Zkusme se však zeptat lidí kolem sebe, jaký mají názor na učitelství. Každý nám odpoví. Všichni přece prošli minimálně základním vzděláním. Toto všeobecné povědomí vyvíjí na učitele tlak. Měli by co nejvíce splnit očekávání všech, od ředitele školy počínaje až rodiči konče. Není vůbec lehké obstát v očích těch věčných kritiků a vychovat jejich ratolesti k všeobecné spokojenosti.

Stanovila jsem si proto úkol. Chci poznat pedagoga současnosti, který se neohroženě vyhýbá všem nástrahám, jenž jsou mu kladeny do cesty. S tím jsem si současně musela položit otázku, zda existuje dokonalý učitel, učitel – osobnost. Odpověď se budu snažit nalézt v šesti osobnostech učitelů prvního stupně, s nimiž se mi podařilo navázat kontakt a dostat souhlas k napsání diplomové práce.

1. Teoretická část

1.1 Osobnost učitele

1.1.1 Osobnost

Osobnost je pojem, používaný jak v běžné řeči, tak ve vědě, filozofii, estetice, umění a označující:

- a) jednotlivého člověka jako osobu, jako subjekt vztahů ke světu a vědomé činnosti
- b) relativně stabilní soustavu společensky významných rysů, jež charakterizují jedince jako člena určité společnosti nebo kolektivu.

(Malá československá encyklopedie. Academia 1986. s.710)

V prvním smyslu znamená osobnost celek člověka (lat. persona), v druhém pak soubor jeho společensko determinovaných psychologických rysů (lat. personalitas), jeho tvářnost.

Nejčastěji se osobnost chápe v druhém, užším smyslu : v pedagogice se mluví o osobnosti žáka, osobnosti učitele. Osobnost tvoří to, co činí z člověka učitele, žáka, vědce.

Osobnost se stává v průběhu dějin předmětem studia a výzkumu, a to zejména filozofie, psychologie a sociologie.

V běžné řeči se často užívá výrazu osobnost k označení jen některých lidí: těch, kteří mají určité společenské postavení, jejichž vlastnosti jsou považovány za mimořádné, „proslavili se“ apod.

Osobnost je velmi složitý soubor částí, vlastností, aspektů. Když mluvíme o osobnosti, zdůrazňujeme tím především člověka jako celek. Každá osobnost je začleněna do určitého prostředí, přírodního a zejména společenského. Prostředí působí na osobnost a naopak také jednotlivá osobnost působí na prostředí, např. na spolužáky, na členy rodiny.

„ Stát se osobností, to není absolutní výsada geniálního člověka. Může být dokonce geniální, aniž má osobnost nebo aniž osobností je. Pokud má každý jednatel svůj vlastní vrozený životní zákon, má také každý teoretickou možnost následovat především jej a stát se tak osobností, to znamená dosáhnout celosti. Jelikož vše živé existuje jen ve formě živých jednotek, to znamená individuálně, směřuje tento zákon nakonec vždycky k individuálně žitému životu (str. 227 Vznik a vývoj osobnosti. Carl Gustav Jung).

Jsou učitelé pro žáky vzorem ?

Na uvedené otázky je možné odpovědět ano. Povolání učitele je hodnoceno jako prestižní, vážené (sociologické výzkumy ukazují vysokou prestiž). Veřejnost hodnotí povolání učitele jako povolání s vysokou složitostí práce a náročné na vysokou kvalifikaci.

1.1.2 Učitel

O učiteli a učitelské profesi pojednává značné množství odborné literatury. Například Průcha, J. (2002), Kyriacou (1998), Slavík, J. (2002) a Sovák, M. (1990). Funkce učitele vznikla teprve tehdy, až lidé dospěli k takovému stupni poznání, že nestačilo, aby příslušníci mladé generace přejímali pouze prakticky pracovní zkušenosti, ale bylo nutno, aby byli vedeni k poznávání i tvorbě pracovních dovedností.

Zmínky o učiteli nacházíme zhruba v době 2. – 3. tisíciletí př. n. l. v otrokářské společnosti starého Východu (Babylonit, Asýrie, Egypt). Prvními učiteli byli kněží. Staré Řecko a Řím ustavily nový typ učitele neboť tuto činnost nespojovaly výhradně s kněžským stavem. Od konce 17. stol. Přechází „ učitelování“ do světských rukou, i když víme, že funkcí učitel mohl být v tomto období jmenován každý gramotný. Teprve koncem 18. století a počátkem 19. století začíná být učitel považován za důležitého společenského činitele a je mu poskytováno odborné a pedagogické vzdělání.

Učitelská profese, stav, má dlouhodobou historii. Učitelé na venkově představovali „kantorskou intelektuální elitu“, profesi, která se přenášela generačně z otců na potomky. Vytvářel se tak sociální stereotyp – např. k výkonu učitelské profese se žádalo hudební vzdělání a bylo nemyslitelné, aby učitel nebyl zároveň kantorem, ředitelem chrámového kůru, organizátorem veřejných oslav apod. Současná doba klade na učitele velké požadavky. Je to učitel, kdo přijímá do svých rukou budoucnost každého národa – nejmladší a mladou generaci. Výsledky činnosti učitele se mnohdy projeví teprve po dlouhém časovém období.

Učitel je často především pro menší děti neochvějnou autoritou. V období dospívání ztrácí učitel v očích svých svěřenců gloriolu neomylnosti, stává se pro ně člověkem s přednostmi a chybami, bývá podroben často až velmi přísné kritice.

Má-li učitel vzdělávat a vychovávat mladou generaci, musí být na výši současného stavu vědy, musí si uchovat duševní svěžest, schopnost rychlé orientace a adaptace na měnlivé podmínky.

Učitelovo vzdělávání v současné době řeší zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon a zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, kdy k dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků přísluší volno v rozsahu 12 pracovních dnů ve školním roce.

Jednou z ideálních podmínek učitelského působení je, že učitel je schopen samostatně myslet, samostatně tvořit, kdo hledá nové cesty, nové metody, nové prostředky své interakce se žáky.

Učitelé bývají označováni jako pedagogičtí pracovníci, někdy dokonce tyto výrazy splývají. Právní vymezení skupiny pedagogických pracovníků podává § 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Cituji : Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací nebo přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání – školský zákon), je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým

pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociální péče.

Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo splňuje tyto předpoklady:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává
- c) je bezúhonný
- d) je zdravotně způsobilý a
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak

Takto jsou určeny předpoklady pro výkon funkce pedagogického pracovníka v § 3 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění.

Učitel prvního stupně základních škol získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základních škol (§ 7 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

1.1.3 Sociálně patologické jevy

Pro řešení sociálně patologických jevů vydalo MŠMT ČR metodický pokyn čj. 14 514/2000 – 51, kterým se všechny školy řídí.

Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže jsou výchovné problémy, výchovné poruchy, poruchy chování, včetně zneužívání návykových látek.

Do prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže lze zařadit všechny aktivity, kterými škola působí na děti, rozvíjí a vyplňuje jejich volný čas - například sportovní, výtvarné, hudební, jazykové aktivity. Základní nástroj prevence je Minimální preventivní program, který musí mít každá škola a jeho realizace je pro školu závazná a podléhá kontrole České školní inspekci.

Učitelé by měli soustavně pozorovat chování ve své třídě, na chodbě o přestávkách, ve školní jídelně a na toaletách. Na škole je zavedeno osobní poradenství (výchovný poradce) pro případ, že by nastal problém. Pro předcházení

problémů je žádoucí zařazení společenské, morální výchovy do osnov, vedení k asertivnímu chování se, zastoupení žáků ve školní radě, zavedení pravidel a sankcí za jejich porušení.

Mezi patologické jevy patří problémové chování dětí. „Problémové chování dětí je takové chování, které je pro učitele nepřijatelné“ (Fontana, D. s. 337)

Problémové chování se projevuje v tom, když dítě promluví bez dovolení, vyhýbá se zadané práci, nepíše domácí úkoly, nenosí potřebné pomůcky do hodiny, ničí věci, je agresivní vůči spolužákům, ale jsou i případy, kdy vystoupí proti pedagogovi.

V těchto případech se obvykle trestá poznámkou do žákovské knihy, zápisem do archu, který je vyhrazen na zapominání, zákazem některé společné aktivity,...

Pro správný postup by měl být problém prokonzultován s ostatními pedagogickými pracovníky a dohodnout se s nimi na stejném postupu řešení. Může se stát, že příčinou problému je sám pedagog. V tomto případě by se měl učitel nad sebou zamyslet a napravit své chování vůči dotyčnému žákovi. Další možností příčiny je nevhodné sociální zázemí, ve kterém žák žije. V tomto případě by učitel měl vyhledat pomoc odborníka.

Učitel by však neměl dopustit, aby chování žáka ovlivnilo jeho spolužáky. Mohlo by se stát, že žáci, kteří jsou ovlivnitelnější, přijmou problémového spolužáka jako svůj vzor.

Řešením, kterým usměrníme problémového žáka, může být trest. Jeho použití bychom však měli volit velmi opatrně. Neboť jak uvádí Fontana, D., s. 354; „Trest může narušit vztah dítěte k učiteli, někdy i trvale, když je nespravedlivý. Dítě si může vytvořit strategie, aby se trestu vyhnulo, například lhaní. Vzniká nežádoucí poučení, že silní smějí trestat slabší.“

Měli bychom se tedy zamyslet, nad zvolením nejvhodnější taktiky. Nejvhodnější se jeví popovídání si s žákem o jeho problémech. Rozebrání nastalé situace žáka utvrdí, že máme zájem o jeho osobu a dáváme mu šanci vyjádřit své argumenty. Neměli bychom se v této chvíli nechat unést hněvem. Důležitá je trpělivost a empatie. Vhodné jsou doplňující otázky, které pečlivě vybíráme, aby se dítě nezaleklo. Ve finální fázi nesmíme zklamat důvěru dítěte, kterou do nás vložilo tím, že se nám svěřilo. Učitel by se měl zaměřit na nápravné strategie.

Pokud je tato strategie neúčinná, Fontana, D., s. 355 uvádí, že je možné ji řešit takto.

„Jeden z vysoce úspěšných postupů spočívá v tom, že ředitel připraví dopis rodičům, zavolá dítě a přečte mu jej. Pak dostane dítě na vybranou: buď přestane s nežádoucím chováním, nebo bude dopis odeslán. Dopis je pak uschován a je poslán pouze v případě, že dítě úmluvu o chování nedodrží.“

Nad dítětem visí hrozba, kterou může odvrátit svým slušným chováním. Má tedy na vybranou. V našem školství je možno řešit problém během třídní schůzky. Na tu se bohužel dostávají hlavně rodiče dětí, které nemají problémy. Rodiče problémového dítěte si buď problém nepřipouští, nebo nemají o dítě tak velký zájem, aby ho chtěli nějak řešit.

J. J. Rousseau uvedl další možnost řešení – zákon přirozených následků. Zákon je definován, že dopustí-li se dítě poklesku, poučí se rychleji, bude-li moci – namísto potrestání uložením nějakého libovolně zvoleného trestu – opravdu zakusit následky svého nesprávného chování na sobě. Dítě si nejlépe uvědomí chybu svým vlastním prožitkem.

Na základě této techniky můžeme použít i dramatickou výchovu. Ve třídě navodíme danou situaci a děti musí samy vymyslet, jak se nejlépe zachovat. Vedoucím hry by měl být učitel.

Naším úkolem je přesvědčit dítě, že o něj máme zájem. Nejen o jeho výkony, ale i o jeho život mimo školu. O jeho zájmy, o jeho osobní život, o jeho problémy v rodině, o jeho problémy ve třídě,... Učitel by si měl za každých okolností udržet chladnou hlavu. Neměl by se nechat unést svým hněvem. Pokud je žák pod vlivem nějakého rozčilení, nepotřebuje na zklidnění neuvážená slova svého učitele. Pro správné řešení by si měl učitel zachovat náhled, nestrannost. Nejnevhodnější jsou hrozby tresty. Tudíž než začneme situaci řešit, pořádně si promysleme postup našeho řešení.

1.2 Hodnocení učitele

Co je hodnocení?

Obecně lze říci, že hodnocení je porovnání „něčeho“ s „něčím“, při kterém rozlišujeme lepší od horšího a vybíráme lepší nebo se snažíme najít cestu k nápravě či alespoň zlepšení horšího.

Při hodnocení porovnáváme objekt nebo-li předmět hodnocení buď přímo s jiným srovnatelným objektem nebo s nějakým vzorem či normou. K hodnocení patří ještě proces uspořádání. Při hodnocení nejde jen o rozpoznání nejlepšího, ale kromě toho potřebujeme vědět, na kterém stupni hodnotového žebříčku se hodnocený objekt nachází.

(Slavík Jan. Hodnocení v současné škole. Portál s.r.o. Praha 2002)

Školní hodnocení má mnoho podob. A týká se mnoha různých vztahů v systému školy. Učitelé hodnotí žáky a jejich výkony slovem, číselně (známkou, body), ale také úsměvem, gestem, pokývnutím hlavy. Také žáci hodnotí – sami sebe, své spolužáky, své učitele. Konečně sami učitelé se zamýšlejí nad svojí prací, hodnotí své pedagogické výsledky, metody, někdy za přispění dalších – inspektorů z ČŠI, kolegů, vedení školy, rodičů žáků apod.

Učitelé a žáci jsou hodnotiteli výuky. Jsou to přímí účastníci, dlouhodobě a silně zainteresováni. Ostatní hodnotitelé jsou buď profesionálové – hospitující učitelé, ředitel, inspektoři, nebo laičtí hodnotitelé, a to hlavně rodiče žáků.

Tito laici hodnotí výuku převážně zprostředkovaně, na základě sdělení žák, rozhovorů s učiteli, ze školních výsledků. Jejich hodnocení může být určitým způsobem zkreslené.

U profesionálních hodnotitelů, kteří se přímo účastní výuky se musí počítat se skutečností, že mohou nabýt neúplných a povrchních dojmů. Lze tudíž konstatovat, že školní hodnocení v praxi poskytuje přibližné údaje, které je zapotřebí navzájem porovnávat a strážlivě zvažovat.

Shrneme-li uvedené poznatky, pak dojdeme k tomu, že ve škole dochází k hodnocení, kdy hodnotí:

1. učitel žáky
2. učitel sám sebe
3. učitel výuku
4. žák spolužáky
5. žák sám sebe
6. žák učitele
7. žák výuku
8. rodiče žáka
9. rodiče učitele
10. rodiče výuku
11. profesionálové výuku

1.3 Kompetence učitele

Záležitost učitelských kompetencí je poměrně nová. Sejdeme se v ní s několika pohledy na danou problematiku.

V pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 103 - 104) je pojem definovaný takto:

„Kompetence učitele – soubor profesních dovedností a dispozic, kterými má být vybaven učitel, aby mohl efektivně vykonávat své povolání. V tomto vymezení je vyjádřeno, že kompetence učitele jsou zčásti získávány přípravou (učením), zčásti jsou dány genetickými potencialitami.“

Učitel by tudíž měl být nositelem odborných a osobnostních předpokladů pro vykonávání jeho povolání. Tyto předpoklady získá studiem, ale i nadále by je měl rozvíjet při vlastním výkonu učitelského povolání.

Podle Slavíka, J. (2002) (s. 183) se kompetence definuje jako míra připravenosti jedince reprezentovat určitou společenskou roli (prodavač, lékař, manažer, partner, matka, otec) nebo dostát určitému společenskému, kulturnímu, pracovnímu požadavku. Být kompetentní znamená, dobře se vyrovnávat s nároky svého sociálního a kulturního prostředí a dobře obstát při určitém sociálním postavení ustanoveném profesí nebo neformálními lidskými vztahy.

Rámcový vzdělávací program pro základní školy považuje za klíčové kompetence:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní

Všechny výše jmenované kompetence jsou důležité pro profesi učitele. Jsou to v postatě dovednosti, které by učitel měl získat během své praxe. Potřebuje k tomu nejen dovednosti, ale i vědomosti a schopnosti. Učitel, který nemá předpoklady pro výkon tohoto povolání, by měl zvážit, zda si raději nezvolit jiný druh práce.

Podle nároků na profesi učitele by totiž učitel měl být několik povolání dohromady. Měl by být mentorem, psychologem, diagnostikem, rétorikem, manažerem, právníkem a kultivovanou osobností s velkým všeobecným rozhledem a dovednostmi. Takřka se zde nabízí spojení „renesanční člověk“.

Kromě toho by měl též vykazovat velkou psychickou odolnost a fyzickou zdatnost. Toto tvrzení platí obzvláště na prvním stupni, kde se učitel potýká se všemi předměty, i těmi na které není zdaleka tolik nadaný. Vyžaduje se, aby učitel ovládal hudební výchovu – hru na klavír, tělesnou výchovu, výtvarnou výchovu. Měl by být i pracovně zručný, aby mohl dostatečně motivovat své žáky. Na žádného jiného pedagoga na dalších stupních není kladeno tolik zodpovědnosti.

Učitelé mají za úkol koncipovat vyučovací hodiny tak, aby se děti nenudily. Nutné je promyšlené uspořádání hodiny, zařazování oddechových a hravých momentů, správná a pozitivní motivace, střídání formy práce a neustálý kontakt s dětmi. Učitel by měl být otevřený ke všem žákům a jejich návrhům na různé činnosti. Měl by umět naslouchat a vyslovená přání umět realizovat.

Během vyučovacího procesu před každým pedagogem vyvstává otázka, jak nejlépe předat dětem vědomosti. V současné době se mu nabízí nepřehledné množství možností a dobrý učitel jich určitě využije dohromady s jeho kompetencemi.

1.4 Asertivita

„Asertivita je praktický způsob komunikace a jednání, kterým člověk vyjadřuje a prosazuje otevřeně a přiměřeně své myšlenky, city, názory a postoje. Postupuje tak, aby nepřekračoval vlastní práva, ani práva ostatních lidí. Pro některé jedince tvoří významnou strategii jejich každodenního jednání.“

(Vališová, A., Asertivita v rodině , s.13)

„Asertivní člověk je ten, který umí říci ne, když to situace vyžaduje. Umí požádat o pomoc či laskavost. Umí vyjádřit kladné a záporné city. Umí zahájit, vést a ukončit konverzaci.“

(Lazaru, 1973. Asertivní jedinec in Vališová, 1992)

Každý člověk by měl být obeznámen se základy asertivního chování. Pro učitele by se toto mělo stát pravidlem. Pro pedagogickou činnost je nutností umět se ovládat, předcházet konfliktům a umět je řešit, rozvíjet osobnost žáka, respektovat a vést k tomu i své žáky, správně hodnotit a učit k sebehodnocení své okolí, mít sebevědomí a zdravě ho rozvíjet ve svých žácích.

Podle Svobodové, M., 1985 in Vališová, 1992 se asertivita člení na čtyři druhy.

1. Základní asertivita, která znamená jednoduché, přímé vyjádření pocitů, představ, myšlenek, názorů či postojů. Nezahrnuje však v sobě další specifické sociální dovednosti.
2. Empatická asertivita již překračuje rámec pouhého prostého vyjádření citů a potřeb, obsahuje i vnímavost a citlivost vůči ostatním lidem. Proniká do vztahu k jinému člověku, respektuje jeho názory, hněv, radost. Snaha porozumět druhému nám pomáhá hodnotit situaci perspektivně a redukovat případnou agresivitu.
3. Stupňovaná asertivita se používá tehdy, když protějšek ignoruje naše stanoviska, porušuje naše osobní práva.
4. Konfrontovaná asertivita. K jejímu užití nás vede rozpor mezi slovy a skutky žáka. Tento typ může být využíván v pedagogických situacích. Jde vlastně o uplatnění komunikace. „Co ty na to?“

Učitel by měl svou asertivitu směřovat do bodů 2 a 4. Náplní učitelské práce je nejen kontakt s dětmi, ale i s rodiči, kolegy v práci a s vedením školy. Ke všem by měl učitel zaujmout postoj. Jak uvádí Vališová, A. tyto odlišné skupiny očekávají od učitele různé chování. Snaha o splnění těchto očekávání může vést ke konfliktům rolí. Neexistuje jednotné pojetí učitelovy role.

Ředitel předpokládá, že učitel bude schopný zajistit plnohodnotnou výuku a předávat žákům vědomosti na základě učebních plánů a osnov. Očekává, že učitel bude schopný vést třídu a vyřizovat administrativní náplň třídního učitele. Učitel by měl být i dostatečně kreativní a samostatný. Samozřejmostí je stále sebevzdělávání se v rámci nabídnutých kurzů.

Pedagogičtí pracovníci tvoří specifický kolektiv, ve kterém by si učitel měl vybudovat svou roli. Měl by být přátelský ke všem, bez ohledu na to, zda je mu dotyčný kolega příjemný nebo nepříjemný. Se svými kolegy by měl spolupracovat a být komunikativní. Nemůže být individualista.

Rodiče od učitelů čekají nejen výuku jejich dětí, ale též výchovu. Důležitou složkou je udržení pořádku a disciplíny ve třídě. Učitel by měl být k rodičům přátelský, aby neztratil jejich důvěru a oni pak na oplátku nesnižovali jeho autoritu před jeho žáky. S rodiči by měl učitel vycházet v dobrém, v leccems se jim přizpůsobit. Avšak někdy je potřeba, aby projevil i svou svrchovanost pedagoga a neodsouhlasil vše. Nejtěžším úkolem je vysvětlit rodičům vědomostní úroveň jejich dítěte. Zvláště, pokud mají rodiče mylný názor. Prevencí konfliktu je v tomto případě chovat se asertivně.

Žáci si chování svého učitele představují naprosto odlišně než dospělí. Očekávají, že učitel bude chápavý, zábavný, spravedlivý, přátelský, přísný,... Jejich představy souvisí se samotnou osobností učitele. Důležité je pro ně vystupování učitele v jednotlivých situacích, které během vyučovacího procesu mohou nastat. Jak například učitel bude reagovat na to, když bude ve třídě hluk, když dítě dostane špatnou známku, když dítě rozbije během přestávky okno,...

Podle Vališové, A. (1992) může výchova k asertivitě napomáhat zlepšování vzájemných vztahů pedagogické interakce.

Učitel by se měl snažit porozumět druhým. Neměl by okamžitě odsuzovat jednání svého okolí, aniž by si předem nevyslechl všechny okolnosti, které mu předcházely. Pokud už ke konfliktu dojde, měl by umět formulovat přesně své

námítky. Důležité je umět použít správný argument, za kterým si umí učitel stát. Pokud by se tak nestalo, učitelovi se ztrácí jeho autorita.

Jestliže učitel udělá chybu, měl by umět přiznat, že ji udělal. Nesmí se bát, že by tímto byla ohrožena jeho pozice ve společnosti. Chybou by bylo, kdyby se učitel snažil mít za každou cenu poslední slovo. Žáci si to dříve nebo později uvědomí a důsledkem by byla ztráta komunikace s dětmi. Žáci by věděli, že jejich argumenty ztrácí smysl.

Stejně jako žáci respektují svého učitele, musí učitel respektovat své žáky. Přestože jsou žáci mnohem mladší než učitel, i oni mají právo, aby nebyli pouhými podřízenými. Správný pedagog by měl umět řešit problém diskusí, dialogem. Rozhodně by neměl být jediným členem komunikace. Neměl by vést monolog a po přednesení problému vyslechnout až do konce všechny argumenty, které mohou žáci poskytnout. V tuto chvíli je nesmí přerušovat, pouze jim naslouchat a utvořit si o dané situaci komplexní náhled.

Podle Vališové A. (1992) musí být každý učitel psychicky a sociálně zralý. Tyto vlastnosti vedou k cílevědomému a uvědomovanému sebeřízení.

Otázkou zůstává, zda by se měl učitel soustředit na rozvíjení výkonů dětí nebo na rozvíjení vztahů ve třídě. Pokud vynecháme to, že v dnešní době je stále potřebné předávat hlavně informace, dospějeme k tomu, že otázkou není, zda si vybrat jednu složku, ale jak je skloubit dohromady. Pro budoucnost žáků je důležité mít dané vědomosti pro určitý obor, ale také vědět, jak se chovat k ostatním. K dosažení úspěchu nestačí být vynikajícím učencem, ale také osobností, která umí sama sebe hodnotit, je otevřená novým poznatkům, je kritická a umí správně zhodnotit situaci, je tolerantní, snaží se porozumět druhým a je emočně stabilní.

K těmto vlastnostem napomáhá učitel. Jeho předpoklady jsou v těchto vlastnostech – důslednost, důraznost, současně i citlivost, taktnost a spravedlivost. Takovýto pedagog je tím nejlepším pro rozvoj vlastností dětí již na prvním stupni. Žáci, kteří se s uvedenými hodnotami setkají se snaží svému učiteli podobat a takového chování se pro ně stává běžným a ničím překvapujícím.

Asertivní chováním lze žákům dobře ukázat na reálných situacích ve třídě nebo při dramatickém zpracování. Děti si zkusí situace, které se jim mohly v životě přihodit. Například zastání se někoho, komu je nespravedlivě ubližováno,

seznamování se s cizími lidmi, vysvětlení učiteli, že oznamoval špatně žákovu písemnou práci,...

Učitel by v tomto případě měl sehrát roli poradce. Povzbuzovat děti v jejich výkonu, motivovat je k dalším a lepším výkonům, být pozorný.

1.5 Autorita

S povoláním učitele souvisí jeho autorita. Člověk, který nemá autoritu, by neměl vyučovat. Autorita by však neměl být něčím vynuceným. Nejlepší je přirozená osobní autorita.

Podle Vališové, A. (1992) spočívá přirozená osobní autorita v tom, že žáci přijmou a uznají roli a status učitele – tedy to, co opravňuje řídit jejich chování a průběh jejich učení. Předpokladem je učitelova kompetence – interaktivní, sociální, metodická, odborná, výkonová, osobnostní, společenská a motivační.

Učitel má ve vyučování specifickou roli – vedoucího třídy. Vede a udává směr žákům v učení, ale i ve vztazích, které mají mezi sebou sami žáci a které mají žáci s učitelem. Správně vést, však neznamená jen žákům určit nějaká pravidla, jako je hlášení se, než někdo promluví, zůstávání na svém místě během vyučování, nepoužívání hrubých slov, starání se o své věci, nošení potřebných školních pomůcek, apod., ale i umět se k nim chovat jako k rovným a držet se základních pravidel soužití mezi lidmi.

Přesto by ale nějaké zásady měly být nastaveny. Děti by měly vědět, kde jsou „hranice“, které nemohou překročit. Tato pravidla by však neměl určit jen učitel, ale vypracovat je dohromady se žáky.

Žáci si nevšimají pouze chování učitele, ale také jeho celkového vzezření a gest, jakými se projevuje. Stále zamračený učitel si těžko získá přístup k dětem, naopak učitel, který se rád směje je pro děti hned od prvního okamžiku sympatický. Jednoduchým přikývnutím hlavy učitel dosáhne pozitivního povzbuzení žáka. Jestliže se začne učitel šklebit, či se tvářit pohrdavě, žáci dostávají strach z neúspěchu.

Učitel, který je zdvořilý, může požadovat tuto vlastnost i od svých žáků. Pravděpodobně i toho dosáhne.

Podle Fontany, D. (1997) je respekt, který si člověk získá, mnohem více platný, než respekt, který mu připadne prostě jen proto, že zastává určitý úřad. Co se týče povolání učitele, je toto tvrzení velmi podstatné. Děti více než dospělí vycítí, kdo autoritu má a kdo ne. Učitel který ji nemá, trpí. Takováto situaci většinu žáků podněcuje k činům, které by se za normálních okolností u jiných učitelů neopovážili udělat. Učitel je vehnán do nesnází, se kterými si neví rady.

Jsou učitelé, kteří zneužívají svého sociálního statusu. Tuto vlastnost by dobrý učitel neměl mít. Podle Fontany, D. (1997) takovýto učitel ignoruje oprávněné požadavky žáků na pozornost, opovržlivě zachází s majetkem dítěte, zbytečně přerušuje dítě dříve, než dokončilo svou řeč, odmítá odůvodněná vysvětlení a omluvy, hrubě komentuje písemné práce dětí, užívá ponižujících oslovení a výrazů, projevuje sarkastický postoj, nezdvořilost, nedostatek vnímavosti a soucitu, úmyslnou nespravedlivost.

Existují učitelé, kteří neustále vyhrožují a jsou přesvědčeni o tom, že tento způsob jim zajistí autoritu. Podle Fontany, D. (1997) bude takovýto pedagog ztrácet moc a dojde k tomu, že takovýto vztah s dětmi je nepřijatelný.

Přesto ale učitel nemůže být jen přátelský a brát žáky jako sobě rovné. Učitel je dospělý člověk a nemůže se chovat stejně jako jeho svěřenci. Takového pedagoga by většina žáků přestala respektovat, neboť by působil nevěrohodně. Tudiž je třeba hledat střední cestu, najít si své vlastní zásady a držet se jich.

„Jestliže děti hledí na učitele a vidí v něm takovou lidskou bytost, jakou by samy rády byly, pak jim učitel dal dar, jenž má stejnou hodnotu jako veškeré jím poskytnuté formální vzdělání.“

(Fontana, D., 1997, s. 295)

Klademe si tedy otázku. Co všechno by učitel měl mít za dovednosti, aby si ve třídě udržel přirozenou osobní autoritu? Podle Kirschnera, J., 1989 in Vališová, A. (1992) pro předpoklady přirozené autority jsou důležité následující body.

- a) vysoká profesionální, odborná úroveň
- b) umění vést a řídit tým
- c) dovednost komunikovat a kooperovat se skupinou
- d) dovednost předcházet konfliktům a případně je řešit
- e) umění nenásilně přesvědčovat a vyjednávat
- f) dovednost motivovat ostatní k pracovnímu a studijnímu výkonu
- g) umění kombinovat velkorysost, humor, přísnost a důslednost
- h) dovednost zvládat své citové stavy k sobě i ostatním
- i) umění stanovit vzájemná pravidla mezilidských kontaktů i pracovních povinností a jejich společné respektování
- j) celkový přirozený image a kultivované vystupování

1.6 Učitelský stres, syndrom vyhoření

Učitelský stres

Na učitele má vliv v průběhu jeho pedagogického působení několik faktorů. Je pod neustálým dohledem širokého okolí. Všichni hodnotí jeho výkony, chování, výsledky práce, dokonce i jeho soukromý život. Člověk, který se stane učitelem, ztrácí své soukromí. Lidé oplývají kritikou na to, co zrovna dotyčný učitel kde dělal.

Učitelova pracovní náplň nekončí zazvoněním po poslední hodině. Teprve tehdy nastává velká práce s opravováním napsaných poznámek, písemek a domácích úkolů dětí. K tomu mu ještě přibývá povinnost udělat si přípravu na celý další den školního vyučování. Nemluvě o administrativní náplni třídního učitele. Dalo by se říct, že si učitel za celý den neodpočine.

Učitel se setkává s neochotou uspokojit jeho potřeby. Není mu vyhověno v používání vhodných pomůcek, ve vybavení třídy, ve výši jeho platu, v jeho dalším vzdělávání,... Od učitele se očekává, že bude připraven za každých okolností, že by měl být bezchybný, že by měl všechny své špatné nálady nechat doma. Nejsou to ale přehnané požadavky? Učitel je přeci člověk, který nemůže být dokonalý. Všechny okolnosti na něj působí, spolu s tím, jaké má úspěchy ve své práci. Všechny tyto faktory se projevují ve výsledném stresu, který na učitele jistojistě působí.

U každého učitele se určitě projevují následující příznaky stresu. Nespavost, návaly paniky, náhlé změny v zaběhnutých způsobech života, neklid, deprese a podrážděnost.

Může se tomu učitel vyhnout?

Podle Fontany, D., 1997, s. 373 ano. Učitel by měl mít vhodnější postoj k úzkostem. Měl by mít smysl pro humor. Měl by poznat své vlastní reakce, které v něm způsobují určité napětí. Měl by více zkoumat druhé lidi a méně ukvapeně jim přisouvat motivy. Měl by si uchovat zaměření na problém. Měl by si najít strategii, jak se odpoutat, například sportem.

Syndrom vyhoření

Učitelské povolání patří k profesi, která je ohrožena syndromem vyhoření. Petr Suchomel v novinách Mladá fronta Dnes, ze dne 21. března 2006 uvádí, že syndrom vyhoření není způsoben únavou z monotónní práce, ale postihuje naopak ty, jež se denně setkávají s rozmanitými lidskými příběhy, od kterých si často nedokážou udržet potřebný odstup.

Učitelé se snaží věnovat dětem na „plný úvazek“. Často přitom nemají vůbec čas myslet na svoji vlastní psychohygienu. Problémy, kterými se zabývají ve svém zaměstnání, si nosí s sebou domů a řeší je často i se svými partnery. Důvodem mohou být i špatné pracovní podmínky a neshody mezi zaměstnanci, jak uvádí Suchomel, P. v Mladé frontě Dnes.

Učitel by si proto měl najít i jiné zájmy než ty, které obnáší jeho povolání. Měl by se věnovat aktivní výplni volného času, měl by se radovat z maličkostí, měl by myslet na pozitivní věci a měl by se umět svěřovat někomu důvěrnému se svými vlastními problémy. Neměl by si je nechat přerůst přes hlavu. Bylo by špatné, kdyby syndromem vyhoření došlo k situaci, kdy učitel zanechá své profesi a vydá se na novou profesní dráhu.

1.7 Metody výzkumu – pozorování, rozhovor, testy, dotazník

Pozorování

Pozorování se stává metodou, je-li plánovité, soustavné, přesné a objektivní. Plánovitost spočívá ve vymezení jevů, které budou pozorovatele zajímat a v časovém rozvržení postupu, které bude při jejich sledování respektovat. Systematičnost se nedá v pedagogické praxi vždy plně zajistit. Pedagoga musí zajímat i jevy a situace, které se vyskytují nahodile, neočekávaně. Přesnost pozorování zajistí včasné a výstižné zachycení diagnostiky cenných údajů a jejich písemný záznam. Z hlediska času bylo zvoleno pozorování krátkodobé (zde se musí počítat s větší nahodilostí situace a tím i s menší spolehlivostí získaných informací). (Malá československá encyklopedie; Academia 1986)

Rozhovor

Rozhovor je komunikační proces, při kterém dochází k výměně informací mezi dvěma nebo více subjekty a to prostřednictvím verbálních, neverbálních popř. paraverbálních sdělení.

Verbální komunikace (verbum – slovo) – běžný slovní projev

Neverbální komunikace, také nonverbální, jsou gesta, pohledy, mimika apod.

Paraverbální komunikace (také paralingvistika) jsou takové atributy mluveného slova, řeči, které nejdou zapsat běžným způsobem zápisu – např. hlasitost, tón, výška, barva hlasu, pomlky, pauzy v řeči, frázování, rychlost a spád řeči atd.

Při rozhovoru je dobré vědět:

- partner musí být na rozhovor připraven, jen tak se může věcně a efektivně zapojit
- důležitá je celková atmosféra, ve které rozhovor probíhá (má probíhat)
- k umění rozhovoru patří nejenom umět mluvit, sdělovat, ale také mlčet, poslouchat, přitakávat, dívat se, hodnotit (sebe i druhé)
- rozhovor usnadňuje i zřetel na nonverbální komunikaci, nekomunikujeme jenom jazykem, ale celým tělem

- vyplácí se nejdůležitější části informace shrnout v závěru a případně si je nechat zopakovat
- začátky a konce se obvykle pamatují více, v začátku však nebývá člověk ještě zcela koncentrovaný

Rozhovor je formou lidských kontaktů a dorozumívání. Komunikační proces závisí jednak na situaci, jednak na vztazích mezi dorozumívajícími se. Každý rozhovor má úroveň věcnou a stejně významnou úroveň vztahovou. (Malá československá encyklopedie; Academia 1986)

Testy

Testy by měly být standardizované, aby byly jasně stanoveny podmínky, pro získávané informace. Specifikem je přesný postup vypracování testů, který je předem stanoven. Ten je nutný zejména pro získání co nejpravdivějších výsledků.

Každé vyhodnocení testů je též předem stanovené. Standardnost nám napomáhá k tomu, abychom mohli porovnat výsledky všech získaných testů z různých zdrojů. Abychom získali nejvyšší pravdivost výsledku, je nutné zajistit si dostatečně veliký zkoumaný vzorek. Výsledek malého počtu okruhu zkoumaných by mohl být zavádějící a nepřesný.

Testy se třídí podle mnoha kritérií. Například jsou rozlišovány testy schopností, dovedností, znalostí nebo testy pro zjištění temperamentových či povahových osobnostních rysů, popř. zájmů a postojů. Možné je zkoumat skupinové vztahy pomocí sociometrie, či psychodiagnostiku pomocí přístrojové metody.

(Malá československá encyklopedie; Academia 1986)

Dotazníky

Poskytuje informace o jednotlivcích i o skupině jako celku. Může být zadán jednotlivě nebo hromadně. Mívá předtištěné otázky, normované odpovědi.

Výhodou dotazníku je časová ekonomičnost, možnost realistického zpracování, možnost různého obsahového zaměření, široký záběr dotazovaných. V dotazníku lze užít podobně jako v rozhovoru otevřených a uzavřených otázek.

Dotazník by měl vyhovovat požadavkům:

- a) dotazy volit tak, aby postihovaly zkoumaný předmět a vyčerpávaly všechny podstatné příznaky, reakce, názory, apod.
- b) není-li nutné znát dotazovaného, měl by být dotazník anonymní (zpravidla to zvyšuje věrohodnost odpovědí)
- c) formulace otázek má být stručná, ale výstižná a srozumitelná
- d) otázky by neměly vyžadovat příliš složitou odpověď
- e) otázky nesmějí dovolovat různé pochopení ze strany dotazovaného a nesmějí ovlivňovat k určitému druhu odpovědi
- f) vyplnění dotazníku nemá vyžadovat více než 30 min.
- g) v otázkách by se neměly užívat málo známé pojmy nebo méně známé cizí výrazy
- h) dotazník má být uveden srozumitelnou instrukcí o způsobu vyplňování a motivací dotazovaného k jeho vyplnění

Neméně důležitou součástí dotazníku je i formální stránka. Dotazník musí být čitelný, musí poskytovat přiměřené místo pro odpověď, musí počítat předem se způsobem zpracování, a tudíž musí volit přeměřenou grafickou úpravu. (Malá československá encyklopedie; Academia 1986)

2. Praktická část

2.1 Úkol a cíl projektu

Úkolem diplomové práce bylo vyhledat 4 – 6 učitelů s pověstí „dobrých učitelů“ a navázat s nimi kontakt. Kontakt měl být navázán i se žáky, kteří měli sloužit jako další zdroj informací. Během projektu byli učitelé zkoumání z různých úhlů pohledu.

Jako první byly zadány testy a dotazníky, které měli učitelé vyplnit. Druhým úkolem bylo vlastní pozorování diplomantky. Následovalo zadání slohových prací na téma „Jaký by měl být učitel?“. Posledními úkoly byly dva rozhovory – se žáky a s učiteli.

2.2 Způsob vyhledání zkušených učitelů s pověstí velmi dobrých učitelů a navázání pozitivních kontaktů s učiteli

V souladu se zadáním diplomové práce bylo vyhledáno šest zkušených učitelů základní školy s pověstí velmi dobrých učitelů.

Sledování učitelé jsou ze základní školy, kterou autorka diplomové práce navštěvovala jako žačka, a proto věděla, že navázat kontakt s nimi nebude obtížné. Kromě toho zde během studia na vysoké škole vykonávala praxi.

K prvnímu setkání ohledně diplomové práce došlo na konci srpna loňského roku. Školu autorka navštívila a oslovila učitele. Bylo jim vysvětleno, co bude obsahem diplomové studie. U všech učitelů byla shledána vstřícnost, podpořená pravděpodobně tím, že autorku znali z dřívější doby. Ředitelem školy byla zajištěna pomoc a spolupráce s učiteli během jejich vyučování.

S jednotlivými učiteli byly postupně v průběhu prvního pololetí školního roku 2005/2006 provedeny a vykonány úkony, na základě kterých budou posuzováni, hodnoceni a porovnáváni.

Sledovaná data o jednotlivých učitelích byla získána postupně v průběhu prvního pololetí školního roku 2005/2006

1. Učitelé byli požádáni o vypracování testů a dotazníků, které se týkaly jejich osobnosti, emocí, syndromu vyhoření, ...
2. Autorka v průběhu jedné hodiny výuky každého ze zkoumaných učitelů pozorovala: chování učitele, vzhled, prostředí, chování žáků.
3. Podkladem rozhovoru se žáky o jejich názorech na učitele, byl Dotazník pro žáky (v příloze č. 9)
4. Slohové práce žákům třetích a pátých tříd (žáci prvních tříd je nepsali) na téma „Jaký by měl být učitel?“ zadala sledovaná učitelka.
5. Rozhovor s učiteli o jejich názoru na povolání, které vykonávají, řídila autorka práce.

Každý z předem zadaných úkolů měl svá úskalí. Největším problémem pro učitele bylo vyplnění testů, jejichž zadání někdy nerozuměli. Pokud jde o pozorování (viz další část mé práce) žáci nebyli soustředěni, v důsledku přítomnosti autorky v hodině. Vyučování v některých případech probíhala jinak, než je pro tyto třídy obvyklé. Učitelé chtěli ukázat své nejlepší schopnosti, žáci jim to však neumožnili.

Dotazník pro žáky bylo nutné upravit mentalitě dětí na prvním stupni. Pro navázání co nejlepšího kontaktu s dětmi, autorka v každé třídě absolvovala jednu hodinu, kdy si s dětmi sedla do kruhu. Kladla jim otázky a nechala každé dítě, aby se vyjádřilo.

Nejméně problémů přinesly slohové práce. V některých pracích je zřejmá pomoc rodičů – což ovšem do značné míry zpochybňuje tuto část informací o učitelích. Tomuto jevu šlo zabránit tak, že by sloh žákům nebyl zadán jako domácí úkol, ale být napsán samostatně ve škole.

Nejpříjemnější částí práce byly pohovory s učiteli, které autorka oslovila jako budoucí pedagog, která má možnost probrat své názory se zkušenějšími kolegy. Aby autorka obdržela potřebné informace, bylo nutno otázky předem, co nejlépe připravit.

Postupem času, kdy byli učitelé stále více poznáváni, autorka zjišťovala, že jsou více ochotnější, než byli na počátku. Vzájemný vztah byl milý a upřímný.

2.3 Objektivní osobnostní charakteristika

Pro objektivitu zkoumání byly autorkou zadány tyto testy a dotazníky:

- 1) Test osobnosti; Florence Littauerová (příloha č.1)
- 2) Dotazník pro učitele; Z. Dočekalová (příloha č. 2)
- 3) Inventář nebezpečí vyhoření_graficky; úprava KPE PF JU-Grinninger (příloha č. 3)
- 4) Dotazník potřeb; Mc. Clelland (příloha č. 4)
- 5) Jak zvládáte své emoce?; MUDr. M. Daniel (příloha č. 5)
- 6) Naprogramování mozku; Pease, A (příloha č. 6)

1) Test osobnosti

Cekem bylo hodnoceno 40 charakterových vlastností a konečný součet bodů ukázal, která osobnostní stránka u daného učitele převažuje. Někteří nevyplnili všech 40 možností, neboť se nemohli rozhodnout. Přesto se došlo k uspokojivým výsledkům u všech zkoumaných učitelů.

Jednotlivé vlastnosti osobností jsou shrnuty podle F. Littauerové (1997)

Sangvinik

Emoční stránka oblíbeného sangvinika

Přitažlivá osobnost, duše společnosti, paměť na barvy, emocionální a demonstrativní, veselý a překypující, skvělý herec, žije v přítomnosti, citově upřímný, povídaví, vypravěč, skvělý smysl pro humor, rukou si přidržuje posluchače, nadšený a výmluvný, zvědavý, udivený a nevinný, proměnlivá nálada, věčné dítě.

Oblíbený sangvinik jako rodič

Dělá doma legraci, z průšvihů umí udělat psinu, kamarádi dětí ho mají rádi, je vynikající principál.

Oblíbený sangvinik v zaměstnání

Dobrovolně se hlásí o úkoly, umí senzačně vypadat, je energický a nadšený, ostatní inspiruje, aby se připojili, vymýšlí nové aktivity, tvůrčí a nevšední, vrhá se bleskově do práce, svým kouzlem strhne ostatní k aktivitě.

Oblíbený sangvinik jako přítel

Snadno se spřátelí, miluje pochvalu, ostatní mu závidí, rychle se omluví, miluje spontánní aktivity, má rád lidi, připadá lidem vzrušující, neuráží se, úspěšně zahání nudu.

Cholerik

Emoční stránka silného cholerika

Rozený vůdce, má vnitřní nutkání ke změně, má silnou vůli a rozhodnost, nedá se snadno odradit, vyzařuje sebejistotou, dynamický a aktivní, musí napravovat křivdy, je neemoční, nezávislý a soběstačný, umí řídit úplně všechno.

Silný cholerik jako rodič

Uplatňuje zdravé vůdcovství, motivuje rodinu k akcím, organizuje domácnost, stanoví cíle, zná správné odpovědi.

Silný cholerik v zaměstnání

Zaměřený na cíl, skvěle organizuje, rychle přechází do akce, trvá na výkonnosti, podněcuje činnost, nazírá problém jako celek, hledá praktická řešení, rozděluje práci, stanoví cíle, svědčí mu opozice.

Silný cholerik jako přítel

Obejde se bez přátel, vede a organizuje, v kritických situacích exceluje, dává přednost skupinové aktivitě, má obvykle pravdu.

Melancholik

Emoční stránka dokonalého melancholika

Hluboký a přemýšlivý, vážný a cílevědomý, nadaný a tvůrčí, filozof a básník, vnímavý k ostatním, svědomitý, analytický, sklony ke genialitě, výtvarně či muzikálně nadaný, znalec krásy, obětavý, idealista.

Dokonalý melancholik jako rodič

Stanoví vysoké cíle, domácnost má v pořádku, obětuje svůj názor kvůli ostatním, vyžaduje dokonalost, uklízí po dětech, povzbuzuje vzdělanost a nadání.

Dokonalý melancholik v zaměstnání

Pracuje podle plánu, detailista, pořádkumilovný, organizovaný, hospodárny, hledá tvůrčí řešení, miluje mapy, grafy, čísla, seznamy, perfekcionista s vysokými cíli, vytrvalý a důkladný, úhledný a pořádný, vytuší problémy předem, musí dodělat jednu započatou práci.

Dokonalý melancholik jako přítel

Přátele si vybírá obezřetně, nerad budí pozornost, umí vyslechnout stížnosti, jeví hluboký zájem o jiné lidi, hledá ideálního partnera, nevádí mu zůstat v pozadí, věrný a oddaný, umí řešit problémy jiných, soucit ho dožene k slzám.

Flegmatik

Emoční stránka klidného flegmatika

Neupozorňuje na sebe, pohodový, vyrovnaný, soustředěný, tichý, ale vtipný, skrývá své emoce, cílevědomý, příjemný a klidný, je důsledný, sympatický a laskavý, spokojený se svým životem.

Klidný flegmatik jako rodič

Je dobrý rodič, nikam nespěchá, nedá se snadno rozčítit, udělá si čas na děti, bere od života dobré i špatné.

Klidný flegmatik v zaměstnání

Soutěživý a vyrovnaný, má talent pro úředničinu, vyhýbá se konfliktům, hledá ten nejjednodušší způsob, tichý a milý, řeší problémy, dobře pracuje pod tlakem.

Klidný flegmatik jako přítel

Snadno se s ním vychází, neuráží se, má suchý smysl pro humor, má spoustu přátel, je milý a příjemný, umí poslouchat, rád pozoruje lidi, cítí s lidmi soucit, dělá si kvůli nim starosti.

Výsledky:

Učitel A

Ze čtyřiceti možných odpovědí jich bylo zodpovězeno třicet osm. Nejvíce odpovědi směřovalo k sangvinikovi, celkem 14. Druhou nejpočetnější položkou byl flegmatik, který měl odpovědi 10.

Učitel B

Ze čtyřiceti odpovědí bylo zodpovězeno všech čtyřicet. 21 odpovědí patřilo cholerikovi a 15 odpovědí melancholikovi.

Učitel C

Bylo zodpovězeno všech 40 otázek. 16 odpovědí charakterizovalo učitele jako melancholika a 13 odpovědí jako flegmatika.

Učitel D

Bylo zodpovězeno 20 otázek ze čtyřiceti. Nejvíce odpovědí, celkem 7, patřilo flegmatikovi.

Učitel E

Bylo zodpovězeno 19 otázek ze čtyřiceti. Celkem 9 odpovědí bylo pro osobnostní charakteristiku melancholika. Druhou nejpočetnější skupinou o počtu 5 odpovědí byl cholerik.

Učitel F

Bylo zodpovězeno 22 otázek ze čtyřiceti. Nejvíce odpovědí, celkem 9 obdržel flegmatik.

2) Dotazník pro učitele

Učitelům byl zadán dotazník, který je uveden v příloze. Na jednotlivé dotazy jsou uvedeny odpovědi pomocí písmen A, B, C a D. Na otázky odpovídají všichni učitelé zároveň, aby bylo možné okamžité srovnání. Pořadí odpovědí učitelů je opět za sebou, tedy nejprve je odpověď Učitele A, poté Učitele B, Učitele C, Učitele D, Učitele E a Učitele F.

Tabulka č.1

Číslo otázky	Učitel A	Učitel B	Učitel C	Učitel D	Učitel E	Učitel F
1	B	B	B	B	B	B
2	A	B	B	B	B	B
3	B	B	B	B	B	B
4	A	B	B	B	B	D
5	B	A	C	B	B	A
6	A	B	B	B	B	B
7	A	B	B	B	B	A
8	B	A	B	B	B	C
9	A	A	A	B	B	A
10	B	B	B	B	B	B
11	A	A	B	A	B	A
12	B	B	B	B	B	B
13	B	A	A	B	B	A
14	A	A	A	A	A	C
15	A	A	A	B	B	B
16	A	B	A	B	B	A
17	A	A	A	A	B	A
18	A	A	A	A	A	A
19	A	A	A	A	B	A
20	A	A	A	B	B	A

Tabulka č. 2

Číslo otázky	Počet A	Počet B	Počet C	Počet D
1	0	6	0	0
2	1	5	0	0
3	0	6	0	0
4	1	4	0	1
5	2	3	1	0
6	1	5	0	0
7	2	4	0	0
8	1	4	1	0
9	4	2	0	0
10	0	6	0	0
11	3	3	0	0
12	0	6	0	0
13	3	3	0	0
14	5	0	1	0
15	3	3	0	0
16	3	3	0	0
17	5	1	0	0
18	6	0	0	0
19	5	1	0	0
20	4	2	0	0
Celkem	49	67	3	1

Vyhodnocení jednotlivých učitelů je podrobněji uvedeno v příloze č. 7

3) Inventář nebezpečí vyhoření

Učitelům byl zadán test Inventář nebezpečí vyhoření (viz přílohu), ve kterém měli odpovídat na otázky pomocí devítibodové stupnice. Ta je představena úsečkou, jejíž začátek je označen slovem *zřídka* a konec slovem *vždy*. K celkovému hodnocení bylo třeba úsečku rozdělit na devět stejných oddílů, podle kterých byl určen počet bodů 1-9. Ty byly sečteny ve výsledek, který určil míru nebezpečí syndromu vyhoření. Jednotlivé odpovědi všech učitelů jsou uvedeny v tabulce, dohromady s výsledným součtem.

V testu byly zkoumány několik klíčových oblastí. Každá oblast zahrnovala vždy čtyři otázky. Jednalo se o následující témata:

- 1) Bezmocnost
- 2) Nedostatečná informace
- 3) Konflikt
- 4) Špatná týmová práce
- 5) Přepřacování
- 6) Nuda
- 7) Nedostatečná zpětná kontrola
- 8) Tresty
- 9) Odcizení
- 10) Nejasnost
- 11) Nedocenenost
- 12) Konflikt hodnot

Výsledky, jenž byly dosaženy sečtením jsou hodnoceny takto.

48 – 168 je nízký součet bodů. Člověk, který tohoto počtu dosáhl, by měl podniknout preventivní opatření.

169 – 312 je středně vysoký součet bodů. Člověk, který tohoto počtu dosáhl, by si měl udělat plán, jak dát do pořádku problémové oblasti.

313 – 432 je vysoký součet bodů. Člověk, který tohoto počtu dosáhl, by měl urychleně začít s nápravnou akcí.

Tabulka č. 3

Číslo otázky	Učitel A	Učitel B	Učitel C	Učitel D	Učitel E	Učitel F
1	1	1	2	1	2	1
2	1	1	1	2	1	4
3	5	1	3	3	5	8
4	1	9	6	2	5	1
5	1	1	2	1	1	1
6	2	1	2	2	2	6
7	1	1	2	1	1	1
8	9	1	1	1	2	1
9	1	1	4	1	2	2
10	2	1	3	2	4	7
11	1	1	2	1	1	1
12	2	1	2	1	1	2
13	1	1	2	1	1	1
14	1	5	2	1	1	2
15	1	5	2	1	1	2
16	1	1	3	1	1	1
17	1	9	7	3	8	3
18	5	9	7	5	8	1
19	3	9	7	6	6	1
20	1	1	5	6	3	1
21	1	1	3	1	1	1
22	1	5	1	1	1	1
23	9	5	3	1	2	2
24	2	5	3	1	5	1
25	2	1	3	1	1	1
26	5	5	3	1	1	5
27	3	1	3	1	3	9
28	1	1	3	1	1	8
29	1	1	1	1	1	1
30	1	5	3	1	1	1
31	1	1	3	3	1	2
32	1	1	2	1	1	1
33	1	5	3	1	1	1
34	2	5	5	1	1	5
35	1	5	4	1	7	1
36	1	5	6	3	2	1
37	5	1	3	1	8	6
38	3	1	2	1	4	6
39	1	9	4	1	7	5
40	3	9	3	1	2	1
41	1	5	1	2	5	1
42	1	1	3	2	3	3
43	1	9	2	1	4	4
44	1	1	2	1	1	2
45	5	9	4	2	3	4
46	1	5	2	1	2	4
47	3	5	3	1	5	5
48	1	5	1	5	5	1
Celkem	100	172	144	81	135	130

4) Dotazník potřeb Mc. Clellanda

Mc. Clelland rozlišoval trojí kariérovou orientaci podle typu potřeb, které lidé preferovali. Jedná se o potřebu výkonu, potřebu přátelských vztahů a potřebu moci.

Test, který byl předložen učitelům, umožní určit preferenci potřeb a s tím související kariérovou orientaci.

Hodnoceno je celkem 18 tvrzení. Každé má dvě krajní alternativy a tři další „mezipolohy“. K dispozici jsou hodnoty od jedné do pěti. K vyjádření částečného souhlasu slouží hodnoty 2 a 4. Pokud se učitelé klonili k oběma tvrzením stejně, pak k tomu sloužila hodnota 3.

K celkovým výsledkům slouží tyto vzorce:

Suma A = suma všech hodnot položek: $(1+4+7+10+13+16)$

Suma B = suma všech hodnot položek: $(2+5+8+11+14+17)$

Suma C = suma všech hodnot položek: $(3+6+9+12+15+18)$

Potřeba výkonu = Suma B – Suma A

Potřeba přátelských vztahů = Suma A – Suma C

Potřeba moci = Suma C – Suma B

Kariérový typ je určen výsledkem, který má nejvyšší skóre. Význam jednotlivých potřeb pro osobu je takovýto:

skóre -25 až -6: potřeba kariérovou orientaci skoro neovlivňuje

skóre -5 až 5: vliv potřeby na kariérovou orientaci je částečný

skóre 6 až 25: potřeba má silný vliv na kariérovou orientaci

V následující tabulce jsou postupně vyhodnoceni všichni učitelé s celkovým počtem bodů k jednotlivým potřebám.

Tabulka č. 4

Číslo tvrzení	Učitel A	Učitel B	Učitel C	Učitel D	Učitel E	Učitel F
1	4	1	3	3	4	4
2	4	4	4	3	3	5
3	1	2	2	2	3	4
4	3	3	2	4	4	4
5	5	1	4	3	3	5
6	3	1	1	2	3	1
7	3	5	2	2	2	4
8	5	4	4	2	3	2
9	5	4	4	3	4	3
10	3	2	2	3	3	4
11	4	3	3	2	4	3
12	2	4	2	2	2	3
13	3	1	2	2	3	3
14	5	3	4	4	4	4
15	2	1	2	2	3	3
16	5	1	3	3	3	3
17	2	3	3	3	1	4
18	3	3	2	2	1	2
Suma A	21	13	14	17	19	22
Suma B	25	18	22	17	18	23
Suma C	16	15	13	13	16	16
Výkon	4	5	8	0	-1	1
Přátelské vztahy	5	-2	1	4	3	6
Moc	-9	-3	-9	-4	-2	-7

Vyhodnocení

Hodnocení je zapsáno od nejvyššího skóre k nejnižšímu. Podle toho, jak moc je učitel potřebou ovlivňován.

Učitel A

Přátelství – výkon – moc

Učitel B

Výkon – přátelství – moc

Učitel C

Výkon – přátelství – moc

Učitel D

Přátelství – výkon – moc

Učitel E

Přátelství – výkon – moc

Učitel F

Přátelství – výkon – moc

5) Jak zvládáte své emoce – MUDr. M. Daniel

Pomocí testu se zjišťuje, jak umí učitelé zvládat své emoce. Tato stránka je důležitá pro vztahy – přátelské, partnerské a pracovní.

V testu jsou navozeny 4 situace. Na každou z nich je možné najít 7 různých řešení. Úkolem je zaškrtnout odpověď, které se nejvíce přibližujeme.

Výsledek je tvořen spočtením jednotlivých písmen. Písmeno, které se objevilo v největším počtu, je řešení testu.

Test je zařazen v seznamu příloh.

Řešení platné pro jednotlivá písmena:

- A – Tato osoba velmi úspěšně skrývá své emoce. Těžko je vyjadřuje napovrch.
- B – Tato osoba bojuje se svými emocemi, jenže ty ji stejně nakonec přemohou.
- C – Tato osoba zdánlivě umí dávat najevo své emoce. Musí si však dávat pozor, aby se v afektu neunáhlila.
- D – Tato osoba je emocemi ovládána.
- E – Je možné, že tato osoba utíká sama před sebou, ale i před druhými. Své emoce dává najevo pouze v ústraní, neboť se obává, aby svými emocemi nezranila.
- F – Tato osoba zvládá své emoce.
- G – Tato osoba umí dokonale řídit svůj život i to, jak se cítí. Je přátelským spolupracovníkem, jenž pomáhá v nacházení harmonie.

Jednotlivé odpovědi jsou zpracovány v následující tabulce.

Tabulka č. 5

Otázka	Učitel A	Učitel B	Učitel C	Učitel D	Učitel E	Učitel F
1A		X				
1B	X					
1C					X	
1D				X		
1E		X	X			
1F						X
1G		X				
2A		X				
2B					X	
2C				X		
2D						
2E		X				
2F	X					
2G		X	X			X
3A		X				
3B			X	X	X	X
3C	X					
3D						
3E		X				
3F						
3G		X				
4A						X
4B	X			X	X	
4C						
4D		X				
4E		X				
4F			X			
4G		X				
Výsledky						
A	0	3	0	0	0	1
B	2	0	1	2	3	1
C	1	0	0	1	1	0
D	0	1	0	1	0	0
E	0	4	1	0	0	0
F	1	0	1	0	0	1
G	0	4	1	0	0	1

Vyhodnocení

Učitel A

Ve výsledném hodnocení převažuje písmeno B. Emoce nejsou dávány příliš najevo.

Učitel B

Největšího počtu bodů dosáhla dvě písmena E a G. Jedná se tedy o celkem vyrovnanou osobnost.

Učitel C

Tento výsledek není jednoznačný. Po jednom bodu získala tato písmena: B, E, F, G. Z následujících písmen lze říct, že se přesto jedná o celkem vyrovnanou osobnost.

Učitel D

Největšího počtu dosáhlo písmeno B. Emoce nejsou dávány příliš najevo, a pokud ano, tak v nevhodnou dobu.

Učitel E

Ve výsledku jednoznačně převažuje písmeno B. Emoce nejsou dávány příliš najevo.

Učitel F

Z výsledku nelze určit jednoznačnou odpověď. Stejného počtu bodů získala tato písmena: A, B, F, G. V partnerských problémech není problém otevřenosti. Problém nastává při strachu nebo při úspěchu.

6) Naprogramování mozku; Pease, A., B.

Test obsahuje 38 různých situací, ke kterým jsou uvedena vždy 3 možná řešení. Úkolem je vybrat si jedno z nich a napsat ho jako odpověď.

Výsledek tohoto testu slouží k určení toho, zda má učitel ženský nebo mužský mozek. Zjištěno je to na základě sečtení bodů za daná písmena.

Údaje jsou zpracovány v následující tabulce. Celý test je zařazen v seznamu příloh.

Tabulka č. 6

Číslo otázky	Učitel A	Učitel B	Učitel C	Učitel D	Učitel E	Učitel F
1	C	A	C	B	C	B
2	A	B	B	B	B	B
3	C	B	B	A	B	B
4	A	C	C	B	B	C
5	B	C	B	A	A	B
6	B	B	B	B	A	C
7	B	A	B	C	B	B
8	B	A	B	B	B	B
9	C	B	C	B	A	A
10	A	B	B	B	B	B
11	A	B	B	A	C	B
12	A	B	A	B	B	B
13	C	C	C	B	C	C
14	B	B	B	B	B	B
15	B	A	B	C	C	C
16	A	C	B	B	B	B
17	B	A	B	B	A	B
18	A	C	A	C	C	C
19	B	B	A	B	B	B
20	B	B	A	A	A	A
21	B	B	B	A	A	A
22	A	B	C	A	A	A
23	A	B	B	A	C	B
24	B	A	B	B	B	B
25	B	B	C	B	B	C
26	C	C	A	B	A	C
27	A	A	A	A	B	A
28	A	A	A	A	B	A
29	B	C	B	B	B	B
30	A	B	C	B	B	A
31	C	A	C	A	C	C
32	C	B	B	B	B	B
33	C	B	B	B	B	B
34	C	B	C	B	B	B
35	A	C	C	B	B	B
36	B	A	A	A	B	A
37	A	B	A	A	A	A
38	B	B	B	B	B	A
Skóre	160	80	80	210	90	80
Výsledek	MŽ mozek	M mozek	M mozek	Ž mozek	M mozek	M mozek

Vysvětlivky: **M** = mužský, **Ž** = ženský, **MŽ** = mužsko – ženský

2.4 Vlastní pozorování diplomantky

Pro doplnění údajů získaných od učitelů pomocí sebehodnotícího dotazníku, autorka zvolila metodu pozorování v přirozených podmínkách. Každý učitel byl pozorován po dobu jedné vyučovací hodiny.

Učitelé byli sledováni v průběhu vyučovacího procesu, ve vyučovacích hodinách. Autorka zvolila k návštěvě školy a k pozorování dva dny – středu a pátek a zároveň byla přítomna na první až třetí vyučovací hodinu.

1. vyučovací hodina byla od 7,45 hod. do 8,40 hodin
2. vyučovací hodina byla od 8,50 hodin do 9,35 hodin
3. vyučovací hodiny byla od 9,55 hodin do 10,45 hodin

Mezi jednotlivými vyučovacími hodinami byla desetiminutová přestávka. Tyto vyučovací hodiny byly zvoleny záměrně, neboť je prokázáno, že žáci v nich vykazují nejvíce aktivity. Také bylo zjištěno, že pátek jako poslední den pracovního týdne, poznamenává atmosféru ve třídě.

Cílem pozorování bylo:

1. Plánování a příprava (cílové dovednosti, které mají žáci na konci hodiny zvládnout)
2. Realizace vyučovací hodiny (zapojení žáků do vyučovacího procesu)
3. Řízení vyučovacího procesu
4. Klima třídy
5. Kázeň
6. Hodnocení prospěchu žáků
7. Reflexe vlastní práce a evaluace

Na základě těchto skutečností bylo zaměřeno se na :

- vzhled učitele
- osobní charakteristiku učitele
- způsob předávání vědomostí žákům
- učební pomůcky
- způsob mluvy učitele
- co učitel v žácích rozvíjí
- přístup k žákům
- vybavení třídy
- reakce žáků na učitele
- reakce žáků na mou přítomnost v hodině

Během této metody bylo využito i to, že autorka téměř všechny učitele zná, neboť jsem zdejší školu navštěvovala jako žákyně a později jako praktikantka. Tudíž pozorování je založeno i na vlastní zkušenosti coby dítě a dospělý.

Před návštěvou jednotlivých tříd s vyučujícími hovořila. Sdělili jí jaký cíl má sledovaná hodina, seznámili ji s poznatky o žácích, upozornili ji, čeho si má především všimnout při hodině z hlediska pozornosti dětí, jejich kázně.

Stejně tak po absolvování hodiny s jednotlivými vyučujícími hovořila a rozebrali společně hodinu, její přínos pro žáky i učitele.

V některých hodinách se autorka ale setkala s problémem soustředěnosti žáků, protože se věnovali spíše její přítomnosti než vyučujícímu. Příčinu tohoto jevu vidí v tom, že děti vyučovala jako praktikantka.

Všichni učitelé ji přijali velmi ochotně. Do výzkumu byly zařazeny i citáty vět pronesených některými učiteli, aby byla lépe dokázána vyvozená charakteristika.

Učitel A

Ve středu 23. listopadu, druhou vyučovací hodinu autorka strávila ve třetí třídě. Jednalo se o hodinu českého jazyka. Třidu vedla paní učitelka, která je příjemného vzhledu, středního věku. Na sobě měla bohužel jen samé tmavé odstíny, což je ještě umocněno pošmournou podzimní přírodou za okny. Její hlas je však jako pohlazení na duši, takže za chvíli nebylo vnímáno, že je tak tmavá. Na děti působí uklidňujícím dojmem. Přestože je na začátku hodiny probírána nepovedená písemná práce z českého pravopisu, nebyla cítit žádná stísněná atmosféra.

Během hodiny byl pozorován velký smysl pro humor, kterým paní učitelka odlehčila nejednu situaci. Začátek hodiny opravy písemných prací uvedla takto: „Děti, otevřete si vyjmenovaná slova a chytěte se stolu. Já jsem se včera taky chytla, když jsem to opravovala.“

Paní učitelka zjistila, že jen jeden žák měl celou práci bez chyby, a proto nikoho nehodnotila. Žáci byli spokojeni a nebáli se. Paní učitelka je spravedlivá.

Její reakce na dítě, které nedávalo pozor, byla též milá:
„*Andreo, nečekej, až zahřmí. Dneska bouřka není. Tak pracuj.*“

Některým učitelům vadí nesoustředěnost žáka, avšak tato paní učitelka v ní nevidí velký problém.

Při probírání pravopisných jevů vnesla živost do nudné látky tak, aby ji žáci vnímali.

Žák přečetl větu: „*Zbytečně neutrácej.*“ Paní učitelka na to pružně zareagovala: „*To mi říkají doma pořád.*“

Při opravě paní učitelka všechny žáky upozornila:
„*Připomínám, tvrdé y s tečkou neexistuje.*“

Paní učitelka umí žáky náležitě pochválit. K horším stránkám její charakteristiky patří to, že paní učitelka občas mluví až moc rychle. Je to zapříčiněno jejím rychlým myšlenkovým spádem.

Během hodiny byla pozorována lehká neorganizovanost hodiny, která pramení z projevu paní učitelky, takže děti občas nevědí přesně, co mají dělat.

Například na hodinách se nacházel ještě letní čas, který asi paní učitelka zapomněla posunout.

Paní učitelka dětem předává vědomosti pomocí humoru, který byl už zmíněn výše. Děti si pak snáze zapamatují některé věci, které nejsou až tak snadné. Při výuce vyjmenovaných slov nezapomíná na to, že dětem se nejlépe pamatuje, když si nový poznatek mohou spojit s praxí.

Důležitou součástí je i zpětná vazba, kterou se snaží poskytovat co nejvíce. Vypíše na tabuli slova, ve kterých se nejvíce chybí. Děti tak mají i vizuální podporu. Pokud žáci některý jev nechápou, paní učitelka ho ochotně vysvětlí.

Pomůcky, kterými by vše podpořila, má. Není jich však mnoho. V tom se odráží i celková vybavenost třídy. Je zde velký prostor, který není téměř využit. Působí to celkem neútně.

Na druhou stranu je tu alespoň koberec. Ten se však nenachází ve všech učebnách na prvním stupni.

Paní učitelka v dětech rozvíjí pozitivní vztah ke škole, který je velmi důležitý proto, aby se děti nebály chodit do školy. V dětech je pak upevněn pocit, že se nemusí bát zeptat se, když něco nevědí. Paní učitelka sama přiznává, že každý jsme omylný a nikdo nemůže vědět vše. Její přístup k žákům je velmi přirozený. Ve třídě je šum, který paní učitelka toleruje. Chápe, že při práci nějaký vždy vzniknout musí. Všechny děti zná jménem, oslovuje je jejich plnými jmény: *Václave, Davide, ...*. Nikoho z žáků nepřehlídí, všechny vyvolává rovnoměrně. Občas některému dítěti řekne, že je *tatar*. Z tónu jejího hlasu však žák bezpečně poznává, že je onen výraz, myšlen pozitivně. Bylo zarážející, že paní učitelka většinu času sedí za stolem nebo u něho stojí a nechodí více mezi děti.

Pozitivní myšlenky učitelky se odráží i na jejích žácích. Ti ji přijímají se všemi jejími klady i zápory. Ve třídě je vybudována spolupráce mezi žáky a jejich učitelem. I když je vidět, že občasné neúplné pochopení zadaného cvičení, vede k nudit.

Paní učitelka představila autorku hned na začátku hodiny. Všechny děti si ji prohlédly a už se o ni více nestaraly. Přítomnost autorky tedy hodinu nijak nenarušila.

Hodina působila milým dojmem, ale trochu nepořádně. To se projevilo i na přetáhnutí vyhrazených 45 minut. Z hodiny zbyla vzpomínka na osobitý humor paní učitelky, který potěšil a kterému se s chutí člověk zasměje.

Učitel B

První hodinu ve středu 23. listopadu autorka navštívila hodinu českého jazyka ve třetí třídě, která je paralelní ke třídě učitelky A. Paní učitelka je mladá, vysoká a štíhlá blondýna, atraktivního vzhledu. Obléká se velmi výrazně. Na svém oblečení kombinuje spousty barev, které se občas k sobě nehodí. Podle prvního dojmu děti jejich učitelku zbožňují. Paní učitelka má velmi výrazný hlas, který při zvýšení může být i nepříjemný.

Paní učitelka se k dětem chová velmi mile. Děti ne začátku hodiny píšou malou prověrku z pravopisu, ale vůbec se nebojí. Není cítit stísněnost. Během celého vyučování prochází paní učitelka kolem třídy a je tak v neustálém kontaktu s dětmi. Udrhuje s nimi komunikaci a kontakt jako jim rovná. Používá humorné komentáře pro reakce dětí, při cvičení které není až tak záživné.

„Mila už se plác do hlavy, protože si to uvědomil.“

Jedno dítě není schopné si zapamatovat, že se na začátku píše velké písmeno, proto mu to paní učitelka laskavě připomene.

Paní učitelka se ptá třídy: *„Děti, co se píše na začátku věty?“*

Třída odpovídá: *„Velké písmeno.“*

Paní učitelka na to reaguje: *„Jaroušův kámen úrazu.“*

Když náhodou některé dítě něco neumí, tak nenadává, ale trpělivě mu to vysvětlí a zaujímá k problému pozitivní přístup. Popřípadě dítě jemně upozorní: *„Oprav se, Ondro.“*

„Jak, Zbyňd’o?“

Paní učitelka má ráda děti. Oslovuje je zlatíčka, nebo zdobnělinami jejich jmen. S dětmi udržuje i fyzický kontakt, pohladí dítě, když se mu něco povede. Nechybí jí ani schopnost empatie. *„Ty jsi taky pěkně nastydlý, vid’?“*

Často žáky chválí. *„Výborně.“* Chvála se objevuje i v komentářích na dětskou práci.

„Kuba má vždy zajímavé věty, ten mě tím potěší.“ Ale umí i pokárat. Když žáci dělají něco jiného, než mají za úkol. *„Stando, Anežko, co si to tam píšeš?“* V jedné chvíli použila i zvýšeného hlasu, aby dosáhla poslušnosti dítěte. *„Brali jsme vyjmenovaná slova po L, takže si Ondro, zandej tu hudebku.“*

Paní učitelka je imaginativní. Snaží se vyvolávat tuto vlastnost i v samotných dětech. Podporuje jejich fantazii. Ve cvičení bylo zmíněno slovo *pout'* a paní učitelka hned použila k tomu vybízející otázku: „*Co vše můžete vidět na pouti?*“ Rozproudila se diskuse na toto téma a děti vymýšlely, co vše vyzkoušely. Fantazie je pro děti nesmírně důležitá. Měl by ji rozvíjet každý učitel.

Paní učitelka umí komentovat svoje vlastní pocity. Nebojí se odhalit dětem své vlastní nitro. Tímto se dětem přibližuje jako člověk a ne jako autorita.

Její projev děti baví. Není na nich vidět žádná nuda. Její mluva však občas spadá i pod nespisovnou češtinu. Jako například dovětek: „*Že jo.*“ Dokáže si však představit dětský svět a přesně volí taková slova, jaká děti používají a jakým rozumí.

Je důsledná. Vyvolává jenom ty děti, které se hlásí. Děti jsou vyvolávány rovnoměrně, takže každé dítě se může projevit. Vede žáky ke správnému sezení. I když někoho opravuje opakovaně, neztrácí trpělivost.

Zajímavostí je, že na tabuli na začátku každého dne vypíše všechny předměty i s tím, co v nich děti čeká. Děti už od rána mají představu, na co se ten den mají těšit a na co se mají připravit. Poté ještě na začátku každé hodiny žákům sdělí, co vše budou dělat.

Ve třídě je mnoho pomůcek, které si paní učitelka sama vyrobila. Například nudná vyjmenovaná slova byla spojena s nějakou originální básničkou. Děti se tím pádem učí daleko lépe, když si pod danou věcí mohou představit něco skutečného.

Její pomůcky jsou doplněny pracemi dětí. Prostředkem třídy vede šňůra, na které jsou kolíčky připevněny obrázky dětí. Všude byla spousta zajímavých doplňků. Prostředí

je skutečně útulné. Zajímavé je i uspořádání třídy, protože lavice nejsou klasicky v jedné řadě, ale jsou uspořádány do čtverce a každý žák má svou vlastní. Má svou vlastní pracovní plochu a nikdo ho neruší při jeho práci. Uprostřed tohoto čtverce je rozprostřen koberec, který paní učitelka velmi často využívá.

Ve třídě bylo během vyučování naprosté ticho. Všechny děti pracovaly. Když byly vyvolány, braly to jako poctu, že mohou paní učitelce říct správnou odpověď. K paní učitelce je váže vztah, který je hlavně podpořen tím, že jsou brány jako rovnocenní partneři.

Přítomnost autorky hodinu nijak nenarušovala. Děti byly zaujaty hlavně osobou učitelky, takže někoho cizího v jejich řadách vůbec nevnímaly.

Učitel C

V pátek 25. listopadu, autorka navštívila první třídu při hodině čtení a psaní. Třídní učitelka vypadá velmi dobře na svůj věk. Její oblečení je elegantní. Jedná se o atraktivní ženu, kterou její žáci pro její vzhled zbožňují. Tím spíš, že je k nim paní učitelka vlídná. Do svých malých žáčků se paní učitelka snaží vžít každým kouskem svého těla.

Od začátku hodiny je vidět, že třída je navyklá na určitý pořádek, který jim paní učitelka vstúpila za pouhé 3 měsíce. Zajímavostí bylo, že děti stály už před hodinou, ještě než zazvonilo. Hned na začátku hodiny si s dětmi zazpívala písničku na uvítání nového dne. Aby žáci neusnuli, byl k písni přidán pohyb. K pozitivům rozhodně patří i to, že paní učitelka byla velmi dobře připravená na to, co bude probírat a jakým způsobem. Během hodiny se projevuje kreativně a vynalézavě. Náplní hodiny byla mimo jiné i slovesa a ty paní učitelka přiblížila dětem pomocí mimického předvádění. V případě, kdy si děti měly zapamatovat S, paní učitelka toto písmenko připodobnila ocásku psa. Její předností je spisovná mluva. Ta je bohatá a nechybí jí fantazie. V dětech podněcuje velkou dávku představivosti.

Pokud jsou děti unavené, paní učitelka si toho hned všimne a okamžitě se přizpůsobí. Vezme děti na koberec a zadává jim různé úkoly na odreagování se a opětné soustředění se. Paní učitelka vždy pružně reaguje na danou situaci. Vždy klade takové otázky, aby dětem co nejvíce přiblížila problém. Dětem je pak jasné, co po nich paní učitelka žádá. Její příkazy jsou srozumitelné. Děti za celou dobu hodiny ani jednou nevyrušovaly. Byly natolik zaujatí svou třídní. Nejvíce ke klidu ve třídě napomáhala častým obměňováním činností a celkovým dynamickým průběhem hodiny.

Během vykonávaných činností paní učitelka chodí mezi lavicemi, kontroluje děti a snaží se jim v případě potřeby poradit. Často je slyšet chválu. Používá slova výborně a dobře. Při neúspěchu používá zdvořilost: „*Tomášku, ty jsi doma moc netrénoval.*“ Danou pasáž nechá přečíst jiné dítě a poté ji přečte celá třída. Dítě se necítí neúspěšné. Dodává dětem pocit sebedůvěry. Dítě přečte danou část rychle a správně a takováto byla reakce paní učitelky: „*Teda, ty jsi rychlý. Jako rychlík jsi nám to přeběh. Výborně.*“

Někteří žáci dělají chyby častěji. Zde se paní učitelka spojí s rodiči a dohodne se s nimi, jak by měli správně pracovat s dítětem, aby byla chyba

odstraněna. Ve třídě nejsou jen žáci s obtížemi, ale i jeden žák nadaný. Během hodiny se mu paní učitelka snaží dávat speciální úkoly tak, aby se nenudil při běžné práci s ostatními žáky. Žák je poté poctěn odměnou. Své poznatky přednese před celou třídou.

Přístup k žákům je milý a upřímný. Paní učitelka je citově založená a snaží se dávat najevo svou lásku, kterou děti mohou vycítit i ve chvíli, kdy se jejich paní učitelka zlobí. Používá mluvu, která je velmi blízká dětské mentalitě. Ve třídě se pořád otvírala tabule a paní učitelka k tomu poznamenala: „*Ta tabule nás zlobí. Pořád se otvírá. To bude nějaký skřítek.*“ Děti nemají tudíž problém vnímat svoji paní učitelku jako někoho velmi blízkého, kvůli komu se mohou každý den těšit do školy. Jejich výsledky jsou viditelné.

Vše je umocněno pěknou výzdobou třídy. Je útulná, přestože je velká. Nachází se v ní výtvarná a ruční díla dětí. Svým dílem sem ale přispěla i sama paní učitelka. Ta je výtvarně nadaná a snaží se vytvářet své vlastní pomůcky a pomáhat tak většímu porozumění látce.

Žáci by na svoji paní učitelku nedali dopustit. Její hodina je harmonické představení promyšlené s velkou citlivostí a probrané do všech možných detailů.

Děti byly trochu ovlivněné autorčinou přítomností. Během hodiny ji ale přestávaly vnímat.

Učitel D

V pátek 25. listopadu byla autorka na třetí hodinu na pozorování v první třídě. Zrovna probíhala hodina hudební výchovy. Pan učitel je hudebně velmi nadaný, a tak se bylo na co dívat. Pan učitel má menší a drobnou postavu. Vlasy má blondaté a tvář mu zdobí knír. Působí příjemným dojmem. Jakožto jediný zástupce mužského pohlaví, je dětmi velmi oblíbený. Autorita pro něj není žádný problém. Nosí sportovní oblečení, které je odrazem jeho nekonfliktní povahy. Je to klidný a vyrovnaný člověk, kterého jen tak něco nerozhodí.

Hned na začátku hodiny se pan učitel tváří tajemně a děti netrpělivě čekají, co nového se dnes dozvědí. V zápětí dětem prozrazuje, že kytara může mít nejen šest strun, ale i dvanáct. Přestože tato informace sama o sobě nijak zvláštní není, pan učitel ji umí podat. Během poučení pan učitel mluví spisovně a používá co nejvíce slov k vyobrazení daného problému, aby žáci mohli látku co nejlépe pochopit. Vzhledem k tomu, že je zpěvák, jeho hlas je příjemný. Výhodou je, že umí udržet nepřetržitý kontakt mezi ním a žáky. Velmi časté je zařazení humoru do výkladu. Ten žáci oceňují a vděčně se mu smějí.

Na dětech je vidět, že jsou během vyučování uvolněné. Nestydí se projevit a plnit pokyny, které po nich pan učitel žádá. Ani jedno dítě neprotestovalo vůči zadaným požadavkům. Pan učitel je umí správně motivovat. Vše se žáci učí proto, aby mohli své dovednosti ukázat rodičům na Školní akademii. Vřele jsou uvítány i vlastní nápady dětí. Nikdo jim nabrání v jejich svobodném projevu.

Vzhledem k tomu, že jsou děti ještě malé, jsou aktivity často obměňovány a je zde jasná snaha udržet před žáky moment překvapení. Výklad je doprovázen výraznými gesty, a ty pomáhají lepšímu kontaktu mezi učitelem a žákem. Žáci se tak nevědomky soustředí na vyučování, aniž by je k tomu někdo nutil.

Jako pomůcku k hraní písni na klavír má pan učitel po ruce obrázky, které fungují jako vizuální podpora pro dětskou představivost. Pan učitel ani nemusí říkat, co budou zpívat. Děti samy poznávají písničku právě podle obrázku.

Stává se, že dítě má nesmyslný požadavek a tehdy pan učitel dovede říci ne. Pan učitel v dětech rozvíjí jejich představivost. Mají možnost ji okamžitě využít. Nezanedbatelné je i působení na vztahy mezi dětmi. Snaha o to, aby spolupracovali dohromady kluci s holčičkami. S dětmi jedná jako se sobě rovnými. Z tohoto důvodu se děti snaží panu učitelovi co nejvíce vyhovět.

Třída je krásně vyzdobená. Nachází se tam piano, které pan učitel každou volnou chvíli využívá. Jeho snahou je začlenit tento nástroj co nejvíce do mezipředmětových vztahů. Na lavici je počítač. Ten mají k dispozici děti. Během přestávky mají dovoleno hrát na něm hry. Podmínkou však je, aby měly vše připraveno na následující hodinu.

Zajímavostí je učitelův vlastnoručně vyrobený rozvrh. Je nakreslený. Děti tak ví, co je čeká za hodiny. Je jim umožněno získat informace, aniž by musely umět číst. Věcí je tu spousta, jedna ale chybí – koberec. Obzvláště v první třídě by měl být využíván. A to nejen během hudební výchovy.

Pan učitel má k žákům vřelý vztah. Stejně tak oni k němu. Byl cítit vzájemný respekt a úcta mezi oběma stranami. Děti se bez nejmenších obtíží podřizovali úkolům, které by nejspíš byly odmítly, kdyby tu na místě učitele stála učitelka. Toto je rozhodně největší výhoda, kterou pan učitel má. Samozřejmě k tomu nechybí ani zralá osobnost učitele, který umí jednat s dětmi. Dokáže mluvit natolik zajímavě a podmanivě, že ani jedno dítě nenapadne, aby začalo rušit.

Děti autorku nevnímaly. Důležitý pro ně byl jen jejich pan učitel.

Učitel E

V pátek 25. listopadu byla autorka na náslechu v páté třídě. Jednalo se o druhou hodinu, kdy probíhala výuka českého jazyka. Už při vstupu do třídy bylo cítit, že je většina žáků nervózních před nastávající hodinou s jejich paní učitelkou. Paní učitelka je ve středním věku. Chodí hezky oblékaná a je vždy bezvadně upravená. Toto by na děti mělo působit pozitivně. Avšak ve třídě vládne stísněnější atmosféra, protože paní učitelka je hodně přísná a vyžaduje od dětí disciplínu. Její ráznost je někdy docela nepříjemná.

Děti, které se na začátku hodiny zpozdlily v příchodu do třídy, byly za toto provinění vytahány za uši. Z tohoto chování vyplývalo i to, že ve třídě bylo naprosté ticho. Nikdo se neodvážil promluvit, nebo něco pošeptat svému sousedovi. Jednou odpovídalo na otázku jiné dítě, než které mělo být vyvoláno a paní učitelka na to zareagovala takto: „*Ty jsi Martin?*“

Mimika jejího obličeje je téměř nehybná. Na děti se skoro neusmívá. Mění pouze svůj hlas, podle toho, jaký pocit zrovna prožívá. Při rozčilení je velmi výrazná gestikulace rukou. Její mluva je spisovná. Časté jsou ironické poznámky, kterými se paní učitelka snaží nadlehčit situaci. Nejsem si ale jistá, zda ji děti chápou. Spíš se mi zdá, že si myslí, že něco provedly. Paní učitelka umí pochválit žáky za jejich úspěchy, zároveň však bohatě komentuje i neúspěchy.

Paní učitelka je velmi přísná. Tato vlastnost ale není na škodu, neboť veliká přednost této paní učitelky je v tom, že dokáže žákům předat vědomosti. Vede žáky k samostatnosti, kterou budou potřebovat na druhém stupni. Přestože během výkladu sedí za stolem, její projev nutí žáky k tomu, aby přemýšleli. Její pomocné otázky pokaždé dovedou žáka k odpovědi, kterou chtěla paní učitelka slyšet. Pokaždé je paní učitelka nějak utvrdí v jejich dobrém výkonu. Například: „*Tak to jsem chtěla slyšet.*“

Pokud paní učitelka zadá nějaký úkol, chodí mezi lavicemi a kontroluje děti, zda ho plní správně. Jsou tu slabší také slabší žáci. Těm paní učitelka pomáhá s vyřešením. Na splnění úkolu je důsledná.

Žáci jsou podporováni na jejich cestě za věděním, jak nejvíce je to možné. Paní učitelka má ve třídě spousty pomůcek, které si sama vyrobila. Dětem se snaží osvětlit nové poznatky praktickými věcmi ze života a vždy důkladně promyslí vše, co k tomu potřebuje.

Její přístup je jiný než u ostatních učitelů, ale rozhodně není špatný. Celá její hodina byla organizovaná. Veškeré aktivity na sebe logicky navazovaly. Všechna látka je vysvětlena co nejsrozumitelněji. Žádný žák neměl problémy s tím, že by učivo nepochopil.

Důležité je, že děti vědí, co mohou od paní učitelky čekat. Jsou už zvyklé na většinu jejích reakcí. Paní učitelka je sice přísná, ale není zákeřná. Všechny žáky měří stejným metrem. Děti vědí, že když nebudou látku umět, tak také kvůli tomu ponesou příslušné následky. Dostanou špatnou známku. Na druhou stranu ale také vědí, že když jejich vědomosti budou výborné, budou za to náležitě oceněny. Jsou zde nastoleny stejné podmínky, které čekají děti i v běžném životě. Jen by bylo potřeba více úsměvů paní učitelky.

Přítomnost autorky v hodině žáky nijak neovlivnila. Ačkoliv ji znali z předchozích praxí, nedovolili si nijak dát najevo, že je její přítomnost vyrušovala. Paní učitelka byla pro ně dostatečným důvodem, proč se plně soustředit na hodinu českého jazyka.

Učitel F

Ve středu 23. listopadu byla autorka v páté třídě. Jednalo se o hodinu přírodovědy, kdy bylo probíráno magnetické pole. Pro děti nezajímavá látka. Podle toho vypadala i atmosféra ve třídě. Děti se bavily a nedávaly moc pozor. Přestože byli žáci hned na začátku hodiny vyzkoušeni, špatné známky neodradily od hluku. Hned ze začátku hodiny byla autorka paní učitelkou uvedena do hodiny. Paní učitelka upozornila žáky, ať si autorku pořádně prohlédnou, aby se během hodiny na ni neustále neotáčeli. Žáci přesto moc neposlechli, protože autorku znali z praxe a chtěli vědět, jak reaguje na různé informace, které byly poskytovány paní učitelkou. Paní učitelka je menší postavy, mateřského vzhledu. Vypadá mladě a dětem se vzhledem líbí. Chodí elegantně oblékaná. Její vzhled je doprovázen příjemným hlasem.

V hodině má paní učitelka zavedený řád. Pokaždé ze začátku zkouší písemně i ústně. Dává dětem okamžitou zpětnou vazbu. Písemné zkoušení hned opravuje. Žáci se však na látku nedokážou soustředit. Paní učitelka se jim snaží radit. Žáci ale podanou ruku nepřijímají. Paní učitelce je líto, že to žáci nevědí. Dává žákům špatnou známku s tím, že mají možnost opravy hned v pondělí. Kdo nemá zájem, tomu tam známka zůstane. Paní učitelka se chová spravedlivě. Nic neodpustí, ale zároveň dává druhou šanci. Děti díky tomuto kroku nejsou stresované. Paní učitelka nenadává a chválí jen velmi málo. Objevuje se u ní smysl pro humor: „*Jirko, nepřeháníš to?*“

„*Jsem unavenej.*“

„*Počkej, já tě hned protáhnu.*“

Paní učitelka umí přiznat chybu, pokud ji udělá:

„*Ted' jsem se do toho tak zamotala.*“

Nechybí ji talent zlehčit situaci.

Při hluku ve třídě paní učitelka trochu zvýšila hlas a udiveně se zeptala dětí:

„*Prosím tě, nevíš, kde jsi?*“

Všímá si hyperaktivnějších dětí. Hned jim zařadí aktivitu, když vidí, že se už tak plně nedokážou soustředit.

Během hodiny je atmosféra ve třídě čím dál víc uvolněná a když se děti začnou smát, paní učitelka řekne: „*Hele, už toho mám dost.*“ Děti se na chvíli uklidní. Za chvíli ale začne některé dítě pískat. Paní učitelka se zeptá:

„*Kdo to tady píská?*“ Nikdo neodpoví, ale pískání přestane a paní učitelka už situaci dále nerozebírá. Nakonec paní učitelka rezignovaně prohlásí: „*Vím, že tě to se mnou, Jirko, otravuje, ale musíš to vydržet.*“ Je vidět, že probíraná látka není zajímavá. Ještě více je to umocněno tím, že paní učitelka celou hodinu probírá jen věci z učebnice ničím ozvláštněné. Při výkladu látky mluví jen sama učitelka. Nesnaží se komunikovat s dětmi, aby je zapojila do nového poznání a aby si děti myslely, že na nové poznatky přišly samy.

Jsou zde však i pozitivní stránky učení. Paní učitelka propojuje novou látku s dřívější probranou látkou.

Celou dobu vede paní učitelka frontální styl výuky. Mezi lavice jde jen tehdy, když chce vidět úpravu v sešitě, ve které je důsledná.

Zdá se, že paní učitelce probíraná látka moc nesedí. To je možná důvod, proč ani děti nejsou schopny soustředění se. Samozřejmě, že k vyrušování během hodiny přispěla i přítomnost autorky.

Výzdoba třídy není ničím zajímavá. Ve třídě je mnoho dětí, tedy i málo prostoru. Pozorování bylo ovlivněno náplní hodiny. Pozorované dění ve třídě by určitě bylo jiné, při hodině která by děti bavila a paní učitelka by k látce měla vztah.

2.5 Hodnocení učitelů jejich žáky

Škola, ve které bylo provedeno zkoumání, patří mezi vesnické základní školy, ve které je celkem 280 žáků. Jedná se o základní školu s 1. i 2. stupněm ZŠ. Pro výzkum a zjišťování byli zvoleni žáci 1., 3. a 5. tříd.

Ve třídě 5. A se výzkumu zúčastnilo 14 žáků, ve třídě 5. B 18 žáků, ve 3. třídách celkem 22 žáci. Žáci prvních tříd se nezúčastnili, protože nedosáhli úrovně samostatného psaní. Žáci dostali za úkol napsat, jaká by měla být učitelka. Ukázky prací jsou uvedeny v příloze č. 8.

O zadání tohoto hodnocení žákům autorka požádala třídní učitelky. Bylo dohodnuto, že každá z nich dětem sdělí téma písemného hodnocení „Jaká by měla být paní učitelka“ a ponechá na dětech jaký obsah a rozsah písemného sdělení zvolí. Děti na sepsání uvedeného tématu měly čas – psaly úkol jako domácí práci (včetně podpisu rodičů). Zda by děti napsaly s ohledem na tuto skutečnost jiné vlastnosti u učitele je diskutabilní. Třídní učitelky měly možnost si práce žáků přečíst a případně využít některé jevy k vlastní práci. Vždyť sdělení dítěte „.. aby z něj děti neměly strach“ nebo „..neměla by tahat za uši, za vlasy“, „neměla by křičet“ vypovídá o tom, co dítě ve škole prožívá, co mu vadí a mělo by být informací i pro vedení školy. Bylo předpokládáno, že děti budou psát především o tom, že jejich paní učitelka by měla být hodná, spravedlivá, kamarádká, hezká. Po přečtení jednotlivých představ o učiteli a o jeho vlastnostech byly zpracovány nejvíce vyskytované jevy u dětí do níže uvedeného přehledu :

5. třídy

Zhodnocení práce dětí na téma „, Jaký má být učitel?“

Počet prací dětí : 32

Tabulka č. 7

Třída Vlastnosti	Třída 5.A Počet kladných odpovědí	Třída 5.A Počet kladných odpovědí	Celkem	Celkem [%]
spravedlivý	11	9	20	62,50
hodný, klidný	12	10	22	68,70
přísný, mít respekt	11	6	17	53,12
hodně naučit tak, aby to děti bavilo	3	5	8	25,00
měl by mít děti rád	2	---	2	6,25

Jaké vlastnosti si děti u učitele nepřejí?

Tabulka č. 8

Třída Vlastnosti	Třída 5.A Počet kladných odpovědí	Třída 5.A Počet kladných odpovědí	Celkem	Celkem [%]
neměl by nadřizovat	5	6	11	34,30
neměl by být zlý, křičet	3	6	9	28,12
neměl by mlátit děti	1	---	1	3,12
neměl by tahat za uši, vlasy	---	1	1	3,12

3. třídy

Zhodnocení práce dětí na téma „ Jaký má být učitel?

Počet prací dětí : 20

Tabulka č. 9

Třída Vlastnosti	Třída 3.A Počet kladných odpovědí	Třída 3.A Počet kladných odpovědí	Celkem	Celkem [%]
spravedlivý	10	4	14	70
přísný	7	1	8	40
dobře vysvětlit a zaujmout	7	1	8	40
mít rád děti	2	1	3	15
aby si s dětmi povídal	---	4	4	20
mladý muž (kluk)	1	---	1	5

2.6 Rozhovor autorky se žáky

Zkoumané učitele chtěla autorka poznat i z úhlu pohledu jejich žáků. S žáky si sedla do kruhu a sama jim kladla otázky. Každý měl možnost vyjádřit svůj názor. Jednalo se o řízenou diskusi. Její délka byla omezena vyučovací hodinou, tedy 45 minut. Během této doby se stihlo s dětmi probrat všechny stanovené otázky a proniknout tak trochu do jejich náhledu na osobnost jejich třídní učitelky nebo učitele. Otázky byly upraveny podle Dotazníku pro žáky, jenž byl poskytnut vedoucím diplomové práce, panem Mgr. Petrem Grinningerem. Úpravy byly nutné zejména ve znění některých otázek, aby byly snáze pochopitelnější pro děti na prvním stupni. Zvláště pro menší děti bylo nutností některé otázky dále vysvětlit, či uvést nějaký příklad odpovědi. Jiné otázky byly sloučeny do jedné jediné, neboť měly podobný obsah. Úkolem bylo za daný čas zjistit co nejvíce informací.

Kladené otázky:

- 1) Jak reaguje vaše paní učitelka/ váš pan učitel, když máte různá přání?
- 2) Jak se zachová vaše paní učitelka/ váš pan učitel při nepředvídatelných situacích či vyrušování?
- 3) Jaká je vaše paní učitelka/jaký je váš pan učitel? Jak se k vám chová?
- 4) Jak se chováte v hodině? Jste smělí, zaražení, tiší, aktivní,...?
- 5) Jak se vám líbí, jak se vaše paní učitelka/váš pan učitel obléká? Jak se vám líbí její/jeho hlas? Jak se vám líbí její/ jeho vzhled?
- 6) Jak odpovídáte na otázky vaší paní učitelky/vašeho pana učitele? (ochotně, neochotně)
- 7) Pracuje s vámi paní učitelka/pan učitel, když máte v hodině nějaký úkol nebo sedí za stolem?
- 8) Ponechává vám paní učitelka/pan učitel volnost a samostatnost v plnění jím zadávaných úkolů?
- 9) Jak přijímá paní učitelka/pan učitel vaše nápady v hodině, když chcete dělat věci samostatně a svým vlastním způsobem?
- 10) Používá vaše paní učitelka/váš pan učitel tradičních vyučovacích praktik nebo spíše netradičních? (uvedení příkladu)
- 11) Je vaše paní učitelka/váš pan učitel vynalézavý? Snaží se oživit vyučovací hodinu?
- 12) Dává vám paní učitelka/pan učitel domácí úkoly?
- 13) Učí vás paní učitelka/pan učitel k tomu, abyste uměli sami sebe hodnotit? (sebehodnocení)
- 14) Zajímá se vaše paní učitelka/váš pan učitel o vaše mimoškolní zájmy nebo o problémy? Pokud ano, řeší je s vámi?
- 15) Přihlíží paní učitelka/pan učitel k vašim individuálním schopnostem? (uvedení příkladu a vysvětlení pojmu individuální schopnost)

Odpovědi jednotlivých tříd na zadané otázky:

Učitel A

- 1) Žáci nevědí, jak by paní učitelka na jejich přání reagovala, protože se jí ještě neptali.
- 2) Pokud žáci vyrušují, což se podle nich neděje často, paní učitelka se rozzlobí. Rušení probíhá zejména, pokud jsou spojeni s paralelní třídou. Podle dětí je druhá třída nevychovaná a rozmazlená jejich paní učitelkou. Žáci souhlasí s tím, že paní učitelka dává najevo svou zlobu při vyrušování. Uvědomují si, že jinak by zlobit nepřestali.
- 3) Většina žáků si myslí, že je paní učitelka hodná, příjemná, spravedlivá, vtipná a má smysl pro humor. Zajímavé je, že žádné dítě neřeklo, že by paní učitelka byla přísná.
- 4) V hodině je 45% žáků hodných, 10% tichých a pilných. Pro 10% žáků záleží na hodině, která zrovna probíhá. 25% žáků zlobí a vyrušuje a 10% žáků je ospalých.
- 5) Podle žáků se paní učitelka obléká hezky a příjemně. Vzhledem se líbí všem. Její hlas je hlubší a dětem se líbí. Jsou při něm klidné a i při těžších úkolech neznervózní. Pokud v daných úkolech neuspějí, paní učitelka je uklidní svým hlasem. Hlas je nepříjemný jen při rozzlobení se paní učitelky. To se ale neděje často.
- 6) Odpovídat na otázky baví 45% žáků, naopak 15% žáků to nebaví. 25% žáků záleží na předmětu a 15% by chtělo často odpovídat, ale nejsou vyvoláváni.
- 7) Paní učitelka zadaný úkol dětem vždy vysvětlí. Žáci na něm pak pracují a paní učitelka mezi nimi prochází a kontroluje správnost. Pokud si někdo neví rady, paní učitelka se u něj zastaví a vše mu opět trpělivě vysvětlí.
- 8) Paní učitelka pořádá vždy jednou za čas „Den samostatnosti“. Při této příležitosti mají děti celý den plnění paní učitelkou zadaných úkolů, ale v pořadí jaké ony samy si zvolí. Na konci jsou kontrolovány a odměněny.
- 9) Paní učitelka přijímá nápady žáků s nadšením, a pokud jsou realizovatelné, tak se do nich ráda zapojí.

- 10) Paní učitelka vkládá do svého vyučování hodně netradičních vyučovacích praktik. Mezi ty nejpozitivnější pro děti patří „Den samostatnosti“, „Písař“, jí vyrobené pomůcky, soutěže, slovní hodnocení a spousta dalších.
- 11) Paní učitelka se snaží vyučování pro děti co nejvíce oživit a i nudnou látku dovede něčím ozvláštnit.
- 12) Pro zadávání úkolů má paní učitelka vypracovaný systém. V pondělí úkoly zadávány nejsou. Pokud někdo domácí úkol zapomene, pak okamžitě dostává pětku. Je však udělována výjimka tomu, kdo se hned na začátku hodiny omluví, že úkol zapomněl. Takovému žákovi je prominuta špatná známka. Vypracovaný úkol ale musí druhý den dodat. Úkoly jsou důsledně kontrolovány.
- 13) Žáci jsou vedeni k sebehodnocení. Díky tomu panuje ve třídě velmi přátelská atmosféra jak mezi žáky a učitelkou, tak i mezi samotnými žáky. Kdyby někdo někomu chtěl ubližovat, tak se ho ostatní hned zastanou a špatný je agresor.
- 14) Problémy žáků paní učitelka řeší. Dětem se věnuje i ve svém volném čase. V létě pro ně pořádá tábory nebo s nimi někam vyráží o víkendech. Těmito aktivitami se paní učitelka o svých žácích dovídá nejvíce věcí.
- 15) Paní učitelka přihlíží k individuálním potřebám žáků. Když vidí u žáka snahu, tak dává lepší známku. Žákovi je ulehčováno hodně věcí, které ostatní děti ale plnit musí.

Učitel B

- 1) Pokud má třída nějaké přání, paní učitelka se nad ním zamyslí a většinou přání splní.
- 2) Pokud žáci v hodině vyrušují, paní učitelka jim zadá opsat desetkrát pravidla slušného chování. Při vystupňování paní učitelka zabere hračku, se kterou si smějí žáci hrát o přestávce. Když je dosaženo nejhoršího stupně vyrušování, paní učitelka začne křičet a tehdy děti vědí, že je nejhůř.

- 3) Podle žáků je paní učitelka velmi hodná a málokdy přísná. Má smysl pro humor.
- 4) V této třídě je 75% aktivních žáků a 25% je tichých, pokud neví odpověď.
- 5) Paní učitelka se hezky obléká a dětem se její vzhled velmi líbí. Děti by jí pouze vyměnily boty, ve kterých chodí ve třídě. Zdají se jim už moc staré. Hlas má hezká, akorát se stává, že někdy paní učitelka chraptí.
- 6) Na dotazy paní učitelky odpovídá 95% žáků ochotně a pouze 5% žáků odpovídat nebaví.
- 7) Paní učitelka se během hodiny mezi dětmi neustále prochází, aby viděla, jak pracují. Upravuje špatné hygienické návyky a neustále udržuje děti aktivní.
- 8) Po zadávání úkolů paní učitelka většinou ponechává volnost v jejich řešení. Žáci necítí, že by jim paní učitelka nějak výrazně radila. Zajímavé je, že se u tohoto bodu děti zmínily o tom, že se netěší do čtvrté třídy. V této třídě se jejich paní učitelka vymění za paní učitelku E.
- 9) Paní učitelka přijímá podněty ze strany žáků velmi nadšeně. Snaží se jim vyhovět. Děti si mohou vymyslet hru, oslavit narozeniny nebo svátek, oslavit svátky v roce jako jsou Mikuláš, Vánoce, Velikonoce,...
- 10) Paní učitelka se snaží co nejvíce o netradiční formu vyučování. Pořádá pro děti různé aktivity během hodiny, chce jim vyučování co nejvíce zpříjemnit, zapojuje žáky do řešení praktických situací a nechává průchod jejich fantazii.
- 11) Paní učitelka je velmi vynalézavá. Má ráda nové věci, které se nebojí používat.
- 12) Žáci dostávají úkoly každý den kromě pondělí. Ty jsou pak důsledně kontrolovány.
- 13) Žáci k sebehodnocení učení nejsou. Netuší, co to znamená.
- 14) Problémy žáků paní učitelka řeší co nejdříve a žákům tento způsob vyhovuje. Nebojí se své učitelce svěřit. Vidí v ní důvěryhodnou osobu.
- 15) Pokud jsou žáci slabší, paní učitelka jim dává méně látky a u známky mu vždy přilepší. Tuto okolnost vysvětlila ostatním dětem, které problémy nemají. Ve třídě tedy panuje vzájemná soudržnost a nikdo se nikomu nevysmívá.

Učitel C

- 1) Děti ještě žádné přání neměly, proto neví, zda by jim ho paní učitelka splnila.
- 2) Pokud je ve třídě nějaké vyrušování, má jeho odstranění na starost „starosta třídy“. Jestli-že se mu to nepovede, vstupuje do toho učitelka, která zvýší hlas, aby třídu uklidnila. Neděje se tak moc často.
- 3) Dle hodnocení žáků je paní učitelka hodná, ale i trochu přísná. Avšak ne natolik, aby se jí děti obávaly. Žáci jejich učitelku zbožňují.
- 4) Ve vztahu k učitelce jsou žáci této třídy v 75% aktivní, v 15% tiší a jen v 10% zlobiví.
- 5) Děti hodnotí paní učitelku jako velmi dobře oblíbenou. Snaží se mít na sobě věci dle nejnovějších trendů a to děti oceňují. Všechny děti o paní učitelce prohlásily, že je krásná. Celkový dojem je ještě umocněn jejím hlasem, který je pro děti velmi uklidňující.
- 6) Na otázky, které jsou žákům kladeny, 45% žáků baví odpovídat, 30% ochotně odpovídá, 15% žáků někdy odpovídá rádo, jindy naopak a 10% žáků odpovídat nebaví.
- 7) Během hodiny paní učitelka plně spolupracuje s žáky. Prochází uličkou mezi lavicemi a kontroluje, zda žáci pracují správně. Žáci se nebojí paní učitelky zeptat na zadání úkolu, protože paní učitelka ho opět ochotně vysvětlí.
- 8) Paní učitelka se zároveň snaží ponechávat co největší samostatnost. Nechává žákům prostor, aby se mohli co nejvíce seberealizovat.
- 9) Žáci ještě speciální přání neměli, tudíž je tato otázka nezodpovězena.
- 10) Paní učitelka se snaží zařadit do hodiny co nejvíce netradičních metod, prostoupených i těmi tradičními. Žáci proto chodí do školy s nadšením a těší se na každý nový den. A navíc se paní učitelka snaží co nejvíce vyhovět požadavkům rodičů.
- 11) Hodinu, kdy děti musí hodně pracovat, paní učitelka prokládá jednotlivými aktivitami, které děti povzbudí.
- 12) Žáci úkoly dostávají pravidelně a jsou také důsledně kontrolovány. Paní učitelka nedovolí, aby někdo neměl úkol.
- 13) Sebehodnocení žáci učení nejsou.

14) O problémy žáků se paní učitelka zajímá a snaží se je hned vyřešit. Většinou úspěšně.

15) Žákům s potížemi se paní učitelka věnuje a vede ostatní třídu k tomu, aby se tomuto žákovi se nevysmívala. Vede děti k toleranci mezi sebou.

Učitel D

- 1) Žáci mohou mít různá přání. Záleží ale na rozvrhu, jestli se zrovna nejedná o důležitou hodinu.
- 2) Pokud žáci zlobí a vyrušují, tak je pan učitel pošle za dveře nebo do kouta. V jiných případech pan učitel upozorní zlobivého žáka jemným zatáhnutím za ucho nebo za vlasy. Pan učitel nekřičí, ani nezvyšuje hlas.
- 3) Podle většiny žáků je pan učitel hodný a má smysl pro humor. Umí však být i přísný v případě potřeby.
- 4) V hodinách je 50% žáků tichých. 25% žáků je aktivních. 25% žáků se přihlásí, pokud vědí odpověď na danou otázku.
- 5) Většině žáků se nelíbí, jak se pan učitel obléká. Měl by změnit styl kalhot a koupit si nové boty. Žáci všimli, že je má odřené. Vzhled pana učitele jim přijde příjemný. Nejvíce se jim líbí hlas pana učitele. Pan učitel umí totiž krásně zpívat a děti v něm vidí svůj vzor.
- 6) Na otázky kladené učitelem 50% žáků odpovídá rádo, 35% žáků baví odpovídat. Oproti tomu 10% otázky otravují a 5% nebaví odpovídat.
- 7) Při plnění úkolů pan učitel žákům rád pomáhá, chodí mezi lavicemi a přihlíží. Pokud není potřeba nikomu pomoci, pan učitel si sedne za stůl.
- 8) Při plnění úkolů pan učitel samostatnost moc nenechává. Žáci jsou vedeni od začátku až do konce.
- 9) Pan učitel přijímá dětské nápady s nadšením a snaží se je realizovat.
- 10) Vyučování vede pan učitel spíše tradiční cestou. Žáci se shodují na tom, že pan učitel umí hezky vyprávět. Nejlépe zážitky ze svého života. Občas uspořádá soutěž, převážně v matematice.

- 11) Vyučování je občas ožívováno vyprávěním pana učitele nebo nějakou písničkou. O přestávkách se děti mohou odreagovat na počítači, kde mají dovoleno hrát hry.
- 12) Domácí úkoly jsou dětem ukládány dvakrát týdně. Poté jsou důsledně kontrolovány.
- 13) Pan učitel k sebehodnocení dětí moc nevede. Děti nevěděly, jak se k této otázce vyjádřit.
- 14) Pan učitel se dětem s problémy snaží pomoci a situaci řešit.
- 15) Slabším žákům pan učitel pomáhá. Snaží se jim věnovat víc, než žákům, kteří se zadanými úkoly problémy nemají.

Učitel E

- 1) Děti ještě žádné přání neměly, tudíž nevědí, jak by paní učitelka reagovala.
- 2) Při vyrušování v hodině paní učitelka zvýší hlas. Jindy jsou žáci posíláni do kouta nebo chytnutí za ucho a poslání za dveře. Žáci chápou, že nějak se rušení zamezit musí. Nejvíce jim vadí zvýšení hlasu, neboť tehdy je jim hlas paní učitelky velmi nepříjemný.
- 3) Všichni žáci se shodli na tom, že paní učitelka je hodná, ale zároveň i velmi přísná. Jejím přáním je udržet v hodině kázeň a určitou úroveň. Její velmi pozitivní vlastnost je spravedlivost. Avšak žáci paní učitelce vyčítají, že je náladová. Pokud ji naštvou děti z jiné třídy, její vlastní žáci tuto zlobu pociťují. Vadí jim, že je občas kvůli své náladě i nespravedlivá. Jako největší pozitivum pro všechny žáky je shodné, že paní učitelka dokáže naučit.
- 4) V hodině paní učitelky je 50% žáků aktivních, 30% tichých. Zajímavé je, že 15% žáků si netroufá odpovídat, ani se jinak projevovat, protože se bojí. A pouhých 5% žáků je zlobivých.
- 5) Oblékání se paní učitelky má pro žáky jistou symboliku. Všimli si toho, že když paní učitelka má tričko se sírkami, pak je na ně celý den hodná. Jinak její vzhled hodnotí spíše jako neutrální. Oproti tomu hlas se všem

zdá hlasitější a vyšší. Pro některé žáky je dokonce nepříjemný. Zvláště pokud se paní učitelka rozzlobí, může se stát, že se děti leknu.

- 6) Když jsou žákům v hodině kladeny otázky, 40% žáku tvrdí, že odpovídat musí, 20% žáků odpovídání baví. Pro 10% žáků je lákavější představa, že by byli raději někde jinde, než ve vyučovací hodině a 30% žáků je vyvoláno, přestože se nehlásí.
- 7) Pokud paní učitelka žákům zadává úkol, musí všichni bedlivě poslouchat. Když se někomu stane, že by nevěděl, co má po uvedení do problematiky dělat, paní učitelka mu řekne, že měl poslouchat. Většinou se paní učitelka prochází mezi lavicemi a kontroluje práci všech. Když nastane chyba, snaží se žáka dovést ke správnému výsledku. Nikdy mu ale neporadí úplně všechno. Žák na řešení musí přijít sám.
- 8) Když žáci plní úkoly, tak jim je občas ponechána samostatnost. Záleží na předmětu a obtížnosti úkolu.
- 9) Děti své nápady nedávají najevo.
- 10) Paní učitelka používá netradičních vyučovacích praktik hlavně při výkladu nové látky. Pouští dětem video, přináší všechny dostupné materiály, snaží se dětem osvětlit látku ze všech možných úhlů. Klade důraz na empirickou výchovu.
- 11) Vyučování paní učitelka oživuje hlavně v pracovních činnostech a ve výtvarné výchově. Používá nejnovější techniky a pokaždé si výrobek nebo obrázek předem připraví, aby děti viděly výsledek.
- 12) Domácí úkoly dostávají žáci v dnech, kdy nemají odpolední vyučování. Jsou jim důsledně kontrolovány.
- 13) Žáci jsou učeni určitému sebehodnocení. Dokáží zhodnotit, ve kterých předmětech by měli přidat. Nejsou však učeni k hodnocení vzájemných vztahů ve třídě a směrem k paní učitelce.
- 14) Paní učitelka se o problémy žáků zajímá a snaží se je i řešit. Někteří si myslí, že ne vždy správně. Avšak oceňují snahu. Snaží se dětem věnovat i po stránce jejich kulturního vzdělávání. Dokáže děti motivovat k přečtení knížky, k rodinnému výletu do různých míst České republiky a k získávání informací z velkého množství zdrojů.
- 15) Paní učitelka se snaží hodnotit všechny žáky stejně. Ve třídě jsou ale i slabí žáci, kterým práci občas usnadňuje.

Učitel F

- 1) Podpora paní učitelky závisí na její náladě. Většinou však žáky podpoří.
- 2) Při nepředvídatelných situacích má paní učitelka rozličné reakce. Všichni žáci se ale shodli na tom, na tom, že paní učitelka nejprve zvýší hlas. K tomu podle situace dodává, že si danou látku budou psát sami (pak ale dětem pomůže). Občas dostanou děti zvláštní úkol. Při situaci kdy je vyrušování teprve na počátku, žáky jenom trochu napomene. Když paní učitelka zvýší hlas, žáci většinou ztichnou. Pokud se některý z nich opět rozhovoří, je poslán za dveře. Pokud začne mluvit celá třída, dostanou všichni písemný test.
- 3) Názor žáků na paní učitelku je, že paní učitelka je přátelská, pohodová, zábavná a má smysl pro humor, ale dovede být i přísná.
- 4) V hodině je 50% žáků aktivních, 35% hodných a 15% vyrušuje a zlobí.
- 5) Dle mínění žáků se paní učitelka velmi pěkně obléká. Je elegantní. Většina žáků si myslí, že je hezká. Někteří specifikovali, že nejvíce se jim líbí vlňka na vlasech paní učitelky. Hlas je pro všechny žáky příjemný. Jediná výjimka je, když se na žáky rozzlobí. Za těchto okolností je její hlas vysoký a nepříjemný.
- 6) 50% žáků baví odpovídat na otázky paní učitelky. Oproti tomu 25% žáků odpovídat nebaví. U 15% žáků záleží na předmětu. 10% žáků by rádo a často na otázky odpovídalo, ale paní učitelka je nevyvolá.
- 7) Paní učitelka se na činnostech žáků moc nepodílí, většinou sedí za stolem.
- 8) Při plnění úkolů paní učitelka ponechává žákům samostatnost.
- 9) Většinou paní učitelka nápady dětí podpoří, pokud to není nevhodné. Podle některých žáků záleží i na náladě paní učitelky.
- 10) Hodiny jsou většinou tradičně vedeny. Tomuto schématu se podle dětí vymyká jediné přírodověda, která je učena zábavnějším způsobem. Například pokusy.
- 11) Paní učitelka má většinou normální hodiny, které většinu dětí baví. Některé děti se však nudí a uvítaly by změnu. Pokud látka dětí vyloženě nebaví, tak začnou vyrušovat. Občas paní učitelka ožíví hodinu vypravováním, které většina dětí ocenila.

- 12) U domácích úkolů má paní učitelka vypracovaný systém. V pondělí a v úterý je nedává. Pokud některý žák úkol zapomene, pak je mu to okamžitě zapsáno do žákovské knížky. Domácí úkoly paní učitelka vždy důsledně kontroluje.
- 13) Paní učitelka se sebehodnocení žáků moc nevěnuje. Žáci zprvu ani nevěděli, o čem je řeč. Později jsme dospěli k tomu, že hodnotí pouze své výkony v písemných pracích.
- 14) Pokud má dítě problém, tak to paní učitelka pozná. Dítě se jí většinou svěří a paní učitelka situaci začne řešit. Není jí lhostejný život jejích svěřenců.
- 15) K individuálním schopnostem žáků paní učitelka přihlíží a řeší je úlevami v hodinách nebo při písemných pracích. V domácích úkolech nemusí děti zvládat tolik jako ostatní.

2.7 Rozhovor autorky s učiteli

Rozhovor byl veden autorkou diplomové práce spolu se všemi učiteli zapojenými do výzkumu. Bylo položeno celkem 21 otázek. Na jejich odpovědi byla vyhrazena půl hodina. Poté bylo učitelům předloženo celkem 7 problémových situací. Úkolem bylo říci, jak by se pedagogové v dané situaci zachovali a zda se již s takovouto situací setkali.

Otázky pokládáné v rozhovoru

- 1) Jakou jste studoval/a školu?
- 2) Jak dlouho učíte?
- 3) Vždy jste chtěl/a být učitelem/ učitelkou?
- 4) Pokud ne, čím tedy?
- 5) Vyjmenujte alespoň tři vlastnosti, které by učitel měl mít a tři, které by mít neměl.
- 6) Co Vám vaše povolání dalo a co Vám vzalo?
- 7) Máte autoritu? Jak jste ji získali?
- 8) Děláte si na hodiny přípravy? Jestli-že ano, tak jaké? (podrobné, souhrnné činnosti,...)
- 9) Připravujete si včas potřebný materiál na hodinu?
- 10) Jsou Vaše pokyny pro žáky jasné? Rozumí jim žáci?
- 11) Kladete otázky rovnoměrně celé třídě?
- 12) Udržujete pořádek a kázeň, aby probíhalo učení?
- 13) Poskytujete pomoc těm, kteří mají obtíže?
- 14) Známkujete důkladně a včas?
- 15) Jak byste charakterizoval/a Váš vztah se žáky?
- 16) Na co se Vy jako učitel/ka zaměřujete? (na vyučovaný obor, na předávání informací, na vedení dětí, na výchovu,...)
- 17) Jaké výhody vidíte v učitelské práci?
- 18) Co jsou pro Vás nevýhody učitelské práce?
- 19) Co je pro Vás na vašem povolání nejpřitažlivější?
- 20) Používáte tradičních metod vyučování nebo raději volíte alternativní?
- 21) Vedete žáky k sebehodnocení?

Odpovědi

Učitel A

- 1) Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze.
- 2) 10 let.
- 3) Ne.
- 4) Veterinářem.
- 5) Měl by mít vnitřní sílu a optimismus, znalosti, pochopení. Neměl by být náladový, nesystematický, neměl by nadřžovat.
- 6) Dalo mi jasný řád priorit v mém životě. Nevím o ničem, co by mi vzalo.
- 7) Dodržováním pravidel a vyžadováním jejich dodržování dětmi.
- 8) Souhrn činností, organizační poznámky.
- 9) V 90% ano.
- 10) Zřídka ne.
- 11) Ano, vždy.
- 12) Ano.
- 13) Ano.
- 14) Ano.
- 15) Otevřený a upřímný.
- 16) Kombinace výuky, výchovy a zábavy.
- 17) Prázdniny a pozitivní vnitřní ladění jako zpětnou vazbu od dětí.
- 18) Velké psychické vypětí a hlasová práce. Občas jsou velmi náročné vztahy s rodiči.
- 19) Zpětná pozitivní vazba, jak jsem se již zmínila v otázce číslo 16.
- 20) Raději volím tradiční metody. Alternativní metody používám zřídka, spíše na doplnění a uvolnění.
- 21) Domnívám se, že ano.

Učitel B

- 1) Střední pedagogickou školu.
- 2) 8 let.
- 3) Ne, až později.
- 4) Radistkou.
- 5) Měl by být vnímavý, důvěryhodný a schopný děti naučit. Neměl by být nadřazený, náladový a neschopný pracovat s dětmi.
- 6) Nevzalo mi nic a dalo mi smysl života.
- 7) Mám. Získala jsem si ji kladným vztahem k dětem.
- 8) Přípravy si dělám každý týden, na jednotlivé dny a hodiny dle předmětů. Zapisuji si činnosti, které budeme dělat společně nebo na tabuli, samostatnou práci, na koberci, atd. Hodinu se snažím mít rozfázovanou tak, aby jednotlivé činnosti na sebe plynule navazovaly a v zásobě mám vždy doplňkové procvičující učivo k tématu, které je tvořeno hravou a tudíž pro děti lákavou formou, která není na známky. Hodina by měla být kreativní a co nejvíce založena na komunikaci s dětmi. Spolupráce je velice důležitá a děti nesmí získat pocit, že se nudí.
- 9) Vzhledem k tomu, že si dělám přípravy, tak potřebný materiál mám již zajištěn z domova dopředu.
- 10) Domnívám se, že ano. Pokud ne, není problém si daný úkol společně znovu vysvětlit. Záleží mi na tom, co se děti učí a jak látce rozumí a ovládají ji.
- 11) Ano, to je pro dítě velice důležité, aby byly všechny stejným způsobem vtaženy a zapojeny do učebního procesu. Z daných otázek někdy tvořím ještě podotázky.
- 12) Samozřejmě. To je základní a nedílná součást dobré a kvalitní výuky. Ve škole máme vyvěšená třídní pravidla slušného chování.
- 13) To je jedna z věcí, o které si myslím, že má být důležitou součástí hodiny. Rozhodně nikdy dítě neodbytně s nějakou výmluvou a nebo nezájem daný problém vyřešit. Dítě na základě individuální pomoci dokáže případný jiný problém vyřešit již samo a pomoc potom již většinou nepotřebuje.
- 14) Rozhodně. Je důležité, aby nejen žáci, ale i rodiče viděli úspěch a nezdary svých dětí, a také z čeho byly. Hlavně včas.

- 15) Dovolila bych si na sebe říct, že si velice dobře rozumíme a to nejen ve škole ale i mimo ni. Myslím, že máme spolu SUPER vztah.
- 16) Na sebehodnocení dětí, na správné předávání informací, podněcování je k tvůrčí práci, vyzdvihování kladů, ne upozorňování na zápory, vytváření a utužování vztahu a důvěry: děti a učitel.
- 17) Práce s dětmi, jejich úspěchy, ale i nezdary. Být jim oporou, umět pomoci, poradit, být s nimi v kolektivu a společně s nimi řešit jejich problémy.
- 18) Nevím. Práci s dětmi mám moc ráda, naplňuje mé představy. Možná trochu více zabírá času a přenáší se do rodinného zázemí.
- 19) Důvěra dětí v učitele; pocit učitele z dobré práce, že něčemu děti naučil, že chodí do školy rády.
- 20) Některé tradiční metody jsou podle mého názoru dobré a nutné. Volím ale i alternativní metody, které jsou mně i žákům blízké a příjemné.
- 21) Ano, to je pro žáky, ale i pro mne velice důležité a směřodatné.

Učitel C

- 1) Gymnázium a poté bakaláře na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.
- 2) 31 let.
- 3) Ano
- 4) –
- 5) Měl by mít trpělivost, důslednost, citlivost, pochopení, vstřícnost. Neměl by být neochotný, neměl by nadržovat a neměl by být nervózní.
- 6) Dalo mi to radost z práce a splnil se mi sen být učitelkou. Vzalo mi část zdraví.
- 7) Ano. Důsledností, rozhodností, možná i slušným a přímým jednáním.
- 8) Každou hodinu důkladně promyslím, někdy i písemně připravím.
- 9) Ano.
- 10) Ano.
- 11) Ano.
- 12) Ano.
- 13) Ano.
- 14) Snažím se.
- 15) Snažím se zachovat přirozenou autoritu, ale také se snažím o získání maximální důvěry.
- 16) Na harmonický vývoj žáka ve všech směrech.
- 17) Pobyt a jednání s mladými lidmi. Vzájemně se obohacujeme. Možnost upravení pracovní doby. Práci si mohu vzít i domů.
- 18) Někdy je to příliš administrativy na úkor pedagogické práce. Jsem svázána učitelskými osnovami.
- 19) Snažím se používat co nejvhodnější metody, které vedou k danému cíli. Tedy tradiční a alternativní.
- 20) Pokud je tato metoda vhodná, lze ji využít a využívám ji.

Učitel D

- 1) Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
- 2) 29 let
- 3) Ne.
- 4) Zlatníkem.
- 5) Měl by být trpělivý a důsledný. Neměl by být náladový.
- 6) Dalo mi uspokojení z výsledků práce dětí. Vzalo mi klid a svobodu.
- 7) Přiměřeně. Získal jsem si ji nesmlouvavým přístupem.
- 8) Ne, nedělám.
- 9) Ano.
- 10) Ano.
- 11) Ano.
- 12) Ano.
- 13) Ano.
- 14) Ano.
- 15) Můj vztah se žáky je mírně netradiční.
- 16) Na výchovu a informace.
- 17) Výhody jsou velmi malé.
- 18) Nevýhoda je nesvoboda.
- 19) Výsledky práce.
- 20) Tradiční metody.
- 21) Ano, vedu.

Učitel E

- 1) Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.
- 2) 29 let
- 3) Ne.
- 4) Kastelánkou.
- 5) Měl by mít trpělivost, důslednost a měl by být spravedlivý. Neměl by být náladový.
- 6) Povolání mi dalo to, že vidím výsledky práce, stále se učím – sebevzdělávám, nepřipouštím si věk. Vzalo mi moje soukromí.
- 7) Ano, mám ji. Získala jsem si ji důsledností.
- 8) Přípravy si dělám v podobě souhrnu činností.
- 9) Snažím se.
- 10) Doufám, že ano.
- 11) Ano.
- 12) Ano.
- 13) Samozřejmě.
- 14) Snažím se.
- 15) Vyžaduji po nich důsledné plnění úkolů a na oplátku vědí, že je nebudu přetěžovat.
- 16) Zaměřuji se na vyučovaný obor. Předávám informace. Zároveň děti vychovávám.
- 17) Vidím výsledky své práce.
- 18) Ztratila jsem soukromí.
- 19) Nejpříťažlivější jsou prázdniny a výsledky práce.
- 20) Kombinuji tradiční metody s alternativními.
- 21) Ano, vedu je.

Učitel F

- 1) Pedagogická fakulta v Plzni
- 2) 11 let
- 3) Ano.
- 4) –
- 5) Učitel by měl být spravedlivý, k žákům by měl být přátelský, ale i přísný. Neměl by problémy z domova přenášet do školy, neúspěchy v osobním životě by se neměly promítat do práce s dětmi.
- 6) Dalo mi pocit spokojenosti z práce, kterou jsem chtěla vždy dělat. Nemohu říct, že by mi moje povolání něco vzalo.
- 7) Autoritu si získávám důsledností a příjemným jednáním se žáky.
- 8) Přípravy si dělám na každou hodinu, na německý jazyk jsou velmi podrobné.
- 9) Většinou ano.
- 10) Ano.
- 11) Ano.
- 12) Ano.
- 13) Ano.
- 14) Většinou ano.
- 15) Vztah máme spíše přátelský.
- 16) Zaměřuji se na výchovu dětí a na jejich vedení k samostatnosti. Snažím se, aby si žáci uměli hledat a získávat informace sami.
- 17) Výhoda je pro mě práce s dětmi, práce v poměrně úzkém kolektivu a výhodná pracovní doba.
- 18) Nevýhoda je nedostatečně uznávaná a podceňovaná práce učitele.
- 19) Práce s dětmi a jejich přirozená reakce.
- 20) Většinou využívám tradičních vyučovacích metod.
- 21) Ano, většinou.

Problémové situace

- 1) Ve Vaší třídě dojde ke krádeži peněženky, mobilu, školní potřeby a na Vás je, abyste situaci nějak vyřešila. Jaká bude Vaše reakce?
- 2) Žák dostává poslední dobou špatné známky. Zjistíte, že se tak děje kvůli rozvodu jeho rodičů. Ti přenášejí své spory na dítě, a to je pak neklidné a nejisté.
- 3) Do třídy má nastoupit handicapovaný žák – na vozíčku, dyslektik,... Jak se na danou situaci připravíte?
- 4) Během vyučování se žák k něčemu vyjádří vulgárními slovy. Jaká bude Vaše první reakce?
- 5) Ve Vaší třídě máte podezření na šikanu. Jak byste situaci řešil/a a jak byste se zachoval/a k oběti?
- 6) Ve Vaší třídě se nachází „protekční dítě“- dítě učitele nebo ředitele. Jak se k němu budete chovat?
- 7) Žáci Vám dají do učitelského stolku hada a čekají, jak zareagujete

Reakce na problémové situace

Učitel A

- 1) Hledala bych ztracenou věc, eventuelně indicie. K tomu by mi pomáhalo vedení školy a kolegové. Informovala bych rodiče. Nezapomněla bych upozornit žáky, že drahé věci do školy nepatří.
- 2) Nejprve bych informovala vedení školy a výchovnou poradkyni. Optala bych se ostatních kolegů, zda má dítě špatné známky i u nich. Poté bych jednala s rodiči nebo bych požádala o pomoc sociální pracovníci.
- 3) Získala bych informace od odborníků – pediatra, psychologa,... Zároveň bych od nich žádala pomoc v daném postižení. Prostudovala bych si dostupnou literaturu a snažila bych se častý kontakt s rodiči.
- 4) Chtěla bych, aby mi vysvětlil důvod svého chování a zkusil najít sám nebo se spolužáky jinou, či lepší reakci.
- 5) Okamžitě bych jednala se všemi rodiči zainteresovaných dětí. Oběť bych veřejně nezdůrazňovala a pokusila bych se najít rozumné spolužáky, kteří by mohli oběti pomoci.
- 6) Je to pro mne stejný žák jako ostatní. Tato situace se mi ještě nestala.
- 7) Lekla bych se, ale zasmála bych se. Hada bych uložila do stolku, kde by zůstal až do konce školního roku, kdy vrátím zabavené předměty.

Učitel B

- 1) Kdyby se stala taková situace, řešila bych ji ve třídě se všemi dětmi. Povídali bychom si o krádeži společně a nabídla bych, aby viník danou věc položil ke mně na stůl tak, aby ho nikdo neviděl. Popřípadě aby přišel za mnou, až bude vhodná chvíle. Tato situace se mi stala se žákyní z jiné třídy, která u mě navštěvuje kroužek a na základě důvěry mi sdělila, že jí byl odcizen mobil. Situaci jsme společně začali řešit a viníka našly i s mobilem.
- 2) Tuto situaci jsem už bohužel řešila, kdy žák dostával špatné známky kvůli rozchodu rodičů. Byl neklidný, nejistý, nepozorný, nevyrovnaný. Společně

jsme si o situaci popovídali, co ho trápí, jak se chovají rodiče, atd. Rodiče jsem kontaktovala, pozvala jsem každého zvlášť a promluvila si s ním o dané situaci. Nakonec se společně dohodli, což bylo nejvíce znát na dítěti.

- 3) Takový žák přišel minulý rok, byl to dyslektik. Byl ostýchavý, nervózní. Chodil po třídě, byly problémy v komunikaci. To se však rychle odbouralo. Děti ho velice rychle přijaly mezi sebe.
- 4) To se mi ještě nestalo. Kdyby se to však stalo, snažila bych se dozvědět, proč slovo vyslovil, co vůbec znamená a proč se to neříká.
- 5) Tato situace se nás částečně dotkla. Do třídy přišla nová žákyně, aniž by na něčem nesla vinu, vpletla se mezi dvě nejlepší kamarádky. Každá s ní chtěla kamarádit, a tak se začaly hádat. Došlo to až k výměně názorů mezi jejich rodiči. Promluvila jsem si tedy s rodiči i s dětmi. Dívky si vše vyříkaly a zjistily, že se hádaly zbytečně, protože nová žákyně chtěla kamarádit s oběma.
- 6) Beru ho normálně jako ostatní
- 7) Něco podobného se mi již ve vyšších ročnících stalo. Danou věc jsem vzala, zeptala se, či je a odložila ji na stranu s tím, aby si ji ten, kdo ji tam dal, vzal domů a do školy více nenosil. Kdyby se však tato situace stala u mne, snažila bych se nezkazit dětem požitky. Avšak rozhodně bych je upozornila, aby to víckrát nedělaly a tyto věci, které nepatří do vyučování, nechávaly doma.

Učitel C

- 1) Této situaci předcházím vzájemnou důvěrou a školním řádem. Pokud už by k tomuto došlo, řešila bych to společně s dětmi. Naštěstí jsem tuto situaci řešila jen jednou za celou svou praxi. Všem předcházím včas opětovným poučováním.
- 2) Situaci bych řešila s žákem. Pokud je to možné, snažím se domluvit s rodiči o působení na dítě. Doporučila bych jim, aby dítě mělo klid na školní práci a bylo vyloučeno ze sporů rodičů.
- 3) Nejprve bych seznámila děti s danou situací co nejvhodnějším způsobem. Připravila bych si pomůcky a potřeby, které jsou nutné pro daného žáka.

Nakonec bych sledovala chování a vztah žáků k novému žákovi a jeho zapojení do kolektivu.

- 4) Upozorním na nevhodnost takového vyjadřování. Se třídou si řekneme, jak se máme vyjadřovat bez vulgárních slov.
- 5) Situaci je nutné předcházet. Pokud k ní již dojde, řeším ji důsledně s žáky i rodiči. Oběť by měla mít důvěru k učiteli a okamžitě jej informovat o situaci.
- 6) Takzvané protekční dítě je u mě chápáno jako všechny ostatní děti. Tudíž neprotekční. Má stejná práva a povinnosti.
- 7) Had je skvělé zvířátko. Pohladím ho a něco si o hadech povyprávíme. Pokud se jedná o mimořádnou událost, je třeba použít taktické a vtipné jednání.

Učitel D

- 1) Záleží na situaci. Ukradenou věc bych se ale snažil najít.
- 2) Záleží na situaci. Snažil bych se pomoci dítěti.
- 3) Vytvořil bych individuální vzdělávací plán.
- 4) Žáka bych umravnil.
- 5) Oběť bych ochránil. Snažil bych se šikaně zamezit.
- 6) Měl bych k němu přístup jako ke všem ostatním.
- 7) Pro mě by to byla humorná záležitost.

Učitel E

- 1) Záleží na situaci. Školní potřebu se snažím najít. Ale drahé věci jako je mobil či větší suma peněz si žák musí zabezpečit sám.
- 2) Promluvila bych si s rodiči.
- 3) Snažila bych se o dítěti zjistit co nejvíce a informovat o tom spolužáky. Vytvořila bych individuální vzdělávací plán.
- 4) Nebudu reagovat vůbec, ale co nejdříve se budu snažit navodit situaci, ve které si tento projev chování ukážeme jako nevhodný.
- 5) Zajistila bych mezi dětmi informátora. Začala bych pozorovat situaci mimo hodiny. Rozhodně bych ale nekonfrontovala oběť a šikanujícího.

- 6) Měla bych k němu stejný přístup jako k ostatním dětem.
- 7) Mám fobii na hady. Vůbec nevím, jak bych reagovala.

Učitel F

- 1) Nejdříve se snažím ztracenou věc najít. Se zjištěným viníkem pak vedu individuální pohovor a domluvu. Přestupek oznámím rodičům.
- 2) K takovému žákovi přistupuji individuálně, snažím se ho povzbudit, dám mu možnost případné neúspěchy napravit. S rodiči pak hledám řešení.
- 3) Nejprve seznámím žáky s problémem nově příchozího spolužáka. Osobně k němu přistupuji individuálně, dokud se v novém prostředí úplně neorientuje.
- 4) Předstírám, že jsem špatně rozuměla a donutím žáka, aby se opravil.
- 5) Šikanu bych řešila individuálním pohovorem a zjištěním příčiny. Šikanovaného žáka bych povzbudila, aby si nenechal vše líbit a útoky na svou osobu mi oznamoval. S problémem bych seznámila rodiče obou žáků a hledala bych s nimi řešení.
- 6) Na tyto žáky bývám přísnější, vyžaduji po nich více než po ostatních dětech.
- 7) Snažím se zareagovat vtipnou poznámkou.

3. Diskuse výsledků

3.1 Společné osobnostní rysy a dovednosti

Celkem bylo hodnoceno 6 učitelů. Učitelé A, D, E a F jsou plně aprobováni k výkonu svého povolání. Nejméně praxe, 8 let, má učitel B a nejvíce praxe, 31 let, má učitel C. Učitelé A, C a F se vždy chtěli stát učitelem. Zbylí učitelé měli zprvu jiné sny o svém povolání. Ve svém povolání jsou ale spokojeni.

Dle testů osobnosti Littauerové, F. (1997) měli všichni učitelé ve své osobnosti alespoň částečně flegmatika nebo melancholika. U učitelů C a E byl melancholik vedoucí osobností. Flegmatik byl vedoucí osobností u učitelů D a F. Učitel A měl vedoucí osobnost sangvinika se silným podílem osobnosti flegmatika a učitel B měl vedoucí osobnost cholerika se silným podílem melancholika.

V Dotazníku pro učitele, Dočekalové, Z, kde bylo odpovídáno na 20 otázek se čtyřmi možnostmi odpovědi A, B, C, D učitelé odpovídali následovně:

Odpověď A byla zvolena ve 41%, odpověď B byla zvolena v 56%.

Odpověď C byla zvolena v 2,5%, odpověď D byla zvolena v 0,5%.

V dotazníku všichni učitelé zakroužkovali zejména pozitivní odpovědi. Negativní odpovědi, písmen C a D, byly zaškrťovány ojediněle.

Z Inventáře nebezpečí vyhoření vyplynulo, že 5 učitelů ze 6 se vešlo do nízkého součtu bodů. Výsledky se ale již nachází v horní části daného rozmezí. Bylo by tedy na čase, aby se nad svým zaměstnáním zamysleli a podnikli již nápravná opatření, kterými by zamezili vzniku horší situace.

U učitele B se součet bodů ocitl ve středních hodnotách, ale v nižším rozmezí. Přesto by měl s tímto výsledkem začít pracovat.

Z výsledků Dotazníku potřeb Mc. Clellanda vychází, že žádný ze zkoumaných učitelů nemá potřebu moci. Oproti tomu 67% má silnou potřebu přátelských vztahů. Zbýlých 33% má potřebu výkonu.

Z testu MUDr. M. Daniela z výsledků vyplývá, že se většina učitelů snaží, aby nikdo nepoznal, že mají z něčeho strach. Tuto vlastnost by ale učitelé mít měli, protože dítě by mělo vědět, že učitel má také z něčeho obavy. Zároveň většina učitelů nedává najevo radost ze svého úspěchu, kterého dosáhli. Učitelé by se měli umět radovat, aby tím zároveň povzbudili své žáky. Naopak pozitivně vyšlo řešení osobních problémů, smutku ze ztráty někoho blízkého. Většina učitelů by situaci řešila se svým partnerem nebo s přáteli.

V posledním testu A. Pease o naprogramování mozku jsme se dozvěděli zajímavé věci. Přestože je většina učitelek žen, jejich orientace mozku je mužská. Jsou schopné vyřešit problémy, se kterými by si za normálních okolností věděl rady pouze muž. Vzhledem k tomu že se jedná o malý zkoumaný vzorek, nelze tvrdit, že by toto tvrzení platilo vždy.

Pro zkoumaný počet 6 učitelů platí.

Z pozorování vyplývá, že:

Učitel A má smysl pro humor, je spravedlivý, pružně reaguje, chválí, umí vysvětlit probíranou látku, má pozitivní vztah ke škole. Ve třídě je lehká neorganizovanost.

Učitel B je milý, komunikuje často s dětmi, preferuje rovnost mezi dětmi a učitelem, vnáší humor do výuky, má pozitivní přístup ke škole, má rád děti, chválí, ale i pokárá, je imaginativní a komentuje své vlastní pocity.

Učitel C má ve třídě pořádek, je vždy připraven, imaginativní, dětem se snaží přizpůsobit, pružně reaguje, často obměňuje činnosti, dává dětem pocit sebedůvěry.

Učitel D umí předat informace, má spisovnou mluvu, příjemný hlas, má smysl pro humor, motivuje děti a dovede říct ne.

Učitel E je přísný, vyžaduje disciplínu, je rázný, umí předat vědomosti, vede děti k samostatnosti a je důsledný.

Učitel F se snaží vycházet s dětmi v dobrém, je spravedlivý, nenadává a umí přiznat chybu.

Jakého by chtěli mít učitele samotní žáci? Ve slohových pracích se potvrdil předpoklad, že děti považují u učitele za nejlepší vlastnost, aby byl hodný a klidný. Chtějí také, aby byl učitel spravedlivý. Zároveň si uvědomují, že učitel má být přísný a má mít respekt. U dětí ve třetí třídě je ještě důležité, aby si učitel uměl povídat s dětmi.

Jenom zhruba čtvrtina dětí má představu o tom, že by je měl učitel hodně naučit a také by je mělo učení bavit. Hodnotící děti jsou ve věku mezi 9 – 11 rokem, přičemž s přibývajícím věkem tato skutečnost nabývá na náročnosti. Vlastnost učitele – mít děti rád, uvedlo pouze 6 % dětí – u učitele první předpoklad profesní dráhy.

Z rozhovoru s učiteli jsme se dozvěděli názor samotného učitele, jaké vlastnosti by pedagog mít měl a neměl.

Z pozitivních vlastností učitele byly jmenovány tyto: optimismus, vnitřní síla, znalosti, pochopení, vnímavost, schopnost naučit, trpělivost, důslednost, citlivost, vstřícnost, spravedlivost, přátelskost.

Z negativních vlastností byly zmíněny následující: náladovost, nesystematičnost, nadržování, nadřazenost, neschopnost pracovat s dětmi, neochota, nervozita, přenášení problémů ze soukromí do školy.

Názory učitelů na to, jaký by měl a neměl být učitel jsou téměř shodné s názory žáků.

Z pohledu žáků při rozhovoru autorky se žáky bylo dodáno, že důležitou součástí učitele je jeho vzhled. Děti si přesně všímají, kdy jejich učitelé chodí dobře oblékáni do školy. Naopak se jim nelíbí, když učitel nosí nějakou starší věc, která by už do školy patřit neměla. Většina žáků má ke svým učitelům respekt, jsou v hodině pozorní a aktivní. Snaží se odpovídat na kladené dotazy učitelů, jak nejlépe dovedou. Pokud nastává problém s neporozuměním, učitelé se snaží situaci objasnit a dětem pomoci. Děti cítí, že se mohou kdykoliv projevit se svými nápady. Pokud jsou rozumné, učitel jim vychází vstříc s realizací. Oceněna je snaha

učitelů co nejvíce vnést do výuky netradiční prvky, které se neobejdou bez vynalézavosti. Učitelé jsou dle žáků velmi důslední, hlavně co se týče domácích úkolů. V sebehodnocení si žáci nejsou jisti pojmem, ale v rozhovoru s učiteli bylo zjištěno, že učitelé své žáky tomu učí. Když mají žáci problém, mohou se s ním svěřit svému učiteli, který se snaží o jeho vyřešení. Obzvláště pokud jde o slabšího žáka, učitelé se mu snaží věnovat a vytvářet mu prostředí, které zajistí žákovi klid a navodí mu pocit sebedůvěry.

Většina učitelů má u svých žáků vybudovanou přirozenou autoritu, kterou si získali důsledností a kladným vztahem k dětem. Vztah je mezi dětmi a učiteli otevřený a upřímný. Nechybí mezi nimi důvěra, která napomáhá řešit většinu problémů.

Učitelé se snaží o nezaujaté jednání se všemi dětmi. Dávají všem stejné příležitosti k tomu, aby mohly vyjádřit své názory a realizovat své nápady. Učitelé jako zpětnou vazbu získávají uspokojení z viditelných výsledků své práce. Učitelé na dítě působí přes výuku, výchovu, utužení vztahů a zábavu.

Ve své práci učitelé nejvíce preferují uspokojení z výsledků své práce a práce s dětmi. Nevýhody vidí v psychickém napětí, v problémech s hlasivkami, ve vztazích s rodiči, v administrativě, která postihuje třídního učitele, ve ztrátě soukromí, v nedostatečném finančním ohodnocení jejich práce a v nedocenenosti jejich povolání společností.

Pokud se učitel setká tváří v tvář problémové situaci, většinou by ji řešil promluvou s dítětem a následným jednáním s rodiči. Nejlépe by však bylo situaci předcházet prevencí. Toho si jsou učitelé vědomi, proto vedou své žáky k sebehodnocení, zařazují do hodin různé metody, kterými by utužili třídní kolektiv a kterými posilují morální citění dětí.

3.2 Porovnání s dřívějšími diplomovými pracemi studentů PF JU na toto téma

Pro porovnání bylo použito třech diplomových prací. Bauerová, L. (2003) ve své práci došla k tomu, že kvůli zaneprázdněnosti rodičů, se z učitele stává i vychovatel. Ke stejnému závěru došla i Dočekalová, Z. (2003). Učitel vychovává. Pro učitele je samozřejmostí, že do své výuky zapojuje i výchovu. Z předpokladů, o kterých se hovořilo v teoretické části, vyplývá, že učitel musí mít osobnostní kvality, které nenahradíme odborností. Učitel, který neumí předat vědomosti a nemá přirozenou autoritu, by si měl rozmyslet volbu svého povolání. Z výzkumu bylo zjištěno, že učitel by měl mít rád děti, stejně jako to bylo potvrzeno Bauerovou, L. Zároveň je ale důležité, aby učitel nebyl nikdy rovnocenným partnerem žáka.

Autorka Dočekalová, Z. 2003 dospěla k tomu, že každý učitel má různý přístup k dětem. Toto tvrzení je podpořeno výzkumem, v reakcích na problémové situace.

Dle Lerchové, J. (1999) jsou učitelé spokojení v osobním životě i ve zvolené profesi. Z výzkumu., přestože byl prováděn s malým počtem učitelů, bylo toto potvrzeno. Negativa, která učitelé vidí ve své práci jsou zmíněna v kapitole 3.1.

4. Závěr

Teoretická a praktická část se shodují ve vytvořených názorech a ve výzkumech. Pohled na učitele byl zkoumán z několika úhlů a všechny tyto části se buď shodují nebo se doplňují, ale nevylučují se.

Učitelova osobnost by měla mít spousty pozitivních vlastností, kterých si budou žáci vážit. Mezi ty nejdůležitější patří přátelskost, spravedlivost, důslednost a přísnost. Učiteli by neměla chybět přirozená autorita. Děti ve zkoumaných kantorech vidí svůj vzor a cítí k nim respekt. Každý z pedagogů má svůj osobitý přístup.

V předpokladech teoretické části bylo uvedeno, že učitelé jsou vystaveni tlaku, se kterým musí pracovat. Je to tak i ve skutečnosti. Povoláním učitele ztrácí učitelé své soukromí. Veškeré problémy se žáky musí učitelé řešit s rodiči, kteří jim ne vždy jsou nápomocní. Všichni učitelé chtějí vidět výsledky své práce. To s sebou přináší zodpovědnost, s jakou si musí učitelé dělat přípravy a včas zajišťovat všechny potřebné pomůcky. Nebezpečí se nachází i v rozmanitosti jejich práce a neustálém kontaktu s lidmi. To bývá příčinou syndromu vyhoření, který je může postihnout. Učitelé jako klad u své práce uvádějí prázdniny. Skutečně si je zaslouží. Mají je proto, aby nasbírali síly a odhodlání do další práce, která by měla být co nejkvalitnější.

Učitel se žákovi věnuje i jako vychovatel. Stále častěji se pedagog setkává se sociálně patologickými jevy, které je nucen řešit. Všichni učitelé mají nějaké zkušenosti s tím, jakým způsobem se s těmito situacemi vypořádat. Každý má jiný přístup, ale všichni se shodli na tom, že je důležité mít vztah k dítěti, který zajistí jeho svěření se. Učitelé se poté obrací na rodiče, kteří by jim měli pomoci problém vyřešit. Výhodou učitelů na prvním stupni je to, že s dětmi stráví mnohem více času, než učitelé na druhém stupni. Z tohoto důvodu mají možnost je lépe poznat a upevňovat a posilovat jejich morální zásady dětí.

Každý z učitelů má možnost stát se člověkem, který ovlivní svého žáka. Děti si všímají všeho, co jejich učitel dělá. Hodnotí jeho vystupování v hodině, přístup k nim samotným a dokonce i jeho soukromé aktivity. Pokud je role učitele

pozitivní, projeví se i na jeho svěřencích. Stačí ale velmi malý krůček k tomu, aby si učitel svoji pověst pokazil, jak před dětmi, tak před rodiči.

Být učitelem není jednoduchá věc. Obzvláště, když chce být člověk „úspěšným učitelem“. Musí splňovat osobnostní a kvalifikační předpoklady a nakonec bývá oceněn pouze samotnými dětmi, a to ho vede k dalším výkonům a pocitu smyslu z vykonané práce. Osobnost učitele v sobě zahrnuje mnoho složek. Autorka se snažila postihnout alespoň ty nejdůležitější z nich a přiblížit učitele z pohledu budoucí učitelky, žáků a samotného učitele.

5. Použitá literatura

- [1] BauEROVÁ, L.: Diplomová práce 2003, Osobnost učitele třetího tisíciletí
- [2] BlíŽKOVSKÝ, B.: Systémová pedagogika. Amosium Servis, Ostrava 1992
- [3] ČÁP, J.: Psychologie mnohostranného vývoje člověka. SPN Praha, 1990
- [4] ČÁP, J.: Psychologie pro učitele. SPN Praha, 1980
- [5] DoČEKALOVÁ, Z.: Závěrečná práce DPS květen 2000, Osobnost jako nástroj výchovy a prevence sociálně patologických jevů
- [6] Fontana, D.: Psychologie ve školní praxi, Praha, Portál 1997
- [7] Goodmanová, L.: Znamení vztahu. Jota Brno, 1999
- [8] Golema, D.: Emoční inteligence. Columbus, 1997
- [9] Janek, M.: Cesty rozvoje osobnosti. Edice Prameny Mladá fronta, Praha, 1989
- [10] Jung, C. G.: Člověk a duše. Academia, 1995
- [11] Lerchová, J.: Diplomová práce 1999, Osobnost učitele 1. stupně ZŠ
- [12] Luscher, M.: Čtyřbarevný člověk. Poznání, Ivo Železný, 1981
- [13] Kyriacou, Ch. Klíčové dovednosti učitele. Portál, s.r.o. Praha 1998
- [14] Malá československá encyklopedie. Academia, 1986
- [15] Němcová, B.: O dobrých lidech; Pan učitel; Odeon; Praha 1975
- [16] Pease, A.; Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách; Alman, Brno 2000
- [17] Průcha Jan: Učitel současné poznatky o profesi. Portál, s.r.o. Praha 2002
- [18] Rajlich, J.-Pospíšek, Z.: Personální management, I. Psychologie řízení, Masarykova universita Brno, 1996
- [19] Říčan, P.: Psychologie osobnosti. Orbis Praha 1972
- [20] Slavík, J.: Hodnocení v současné škole. Portál, s.r.o. Praha 2002
- [21] Sovák, M.: Učení nemusí být mučení, SPN Praha 1990
- [22] Spousta, V.: Speciálně pedagogická diagnostika etopedická, Brno 1995
- [23] Štoček, M.: Rukověť základní školy, aTre 2005
- [24] Vališová, A.: Asertivita v rodině a ve škole, Jinočany, H a H 1992
- [25] Rámcový vzdělávací program; MŠMT
- [26] Noviny Mladá fronta Dnes, 20. 3. 2006

6. Přílohy

Příloha č. 1

Podle: Florence Littauerové

OSOBNOSTI PLUS; Medium 1997

připravil Mgr. Petr Grnninger

OSOBNOSTNÍ PROFIL (temperament)					
Příjmení a jméno:			nar.:		datum:
Odhad vlastního temperamentu:			(silné stránky 1 - 20, slabé str. 21 - 40)		
1	živý	dobrodružný	analytický	přizpůsobivý	
2	hravý	přesvědčivý	vytrvalý	mírumilovný	
3	společenský	se silnou vůlí	obětavý	poddajný	
4	neodolatelný	soutěživý	ohleduplný	ovládá se	
5	osvěžující	vynalézavý	uctivý	rezervovaný	
6	energický	soběstačný	citlivý	spokojený	
7	inspirativní	pozitivní	systematik	trpělivý	
8	spontánní	jistý	s rozvrhem	plachý	
9	optimistický	upřímný	ukázněný	úslužný	
10	legrační	silný	věrný	přátelský	
11	okouzluje	výbojný	puntlíkář	diplomat	
12	veselý	sebevědomý	kulturní	spolehlivý	
13	inspirující	nezávislý	idealista	neuráživý	
14	troufalý	rozhodný	hluboký	suchý humor	
15	společenský	iniciátor	muzikální	prostředník	
16	upovídaný	houževnatý	ohleduplný	tolerantní	
17	žilý	vůdce	oddaný	posluchač	
18	rozkošný	šéf	plánovač	nenáročný	
19	oblíbený	produktivní	perfekcionista	milý	
20	skotačivý	smělý	zdvořilý	mírný	
21	neomalený	pájnovitý	stydlivý	bezvýrazný	
22	nevychovaný	nesoucťící	nesmířitelný	nudný	
23	opakuje se	tvrdohlavý	netýkavka	zdrženlivý	
24	zapomnětlivý	otevřený	předrážděný	ustrašený	
25	skáče do řech	netrpělivý	nejistý	nerozhodný	
26	nepředvídatelný	citově uzavřený	neoblíbený	znuděný	
27	nesoustavný	svěhlavý	nelze se zavděčit	váhavý	
28	povolný	namyšlený	pesimista	nevýrazný	
29	vznětivý	hádavý	odcizený	bezcílný	
30	naivní	drzé čelo	negativista	nonšalantní	
31	potřebuje chválu	workaholik	odtažitý	ustaraný	
32	mluvka	netaktní	přecitlivělý	ostýchavý	
33	neorganizovaný	dominantní	v depresi	pochybující	
34	nesoustavný	netolerantní	introvertní	lhostejný	
35	nepořádný	manipulátor	zasmušilý	huhlai	
36	předvádí se	neústupný	skeptik	pomalý	
37	křikloun	komanduje	samotář	lenoch	
38	roztržitý	popudlivý	podezíravý	loudu	
39	rozlékaný	ukvapený	pomstychtivý	neochotný	
40	náladový	mazaný	kritik	dělá kompromisy	
Sa:	OS:	0	SC:	0	OM:
					0

15.11.1998

TEMPERSIO.xls

České Budějovice

Příloha č. 2

DOTAZNÍK PRO UČITELE

Uved'te prosím pro účely srovnání další charakteristiky:

datum nar.: čas nar. hod (1 až 24); a min krevní skupina: A, B, AB, 0

1. Má-li třída různá přání
 - a) nevyvedou mě z míry, přizpůsobím se
 - b) většinou mne nevyvedou z míry, snažím se jím přizpůsobit
 - c) většinou mě zlobí a nesnažím se jím přizpůsobit
 - d) zlobí mě a nepřizpůsobuji se jim
2. Při nepředvídatelných situacích či vyrušení
 - a) zachovám klid a pracovní výkonnost
 - b) většinou se snažím zachovat klid a pracovní výkonnost
 - c) většinou se mi nedaří zachovat klid a pracovní výkonnost
 - d) tyto situace mě znervózňují
3. Při práci se žáky
 - a) se chovám klidně, vyrovnaně, taktně
 - b) chovám se klidně, taktně, vyrovnaně, pouze výjimečně používám výzvy, rozkazy
 - c) spíše používám výzvy a rozkazy
 - d) používám výzvy, rozkazy, při neplnění bývám netrpělivý
4. Při jednání se žáky
 - a) mám rád smělé žáky, chovám se spíše konstruktivně, vstřícně
 - b) spíše mám raději smělé žáky, snažím se chovat konstruktivně a vstřícně
 - c) raději mám žáky zaraženější, udržuji si odstup
 - d) nemám rád, když si žáci příliš troufají, preventivně používám hrozby či tresty
5. V kontaktu se žáky
 - a) používám přátelský přístup, lehce navozuji verbální kontakt
 - b) spíše volím přátelský přístup, verbální kontakt mi většinou nedělá problémy
 - c) většinou jsem člověk nepřístupnější, přísný
 - d) jsem nepřístupný, vůči žákům přísný
6. Můj hlas a způsoby
 - a) jsou osobité, s příjemným hlasovým projevem a vstupováním
 - b) mám snahu, aby byly osobité, hlas i vystupování jsou většinou příjemné
 - c) jsou většinou jednotvárné
 - d) jsou jednotvárné, pro práci nemám čas na nic jiného
7. Ve výuce
 - a) mám smysl pro humor
 - b) občas používám humor
 - c) jsem spíše vážný člověk, humor ve výuce používám výjimečně
 - d) zásadně nepoužívám humor – do výuky nepatří
8. Žáci odpovídají na mé otázky
 - a) ochotně, mám z učení i žáků radost
 - b) většinou ochotně, jeví se mi to jako samozřejmost
 - c) spíše neochotně, lhostejně, někdy pocítuji neklid, často učím bez nadšení
 - d) neochotně, lhostejně či s odporem, často pocítuji neklid, rozčilení nebo nejistotu, učím bez zájmu a nadšení
9. Na činnostech žáků
 - a) se podílím, dělá mi to radost, přináší uspokojení
 - b) se občas podílím
 - c) se přímo většinou nepodílím
 - d) se přímo nepodílím, řídím je
10. Při plnění úkolů
 - a) ponechávám žákům volnost a samostatnost
 - b) spíše ponechávám samostatnost, vyhrazuji si většinou poradní hlas
 - c) častěji vyžadují od žáků jednotné postupy a dodržování mých pokynů
 - d) důsledně vyžadují jednotný postup a dodržování pokynů

DOTAZ učitelům ad VÝK UČITELE

KPE PF JU

vedoucí práce Mgr. Petr Grinninger

DOTAZNÍK PRO UČITELE

11. Iniciativu žáků

- a) vítám, dovedu se jim přizpůsobit a dovoluji jim pracovat na jejich vlastních problémech
- b) většinou vítám a občas jim dovoluji pracovat i na jejich vlastních problémech
- c) většinou nepodceňuji, jsem raději, když plní mé požadavky
- d) nepodceňuji ani nevítám, vyžaduji plnění pouze mých požadavků

12. Používám tradičních vyučovacích praktik

- a) zcela nedodržuji, rád užívám netradiční formy vyučování
- b) občas poruším a zařadím některou netradiční formu vyučování
- c) spíše dodržuji, netradiční formy vyučování používám výjimečně
- d) téměř úzkostlivě dodržuji tradiční vyučovací praktiky, nepřetvácím je

13. Vyučování

- a) se snažím oživovat, jsem vynalézavý
- b) se mi občas daří oživit
- c) většinou není třeba oživovat
- d) neoživuji, je to zbytečné

14. Plán práce

- a) mám předem připraven, ale přizpůsobuji se změnám podmínek
- b) mám připraven pouze rámcově a na některé předměty
- c) mám připraven jen velice zhruba, spíše pracuji podle dané situace
- d) nepotřebuji a nemám, přizpůsobuji se dané situaci

15. Úkoly žákům

- a) ukládám a důsledně je vedu ke splnění a dokončení
- b) občas ukládám a vyžaduji splnění a dokončení
- c) ukládám pouze výjimečně
- d) neukládám – žáci musí sami vědět, co mají dělat

16. Sebehodnocení žáků považuji za

- a) důležité, je nutné, aby se naučili správně hodnotit výsledky svojí práce
- b) vhodné, ale ne nutné ve všech případech
- c) spíše zbytečné, žáci vedu k sebehodnocení jen výjimečně
- d) zbytečné, nevedu žáky k sebehodnocení výsledků jejich vlastní práce

17. Individuální potřeby a zájmy žáků mimo učební povinnosti

- a) sleduji a zajímají mě
- b) v určitých případech sleduji
- c) většinou nesleduji
- d) nesleduji je, neberu na ně ohled, vyžaduji od žáků plnění učebních povinností bez ohledu na jejich ostatní život

18. O žácích mě zajímá

- a) všechny stránky jejich života
- b) často více, než jejich práce ve škole
- c) spíše studijní výsledky a práce ve škole, ostatní jen výjimečně
- d) pouze postupy žáků v učení

19. K individuálním schopnostem žáků

- a) vždy přihlížím
- b) přihlížím v některých případech
- c) přihlížím jen výjimečně
- d) nemohu přihlížet

20. Spolupráci učitele a žáka při řešení jeho učebních i osobních problémů považuji za

- a) správnou a vhodnou
- b) v některých případech správnou a vhodnou
- c) jen výjimečně vhodnou
- d) naprosto nevhodnou, žák má ve školních záležitostech učitele poslouchat, do žakových osobních problémů učitel nic není

Příloha č. 3

Jak velké je nebezpečí Vašeho vyhoření v zaměstnání?

Imię i SIFRA

caten

Jak často se v práci dostáváte do níže uvedených situací? Pro každou situaci udělte křížek na úsečku mezi "zřídka"-a "vždy", či "stále"

BEZMOČNOST

- 1 Nemohu vyřešit úkoly, které jsou mi přiděleny
- 2 Jaem ve svých zaměstnání jako v pastě, nemám na výběr
- 3 Nemám možnost ovlivnit rozhodnutí, která se mě dotýkají
- 4 Mohu být propuštěn a nic a tím nemohu dělat

NEDOSTATEČNÉ INFORMACE

5. Není mi jasný rozsah mé práce a odpovědnosti
6. Nemám informace, které potřebuji pro odvádění dobré práce
7. Lidé, s kterými pracuji, moji práci nechápu
8. Nevidím účel své práce

KONFLIKT

- 9 Jsem uprostřed konfliktních zájmů
10 Musím uspokojit navzájem si odporující požadavky
11 Nesouhlasím s lidmi v práci
12 Musím porušovat předpisy, abych mohl dělat svou práci

ŠPATNÁ TÝMOVÁ PRÁCE

- 13 Kolegové mi házejí klacky pod nohy
14 Vedení protěžuje ostatní
15 Politikaření v úřadě mi brání v práci
16 Lide spolu soutěží, místo aby spolupracovali

PŘEPRACOVÁNÍ

17. Moje práca zasahuje do môjho osobného života
18. Mám moc práce a málo času
19. Musím pracovať vo svojom voľnu
20. Priľá mnoho práce mi zasahuje pracovať kvalitne

NUDA

- 21 Nemam, co dělat
22 Mám vyšší vzdělání, než jaké vyžaduje moje práce
23 Moje práce na mě neklade žádné velké požadavky
24 Většinu pracovní doby trávím rutinními činnostmi

inventář NEBEZPEČÍ VYHOŘENÍ graficky

Страна КРЕ Р4 до: 01/01/2008

Jak velké je nebezpečí Vašeho vyhození v zaměstnání?

NEDOSTATEČNÁ ZPĚTNÁ KONTROLA

- 25 Nevím, co děláť dobře a co špatně
26 Nevím, co si mi nadřízení myslí o výsledcích mé práce
27 Dostávám informace příliš pozdě, než abych se podle nich mohl zařídit
28 Nevýkám výsledky své práce

TREESTY

29. Můj nadřazený mě kritizuje
30. Za mou práci je odměňován někdo jiný
31. Může práce není oceňována
32. Jsem obviňován z chyb ostatních

ODCIZEN

- 33 Jsem izolován od ostatních
34 Jsem jen malé kolečko ve velké organizaci
35 Mám málo společného s lidmi, se kterými pracuji
36 Nemám blízký lidem, kde pracuji a co dělám

NEJASNOST

- 37 Pravidla se stále mění
38 Nevím, co se ode mě očekává
39 Neexistuje souvislost mezi mým výkonem a úspěchem
40 Nášla mi jasné priority, na které se můžu soustředit

NEOGENENOST

- 41 Mě práce mě neuspokojuje
42 Mám málo skvělých úspěchů
43 Můj postup není takový, v jaký jsem doufal
44 Nejsem respektován

KONFLIKT HODNOT

45. Musím dělat kompromisy
46. Líbí se mi souhlasit s tím, co dělám
47. Nevěřím své správnosti
48. Děláním (tj. práci) není po školu jsem trápil

(Dopravným točím lze nakladiť hodnoty do sloupčů od 1 (žlutá) do 9 (červená).

SKÓRE:	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Čas Vaseho			čas: min: s			čas: min: s		
	narazen			čas: min: s			čas: min: s		

Vypište prosím Vaše datum narození (dd/mm/rr) a jeho čas (hh:mm)

Example NEWZPEC: VYHOPLNÍ profily.

Příloha č. 4

DOTAZNÍK POTŘEB Mc. Clellanda

úprava pro PC Ginnenger

McClelland rozlišoval trojí kariérovou orientaci podle typu potřeb, který lidé preferovali: orientaci výkon, na přátelství (afiliaci) a na moc. Tento test vám umožní určit vlastní preferenci potřeb a s tím související kariérovou orientaci. Chcete-li se skutečně poznat, buďte k sobě upřímní, výsledek je pro vás!

Před sebou máte 18 tvrzení. Každé má dvě krajní alternativy a tři další "mezipohy". Pokud s jednou z krajností naprosto souhlasíte, můžete zvolit hodnoty 1 či 5, k vyjádření částečného souhlasu 2 či 4, nebo hodnotu 3, pokud dáváte oběma možnostem stejnou váhu. Své odpovědi uveďte jako 1, 2, 3, 4, či 5 do příslušného řádku. Všechna tvrzení čtěte pozorně, ale neuvažujte příliš dlouho. Nejlepší bývá obvykle první.

PŘÍKLAD: Dávám přednost rekreaci

v rušném lázeňském centru

1. Mám raději tekový hovor, který se týká

témat prakticky užitečných

2. Dobrého postavení a úspěchu lidé dosahují

hledáním kontaktů s vlivnými osobami

3. Lidé rádi pomáhají druhým, protože

druzí jejich pomoc potřebují

4. Společenské posezení v pracovní době

jsou nežádoucí, protože zdržují lidi od práce

5. Smyslem vzdělání je

vytvořit si podmínky pro získání dobrého zaměstnání

6. Při kolektivních sportech se hráči snaží

hlavně pomoci týmu k vítězství

7. Když si nevím rady,

vyhledám si problém v literatuře

8. Prémie a odměny by měly odrážet

uznání osobních kvalit

9. Mám rád/a takové lidi

kteří jsou přátelští

10. Při společném plánování akce je důležité

vymyslet optimální postup a časový plán

11. Chtěl/a bych mít pracovní upravenou

působivě a elegantně

12. Kolega je chválen za něco, na čem jsem podílel/a,

mlčím - on/a si asi uznání zasloužil více

13. Nejlépeších výsledků jsem vždy dosahoval

pokud jsem byl odkázán sám na sebe

14. Hodně mě zlobí, když

si lidé nevšímají mých výsledků

15. Ve vedoucím postavení bych rád

usiloval o upevnění přátelské atmosféry na pracovišti

16. Mí chatu, většinou bych tam trávil volný čas

prací na zlepšování interiéru i exteriéru

17. Ve velké firmě bych byl raději

předsedou správní rady

18. Ve společnosti raději

poslouchám zážitky jiných lidí

vyhodnocení

A = suma všech hodnot položek: (1+4+7+10+13+16) .

B = suma všech hodnot u položek: (2+5+8+11+14+17) .

C = suma všech hodnot u položek: (3+6+9+12+15+18) .

uvedte prosím, jste-li muž "m", či žena "ž"

uvedte prosím datum svého narození /dd;mm;rr/

uvedte i, znáte-li, čas narození /hh (01až24):mm/

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

na opuštěné horské chatě

lidí, které znám

usilovnou práci

druzí jim to v budoucnu mohou oplácet

přispívají ke zlepšení vztahů na pracovišti

řádně se připravit na budoucí povolání

hlavně vyniknout a ukázat své kvality

poradím se o věci se známými

výkonnost v posledním období

na které se mohu vždycky spolehnout

dosáhnout zapojení všech účastníků

jednoduše a prakticky

ozvu se, abych dosáhl spravedlnosti

ve spolupráci s druhými

se práce nedaří a nedaří

řídil pracovníky a odměňoval je

zábavou s přáteli

výkonným ředitelem, který řídí chod firmy

vykládám sám o svých zážitcích

Potřeba, ve které dosahujete nejvyššího

skóre, která je první v pořadí, určuje váš

kariérový typ. Význam jednotlivých

potřeb pro vaši osobu: skóre -25 až -6:

potřeba vaší dráhu skoro neovlivňuje,

skóre -5 až 5: vliv potřeby na vaši dráhu

je částečný, skóre 6 až 25: potřeba má

silný vliv na vaši kariéru

SKÓRE

pořadí

POTŘEBA VÝKONU

(B mínus A)=

POTŘEBA (PŘÁTELSKÝCH) VZTAHŮ: (A mínus C)=

POTŘEBA MOCI

(C mínus B)=

Příloha č. 5

Dr. DANIEL

JAK ZVLÁDÁTE SVÉ EMOCE

Jak zvládáte své emoce ?

Většina věcí, důležitých v našem životě, je spojena s emocemi. Jen málo věcí se bez nich obejde. Jak umíme zvládat své emoce, tak budou vypadat naše vztahy, přátelské, partnerské i pracovní. A kvalita našich vztahů přímo určuje míru spokojenosti se životem.

Jak jste na tom Vy ? Tento malý test vám pomůže si to uvědomit. A když s tím budete chtít něco udělat, co Vám brání?

U odpovědí, které Vás nejvíce vystihují, vepište do okénka vlevo značku X, nebo A

1. Partner/ka udělal/a něco, co se vám nelíbí.

- ☐ A. Snažíte se tvářit, že vám to nevadí. Partner/ka to na vás nepoznal/a
- ☐ B. I když se snažíte tvářit, že vám to nevadí, každý to na vás pozná. O to vehementněji se snažíte to popřít.
- ☐ C. Vybuchnete zlostí. Několik minut jste bez sebe a pak se uklidníte. Za půl hodiny už o ničem nevíte.
- ☐ D. Vybuchnete zlostí a tuhle náladu si podržíte několik hodin až dnů. Ještě za půl roku si to pamatujete přesně, ani po 10 letech na to nezapomenete.
- ☐ E. Utečete od lidí do přírody, do vedlejšího pokoje nebo aspoň do koupelny.
- ☐ F. Uvědomíte si svůj stav, řeknete partnerovi, co se ve vás děje a tím se uklidníte.
- ☐ G. Znáte techniku, jak si se SVOU emocí pomoci sám. Výsledkem je, že zlost se uzdravila. Tato uzdravená emoce Vám ukazuje, co je v dané situaci „řešení pro nejvyšší dobro“. Buď Vás naplňuje energií, abyste se lépe zastali sami sebe nebo Vám přináší porozumění pro oprávněné požadavky toho druhého.

2. Zemřel vám někdo blízký

- ☐ A. Druhý den po pohřbu normálně pracujete, nikdo to na vás nepozná.
- ☐ B. Snažíte se normálně pracovat, ale poznají to na vás. Snažíte se jim to vymluvit, bráníte se myšlenkou, že mít smutek je normální.
- ☐ C. Cítíte nesmírný smutek. Po několika týdnech až měsících to přejde samo od sebe.
- ☐ D. Cítíte smutek ještě roky poté. Je to „smutek, s kterým se nedá žít“.
- ☐ E. Snažíte se skrýt. Nechcete, aby vás někdo viděl smutného. Odjedete do cizí země, založíte si novou existenci. Jen abyste si nemusel/a připomínat, co se stalo.
- ☐ F. Víte o svém smutku, mluvíte o něm, dokážete se z něho vypovídat. Máte kamarády, kteří vám pomohou.
- ☐ G. Umíte si se smutkem povídat, stal se z něho váš přítel. Díky tomu si začínáte uvědomovat radost nad tím, že jste s tímto člověkem mohl/a prožít kousek života. Nevyhýbáte se ale ani uvědomění, že odešel někdo důležitý. Cítíte „smutek plný života“.

3. Když se něčeho bojíte:

- ☐ A. Nikdo to na vás nepozná.
- ☐ B. Snažíte se, aby to na vás nepoznali.
- ☐ C. Bojíte se velmi intenzivně, ale jakmile se dostanete do bezpečí, strach okamžitě pomine.
- ☐ D. Strach přetrvává ještě několik hodin.
- ☐ E. Odmítáte podniknout cokoliv, co by bylo i jen nepatrně nebezpečné.
- ☐ F. Dokážete požádat o pomoc někoho jiného. Pokud je strach neúměrný, vyhledáte psychologickou pomoc.
- ☐ G. Víte, že strach se o vás bojí. Poděkujete mu za jeho snahu a požádáte ho, aby vás chránil efektivnějším způsobem.

4. Dosáhl/a jste úspěchu:

- ☐ A. Poználi to jen lidé, kteří vás mají dobře přečteného.
- ☐ B. Máte radost a je na vás vidět, „ale přece nebudu skákat radostí do stropu“.
- ☐ C. Cítíte silnou radost, ale jen několik minut. Nejbližší drobná nepřijemnost vám ji zakalí.
- ☐ D. Nedokážete se radovat.
- ☐ E. Utečete do ústraní.
- ☐ F. Radujete se. Za několik dní se ale radost ztratí pod návalem novinek.
- ☐ G. Pozval/a jste radost do svého těla. I když se stane v budoucnu něco nepřijemného, nezkazí vám to náladu nadlouho, protože si umíte radost přivolat.

Cím vícekrát se dané písmeno objevilo, tím více pro vás tato odpověď platí.

Výsledek:

0	A. Skrýváte své emoce. Velmi úspěšně. Umíte dát najevo lásku tomu, koho milujete ?
0	B. Bojujete se svými emocemi, ale stejně vás nakonec přemohou. Chcete skutečně celý život bojovat sám se sebou ?
0	C. Zdá se, že umíte dávat emoce najevo. Jen dejte pozor na to, abyste se v afektu neunáhli/a.
0	D. Emoce ovládají vás. Chcete to tak ?
0	E. Je možné, že utíkáte sám před sebou ? I před druhými ? Pokud v ústraní své emoce dáte najevo, je to dobrý způsob, jak nezranit emocemi druhé. Ale musí vaše emoce zraňovat ?
0	F. Zvládáte své emoce. Pravděpodobně se vám žije dobře. <i>Gratuluji! Sice to moc nepotřebujete. Přesto i Vám by kurz Sám sobě přítelem pomohl.</i>
0	G. Dokonalé umíte řídit svůj život i to, jak se cítíte. Emoce nejsou ani zlým pánem, ani dobrým, ale nespokojeným sluhou. Jsou přátelským spolupracovníkem, který vám pomáhá najít harmonii. <i>Gratuluji. Myslím, že už víte, jak na to.</i>

Doporučení pro A až E: Pro Vás je jako dělaný např. kurz Sám sobě přítelem <<http://www.smysl.com>>

ad PSAZ, PSO_

KPE PF JU

P. GRININGER

Příloha č. 6

NAPROGRAMOVÁNÍ MOZKU; PEASE, A. & B. Proč muži neposlouchají a ženy neurní číst v mapách, Nakl. Alcan, Brno 2000

Vaše datum narození (dd/mm/rr)	K odlišení osob stejné narození napíšte libovolnou kombinaci pěti číslic a (či) písmen	hodina narození: 0 až 24 (hh/mm)		Vaše krevní skupina (0; A; B; AB)	Jste ŽENA či MUŽ? Jste-li žena, napíšte "Ž", jste-li muž, napíšte "M"
					MAX počet bodů: Ž = 300, M = 450.

NAPÍŠTE PROSÍM DO SLOUPCE "E" VAŠI ODPOVĚD (a,b, nebo c - případně "?") na otázku CO UDĚLÁTE V POPSANÉ SITUACI:

Otázky:	a	b	c	odp
1. Je-li třeba orientovat se podle mapy:	dělá Vám to potíže a často někoho žádám o pomoc	musíte natačet mapu shodně se směrem, jímž jdete	s orientací v mapě nemáte potíže	
2. zatelefonovali někdo když vařím: li složité jídlo a hraje rádio, pak:	necháte rádio hrát, vaříte i telefonujete	ztumíte rádio (či stáhnete vafel), abyste mohli mluvit	řeknete volajícímu, že zavoláte, až dovaříte	
3. Přátelé vás chtějí navštívit ve vašem novém domě (bytě):	nakreslíte a pošlete jim mapku s přesnými instrukcemi, nebo seženete někoho, kdo jim vysvětlí jak se k vám dostat	zeptáte se, která místa ve vašem okolí znají, a zkusíte jim cestu k vám vysvětlit	slovně cestu vysvětlíte: "Jedte kolem divadla, pak doleva, rovně a druhou odbočku doprava, okolo semaforu, potom doleva"	
4. K vysvětlování své myšlenky nebo představy, pravděpodobně:	použijete papír a tužku, kreslíte i s gestikulací	vysvětlujete slovně s pomocí gestikulace	vysvětlíte jasně a stručně slovně	
5. Při návratu z kina, kde jste shlédli vynikající film, dá(vá)te přednost:	v duchu si představovat scény z filmu	hovoru o shlédnutém filmu	hovoru, při němž jste s to přesně citovat, co kdo ve filmu řekl	
6. Odhlédnete-li od umístění východu, pak v kině či divadle nejraději sedá(vá)te:	na pravé straně sálu	kdekoliv, je vám to jedno	na levé straně	
7. Když se přítel či přítelkyně něco poroučá, pak Vy:	projevíte porozumění a promluvíte o tom, jak se přítelkyně asi cítí	doporučíte spolehlivého opraváře	zjistíte jak přístroj funguje, a zkusíte ho opravit	
8. Na neznámém místě se vás někdo zeptá, kde je sever:	přiznáte, že nevíte	po chvíli přemýšlení odhadnete, kde by mohl být	bez problémů víte a ukážete severní stranu	
9. Místo na parkovišti je pro vaše auto dost úzké a musel/a byste tam zacouvat:	raději zkusíte najít jiné místo	opatrně se tam pokusíte zacouvat	bez nejmenších obtíží zacouváte	
10. V místnosti kde se díváte na televizi zazvoní telefon:	zvednete sluchátko, aniž ztlumíte televizi	ztumíte televizi a pak zvednete sluchátko	vypnete televizi, řeknete ostatním, aby byli potichu, a pak zvednete sluchátko	
11. Právě jste slyšeli novou píseň svého oblíbeného zpěváka. Většinou:	jste s to bez potíží zazpívat kousek písně	zvládnete zazpívat kousek písně, pokud je jednoduchá	s obtížemi si pamatujete melodii, ale vybavujete si některá slova	
12. Průběh nějaké situace předvídáte pomocí:	intuíce	dostupných informací a intuíce	faktů, statistiky a přesných údajů	
13. Někam jste založili klíče. Co uděláte?	budete se zabývat něčím jiným, dokud vás nenapadne, kde jste je nechal/a	budete se zabývat něčím jiným, ale stále se budete snažit vzpomenout si, kde jste je nechal/a	v duchu znovu projedete místa, kde jste chodil/a, až si vzpomenete, kde jste je nechal/a	
14. Jste v hotelovém pokoji a uslyšíte vzdálený zvuk sirén:	dokážete přesně určit, odkud zvuk přichází	soustředíte-li se, dokážete určit přibližně, odkud zvuk přichází	nedokážete stanovit, odkud přichází	
15. Na večírku jste představení sedmi či osmi dosud neznámým lidem. Druhého dne si:	snadno vybavíte jejich vzhled	vypavíte si některé tváře	spíše si budete pamatovat jejich jména	
16. Chcete strávit dovolenou třeba na venkově, ale partner/ka chce jet jinam. Abyste ho či ji přesvědčil/a, že váš plán je lepší:	vřídne promluvíte o svých pocitech: že venkov milujete a že si tam děti i dospělí vždycky užijí spoustu legrace	navrhnete kompromis: pojedete s vámi letos kam chcete vy, na oplátku příště pojedete vy kam chce on/a	necháte mluvit fakta: venkov je blíž, je to levnější, dá se tam výborně sportovat a trávit volný čas	

NAPROGRAMOVÁNÍ MOZKU; PEASE, A. & B. Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách. Nakl. Alcan, Brno 2000

otázky:	a	b	c	odp
17. Plánujete-li program dne, většinou:	napišete seznam, abyste viděl/a, co je třeba udělat	myslíte na věci, které musíte udělat	představujete si situaci, idi a věci, s nimiž se setkáte, místa, kde se budete pohybovat	
18. Přítelkyně má osobní problém a chce ho s vámi prodiskutovat:	projevíte soucit a pochopení	řeknete, že problémy nejsou nikdy tak zlé, jak vypadají, a vysvětlíte proč	navrhnete řešení anebo poskytnete racionální rady týkající se řešení problému	
19. Dva vaši známí z různých manželství spolu mají utajovaný vztah. Je pravděpodobné, že na to přijdete?	přijdete na to velmi brzy	možná časem na to přijdete	pravděpodobně si toho nevšimnete	
20. Podle vašeho názoru v životě záleží:	na přátelských vztazích a harmonii s blízkými lidmi	na přátelském chování k ostatním a na osobní nezávislosti	na cestě k hodnotným cílům, na získávání respektu ostatních, na prestiži a úspěchu	
21. Pokud byste si mohl/a vybrat, raději byste pracoval/a:	v týmu doplňujících se lidí	mezi lidmi, ale dělat si svou vlastní práci	sám / sama	
22. Máte-li volbu, nejraději čtete:	romány a povídky	časopisy na noviny	autobiografie a literaturu faktu	
23. Při nakupování spíše:	postupujete impulzivně, zejména pokud jde o mimořádné nákupy	máte všeobecný plán, kterého se ale nedržíte zcela striktně	čtete popisy a návody ke zboží a porovnáváte ceny	
24. Máte-li možnost, pak uléháte, vstáváte a jíte nejraději:	kdykoliv se vám zachce	přibližně každý den ve stejnou dobu, ale přizpůsobivě	každý den ve stejnou dobu	
25. Nastoupil/a jste do nového zaměstnání a setkal/a se se spoustou nových spolu- pracovníků. Když vám pak někdo z nich zatelefonoval:	poznáte volajícího snadno podle hlasu	možná volajícího poznáte podle hlasu tak v polovině rozhovoru	volajícího podle hlasu spíše vůbec nepoznáte	
26. Když se s někým přete, nejvíce vás rozčílí:	mlčení a nedostatečná odezva	to, že neuznává vaše stanovisko	zkoumavé či provokativní otázky a poznámky	
27. Ve škole vám šly pravopis i slohové úlohy	šly oboje docela snadno	jedno šlo, druhé ne	nešly vám ani diktáty a testy, ani slohovky	
28. Když dojde na tanec či cvičení:	jakmile se naučíte kroky, "citíte" hudbu	některé tance či cvičení vám jdou, jiné vám nejdou	míváte potíže s tempem či s rytmem	
29. Určovat a napodobovat zvuky zvířat:	nedovedete	dovedete trochu	dovedete velmi dobře	
30. Po dlouhém, náročném dni si raději:	vyprávíte s rodinou či přáteli o tom, co jste prožili/a	nasloucháte hovoru ostatních o tom, co prožili	si čtete noviny, díváte se na televizi, a jste potichu	
31. Jídlo mi obvykle chutná víc	osobně vymyšlené a vlastnoručně uvařené	na němž se nějak podílím	když mi je někdo připraví a „naservíruje“	
32. Nejraději bych chodil/a v tom:	co si osobně navrhu a vyrobím	co si vyberu, nebo na kterém jsem se nějak podílel/a	čemu nemusím věnovat pozornost, co mi opatří a přichystá někdo jiný	
33. Nejraději užívám (bych užíval/a) věci:	které si osobně navrhu a vyrobím	které si sám /sama vyberu	které mi někdo opatří a přichystá	
34. Nejlépe se mi pracuje, když	mám rozděleno několik činností souběžně - přecházením mezi nimi odpočívám, inspiroji se	nevadí mi podle potřeby pracovat i na dvou či více činnostech souběžně	dělám na jediném úkolu (dělám jedinou činnost), dokud neskončím	
35. Nejvíce mi vyhovuje	činnost, při které musím sledovat i co se děje kolem, co dělají ostatní, ...	činnost, které mám možnost - chci-li - sledovat co se děje kolem	činnost, které se mohu věnovat co nejdéle bez vyrušování čimkoliv	
36. Nejraději pracuji	na tom co a jak sám/sama chci a za co odpovídám	když vím co - jaký výsledek - se ode mne čeká	když se mi řekne co - i jak to mám dělat	
37. co budu dělat, o tom bych nejraději	sám /sama rozhodl/a	si nechal poradit	nechal/a rozhodnutí na druhých	
38. Když něco dělám (vyrábím, zařizuji), záleží mi na tom, aby to hlavně	pěkně vypadalo, aby to ladilo s ostatními věcmi, s okolím	sloužilo a bylo pěkné	aby to bylo funkční, aby to sloužilo účelu	

ad M_Ž mozek_TEST a znamení

22

KPE Grinninger

Příloha č. 7

Učitel A

Σ všech	počet A	počet B	počet C	počet D	Σ (A+B)	Σ (C+D)	Σ ("+"-"-")
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
73	13	7	0	0	33	0	33

Učitel B

Σ všech	počet A	počet B	počet C	počet D	Σ (A+B)	Σ (C+D)	Σ ("+"-"-")
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
5	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
71	11	9	0	0	31	0	31

Učitel C

Σ všech	počet A	počet B	počet C	počet D	$\Sigma (A+B)$	$\Sigma (C+D)$	$\Sigma ("+" "-" "-")$
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
2	0	0	1	0	0	-1	-1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
68	9	10	1	0	28	-1	27

Učitel D

Σ všech	počet A	počet B	počet C	počet D	$\Sigma (A+B)$	$\Sigma (C+D)$	$\Sigma ("+" "-" "-")$
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
65	5	15	0	0	25	0	25

Učitel E

Σ všech	počet A	počet B	počet C	počet D	Σ (A+B)	Σ (C+D)	Σ ("+"-"-")
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
62	2	18	0	0	22	0	22

Učitel F

Σ všech	počet A	počet B	počet C	počet D	Σ (A+B)	Σ (C+D)	Σ ("+"-"-")
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
3	0	1	0	0	1	0	1
1	0	0	0	1	0	-2	-2
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
2	0	0	1	0	0	-1	-1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
2	0	0	1	0	0	-1	-1
3	0	1	0	0	1	0	1
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
4	1	0	0	0	2	0	2
66	10	7	2	1	27	-4	23

Pani učitelka by měla být hodná,
milá, trochu karmaidská, aby děti chodily
do školy rády. Měla by být spravedlivá,
trochu přísná, aby ji děti respektovaly a
poslouchaly. Hlavní by měla umět děti
mnoho naučit. Děti by jí měly ^{vždy} řídit
člověka který jim ^{umí} poradit i pomoci.
Pani učitelka by měla být taková, aby
na ni děti vzpomínaly s dobrou a s
věrností.

30. 1. ledna
Jaky má být učitel
moje pani učitelka by měla
být hodná a spravedlivá.
Měla by nám umět dobře
vysvětlit probíranou látku.
Měla by být přísná když
ji trochu urážíme.
Měla by být veselá a umět
si s námi hrát.
A také by si měla umět
s námi občas jen tak
popovídat.
Naše pani učitelka taková
je, jen by si s námi mohla
více povídat.

Myslím si, že paní učitelka by
měla být vedělaná. Stejně důležité je,
aby byla spravedlivá. Do školy by mě-
la chodit každý oblečená. Také je důle-
žité, aby paní učitelka byla šikovná.
Stejně jako i všechny děti, by měla být
paní učitelka slušná.

Můj učitel
Učitel by měl být vedělaný, bystře-
ný a někdy i přísný. Mne by se však
takový učitel nelíbil. Proto můj učitel
bych si představoval šykáka, veselá-
ka a bystřivého. Měl by nám dávat
namí dobře známky, neměl by na
nás křičet, kdyžby nám něco
nělo. Měl by si s námi povídat,
a sáhl by také k tomu, kdyžby se nám
líbilo a aby nás to bavilo. Mělo by
se na, kdyžby si na nás koho nasadil
a mluvil, kdyžby nikomu
naširoka. Měl by s námi
chocht na cvičení a přestá-
di, na zahrádku nebo výlety.

Příloha č. 9

1. Máme-li jako třída různá přání, učitel

- a) se přizpůsobí a nevyvedou jej z míry
- b) se jim snaží přizpůsobit, většinou jej nevyvedou z míry
- c) se jim většinou nesnaží přizpůsobit
- d) nepřizpůsobuje se jim a zlobí jej

2. Při nepředvídatelných situacích či vyrušování učitel

- a) zachová klid a pracovní výkonnost
- b) se většinou snaží zachovat klid a pracovní výkonnost
- c) většinou nezachovává klid a pracovní výkonnost
- d) je těmito situacemi znervózněn

3. Při práci se žáky učitel

- a) se chová klidně, vyrovnaně, taktně
- b) se chová klidně, vyrovnaně, taktně, pouze občas používá výzvy, rozkazy
- c) spíše používá výzvy a rozkazy
- d) požívá výzvy, rozkazy, při neplnění bývá netrpělivý

4. Při jednání se žáky učitel

- a) má rád smělé žáky, chová se spíše konstruktivně, vstřícně
- b) spíše má raději smělé žáky, snaží se chovat konstruktivně a vstřícně
- c) má raději žáky zaraženější, udržuje si odstup
- d) nemá rád, když si žáci příliš troufají, preventivně používá hrozby či tresty

5. V kontaktu se žáky učitel

- a) používá přátelský přístup, lehce navozuje verbální kontakt
- b) spíše volí přátelský přístup, verbální kontakt mu většinou nedělá problémy
- c) je většinou člověk nepřístupnější, přísný
- d) je nepřístupný, vůči žákům přísný

6. Učitelův hlas a způsoby

- a) jsou osobité, s příjemným hlasovým projevem a vystupováním
- b) jsou většinou příjemné, má snahu, aby byly osobité
- c) jsou většinou jednotvárné
- d) jsou jednotvárné, pro práci nemá čas na nic jiného

7. Ve výuce učitel

- a) má smysl pro humor
- b) občas používá humor
- c) je spíše vážný člověk, humor ve výuce používá výjimečně
- d) zásadně nepoužívá humor - do výuky podle něho nepatří

8. Žáci odpovídají na učitelovi otázky

- a) ochotně a on z nich má radost
- b) spíše neochotně, jejich znalost bere jako samozřejmost
- c) spíše neochotně, lhostejně, jeho přístup k žákům je bez nadšení
neochotně či s odporem, učitel je často neklidný, rozčilený nebo nejistý, bez zájmu a nadšení
- d) zájmu a nadšení

9. Na činnostech žáků se učitel

- a) podílí, dělá mu to radost, je spokojený
- b) občas podílí
- c) přímo většinou nepodílí
- d) přímo nepodílí, řídí je

10. Při plnění úkolů učitel

- a) ponechává žákům volnost a samostatnost,
- b) spíše ponechává samostatnost, vyhrazuje si většinou poradní hlas
- c) častěji vyžaduje od žáků jednotné postupy a dodržování jeho pokynů
- d) vyžaduje od žáků jednotné postupy a důsledné dodržování jeho pokynů

11. Iniciativu žáků učitel

- a) vítá, dovede se jim přizpůsobit a dovoluje jim pracovat na jejich vlastních problémech
- b) většinou vítá a občas jim dovoluje pracovat i na jejich vlastních problémech
- c) většinou nepodněcuje, je raději, když žáci plní jeho požadavky
- d) nepodněcuje, ani nevítá, vyžaduje plnění pouze jeho požadavků

12. Používání tradičních vyučovacích praktik učitel

- a) zcela nedodržuje, rád užívá netradiční formy vyučování
- b) občas poruší a zařadí některou netradiční formu vyučování
- c) spíše dodržuje, netradiční formy vyučování používá jen výjimečně
- d) přísně dodržuje, nepřetváří se

13. Vyučování učitel

- a) se snaží oživovat, je vynalézavý
- b) se mu občas daří oživit
- c) spíše neoživuje, jen výjimečně
- d) neoživuje, považuje to za zbytečné

14. Při výuce se učitel

- a) řídí připraveným plánem, s nímž žáky seznámí, přizpůsobuje se změněným podmínkám
- b) jen v některých předmětech řídí plánem, který je stanoven jen rámcově
- c) řídí spíše podle dané situace, učivo má naplánováno jen rámcově
- d) řídí podle situace, žádný plán učiva nemá

15. Úkoly žákům učitel

- a) ukládá a důsledně je vede ke splnění a dokončení
- b) občas ukládá a někdy kontroluje splnění a dokončení
- c) ukládá pouze výjimečně
- d) neukládá – žáci musejí vědět sami, co mají dělat

16. Sebehodnocení žáků považuje učitel za

- a) důležité, je podle něho nutné, aby se žáci naučili správně hodnotit výsledky své práce
- b) vhodné, ale ne ve všech případech nutné
- c) spíše zbytečné, žáky vede k sebehodnocení jen výjimečně
- d) zbytečné, nevede žáky k sebehodnocení výsledků jejich vlastní práce

17. Individuální potřeby a zájmy žáků mimo učební povinnosti učitel

- a) sleduje a zajímají jej
- b) v určitých případech sleduje
- c) většinou nesleduje
nebere na ně ohled, vyžaduje od žáků plnění učebních povinností bez ohledu
- d) na ostatní život

18. O žácích učitele zajímá

- a) všechny stránky jejich života
- b) často více věcí, než jen jejich práce ve škole
- c) spíše studijní výsledky a práce ve škole, ostatní jen výjimečně
- d) pouze postup žáků v učení

19. K individuálním schopnostem žáků učitel

- a) vždy přihlíží
- b) přihlíží v některých případech
- c) přihlíží jen výjimečně
- d) nechce přihlížet

20. Spolupráci učitele a žáků při řešení jejich učebních i osobních problémů

- a) považuje učitel za správnou a vhodnou
- b) v některých případech správnou a vhodnou
- c) jen výjimečně vhodnou
- d) zcela nevhodnou, žáci mají učitele ve škole poslouchat, o naše osobní problémy se nezajímá